

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Одобрил:

Министър на земеделието и храните

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИЯ СЕКТОР 2014-2023г.

Стратегическият план за развитие на горския сектор 2014-2023г. е разработен в изпълнение на Дейност 4 „Разработване, обсъждане и приемане на Стратегически план за развитие на горския сектор 2014-2023г.“ от проект „Стратегическото планиране в българските гори – гарант за ефективно управление и устойчиво развитие“, финансиран по Оперативна програма „Административен капацитет“, със средства от Европейския социален фонд

София, 30.07.2014г.

Съдържание

I. Въведение	6
II. Политика на ЕС в областта на опазването и устойчивото управление на горите.....	8
III. Национална рамка и политически документи.....	15
IV. Горите и горския сектор в България - актуално състояние, предизвикателства и перспективи	27
VI. Дейности за реализация на целите.....	65
VII. Обща оценка на необходимите ресурси.....	103
VIII. Отговорни и ангажирани институции.....	107
IX. Партньорства и инициативи за засилване на гражданското участие	108
X. Комуникационна и медийна политика	110
XI. Прилагане, мониторинг, преглед и оценка.....	113
XII. Рискове и ограничения	117
XIII. Приложения.....	119
Приложение 1 Приложими стратегически документи на международно ниво и ниво Европейски съюз.....	119
Приложение 2 Приложими стратегически документи на национално ниво.....	121
Приложение 3 Други документи и източници на информация.....	123

Списък на използваните съкращения

БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВИ	Възобновяеми източници
ГИС	Географски информационни системи
ГСП	Горскостопански планове
ДАГ	Държавна агенция по горите
ДВ	Държавен вестник
ДГП	Държавни горски предприятия
ДГС	Държавно горско стопанство
ДДивС	Държавна дивечовъдна станция
ДЛ	Държавно лесничейство
ДЛС	Държавно ловно стопанство
ДПП	Дирекции на природните паркове
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЗГ	Закон за горите
ЗЕЕ	Закон за енергийната ефективност
ЗЕВИ	Закон за енергията от възобновяеми източници
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЛОД	Закон за лова и опазване на дивеча
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИГ при БАН	Институт за гората при БАН
ИКЕ/ФАО/ООН	Икономическа комисия за Европа/Организация за прехрана и земеделие/Организация на обединените нации
ЛТУ	Лесотехнически университет
ЛУП	Лесоустройствен проект
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните

МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МК	Министерство на културата
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МРР	Министерство на регионалното развитие
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НАПОО	Национална агенция за професионално образование и обучение
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НГСП	Национална горска стратегия и политика
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
НЛРС СЛРБ	Национално ловно-рибарско сдружение – Съюз на ловците и риболовците в България
НПДИК	Национален план за действие по изменение на климата
НПР БГ 2020	Национална програма за развитие: България 2020
НСИ	Национален статистически институт
НСРГСРБ	Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България
НУГ	Национално управление по горите (старо име на ИАГ)
ОВ	Official Journal – Официален вестник
ООН	Организация на обединените нации
ОП	Оперативни програми
ОСБРГДВ	Опитна станция по бързорастящи горскодървесни видове
ОСДГ	Опитна станция по дъбовите гори
ОСП	Обща селскостопанска политика на ЕС
ОПДУ	Оперативна програма „Добро управление“
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОП РЧР	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОПЮЕ	Оперативна програма за Югоизточна Европа
ППЕК	Подобрани паневропейски критерии за устойчиво управление на горите
РУГ	Регионални управления по горите

РДГ	Регионални дирекции по горите
СБ	Световна банка
СЕСГ	Стратегия на Европейския съюз за горите
СПРГС	Стратегически план за развитие на горския сектор
ФСОГСДП	Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост
ха	Хектара
CBD	Конвенция на ООН за биологичното разнообразие
(CO ₂)	Въглероден диоксид
EFISCEN	Европейски модел за информация и сценарии за горите
FLEGT	Прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (Forest Law Enforcement, Governance and Trade)
FSC	Съвет по стопанисване на горите (Forest Stewardship Council)
LIFE	Програма на ЕС за околната среда и действията по климата
UNCCD	Конвенция на ООН за борба с опустиняването
UNFF	Форум на ООН за горите
UNFCCC	Рамкова Конвенция на ООН по изменението на климата

I. Въведение

*„Хубава си, моя горо,
миришеш на младост...“*

Любен Каравелов

Последните няколко десетилетия са характерни с множество промени в политическите, социалните и икономическите условия в България. Преходът към демокрация и пазарна икономика, членството на страната в Европейския съюз и НАТО, икономическата и финансова нестабилност за съответните кризисни периоди, и др. са фактори, които оказаха своето въздействие и върху горския сектор. За оптимизиране на дейностите и минимализиране на негативното влияние на външните и вътрешни фактори върху горския сектор през годините българската държава извърши множество законодателни, административни и структурни реформи. С последния Закон за горите¹ (обн., ДВ, бр. 19 от 08.03.2011г.) се извърши преструктуриране на горския сектор и разделение на контролно-административните от стопанските функции. В последствие, в съответствие с чл. 10 от Закона за горите бе разработена нова Национална стратегия за развитието на горския сектор 2013 – 2020г., приета на заседание на Министерски съвет от 27.11.2013г.²

Дългогодишният положителен опит, традициите и постигнатите резултати в горското стопанство задължават всички заинтересовани страни да положат нужните усилия за запазване и увеличаване на зеленото богатство на България. Ето защо, правилното дългосрочно планиране е от особено значение, имайки предвид нуждата от устойчивост на горския сектор, спецификата на ресурсите и нужното време за тяхното възобновяване.

Към 31.12.2013г. горските територии в Република България заемат 4 180 121 ха или приблизително 37,7 % от площта на страната. Както е посочено в Стратегията, българските гори изпълняват множество социални, екологични и икономически функции от особено значение за устойчивото развитие на страната.

Те осигуряват чист въздух и питейна вода, опазват значимото българско биологично разнообразие и намаляват негативното влияние на климатичните промени, поглъщайки значително количество парникови газове. Със своите дадености българската гора предоставя отлични условия за рекреация и развитие на множество видове туризъм.

Покривайки над 1/3 от нашата територия, горите осигуряват поминък на голяма част от населението, особено в селските райони, и предоставят дървесни и недървесни ресурси за горското стопанство и свързаната с него индустрия.

Българската гора и горският сектор като цяло срещат някои проблеми - природни бедствия, пожари, незаконни действия и др.

¹ http://www.iag.bg/data/docs/Zakon_za_gorite.doc

² http://www.mzh.government.bg/MZH/Libraries/Горски_сектор_2013-2020/13_11_29_National_Strategy_for_Forestry_Sector_Development_2013-2020.sflb.ashx

Справянето с тези проблеми, както и прилагането на съществуващите добри практики, изисква подходящи методи и средства, планирани по начин, по който основните заинтересовани страни да стопанисват устойчиво горските екосистеми чрез намаляване на съществуващите противоречия между тях.

Във връзка с това, **Стратегическият план за развитие на горския сектор в Република България 2014-2023г.**, разработен в изпълнение на чл. 9, ал. (1), т. 1 от Закона за горите с подкрепата на Оперативна програма „Административен капацитет“, съфинансирана от Европейския социален фонд, е от особено значение и се очаква да бъде мост между стратегическата визия за сектора и конкретните действия за нейното постигане.

Мисията на Стратегическия план за развитие на горския сектор е да определи конкретните действия за изпълнение на стратегическите цели, приоритетите и мерките, заложи в Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020г., осигурявайки условия за постигане на заложената в нея Визия, а именно:

„Към 2020г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.“

Стратегическият план се основава на изготвения актуален статус и перспективи пред горския сектор, на анализа на изпълнението на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2007 – 2011г.³ и прегледа на наличните стратегически и законодателни документи на национално, европейско и международно ниво.

За постигане на заложените цели в Националната стратегия за развитието на горския сектор настоящият Стратегически план за развитие на горския сектор идентифицира оперативни цели и дейности, групирани в съответствие със заложените в Стратегията стратегически цели, приоритети и мерки. В допълнение Планът включва оценка на нужните ресурси, очакваните резултати, отговорните и ангажирани институции, комуникационна и медийна политика и индикатори и правила за извършване на мониторинг на изпълнението.

Успешното изпълнение на дейностите от Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014 – 2023г. ще ни даде самочувствие, че оставяме на идните поколения една здрава и продуктивна гора, която продължава устойчиво да изпълнява своите социални, икономически и екологични функции.

„Нейното очарование е очарованието на живота. Неведомата ѝ сила е във властното ѝ обаяние на сурова и нежна майка, която ражда, кърми, която дава и ни закриля, вдъхновява и дарява.“

(Николай Хайтов)

³ http://www.iag.bg/data/docs/Analiz_Str.plan2007-2011.pdf

II. Политика на ЕС в областта на опазването и устойчивото управление на горите

В Договора за функционирането на ЕС не са предвидени специфични разпоредби за политика на ЕС в областта на горите и горския сектор, поради което мерките на ЕС за горите намират място в разпоредбите на други общи политики: 1) обща селскостопанска политика (ОСП) – горските мерки⁴; 2) като част от политиката за климата – горите са основен компонент във въглеродния цикъл; 3) политика за защита на природата – Европейска екологична мрежа Натура 2000⁵ – горите са част от защитените хабитати⁶; 4) политика за възобновяемата енергия – производство на биомаса от горските територии; 5) политика за прилагане на законодателството в областта на горите, управлението и търговията (FLEGT)⁷ – FLEGT Регламенти – 2173/2005⁸ на Съвета от 20.12.2005г. за установяването на схема на разрешителни FLEGT за вноса на дървесина в Европейската общност и 1024/2008⁹ на Комисията от 17.10.2008г. за определяне на подробни мерки за прилагането на Регламент (ЕО) № 2173/2005 на Съвета за установяването на схема на разрешителни FLEGT за вноса на дървесина в Европейската общност; Регламент (ЕС) № 995/2010¹⁰ на Европейския Парламент и на Съвета от 20.10.2010г. за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал (ОВ, L 295/23 от 12.11.2010г.); 6) Рамкова директива за водите – Директива № 2000/60/ЕО¹¹, (ОВ L 327 от 22.12.2000г.) в програмата от мерки за речните басейни, включва и горски мерки.

Отговорността за изготвяне и прилагане на отговорна горска политика, съобразена с политиките на общността и националните особености, е на всяка една от държавите-членки на ЕС.

Ролята на ЕС се изразява в:

- осигуряване на мониторинг на горите на ЕС и докладване за тяхното състояние;
- наблюдение на глобалните тенденции и привличане на вниманието на държавите-членки към нови предизвикателства;
- предлагане и координиране или подкрепа на мерките за бързо реагиране на ниво ЕС.¹²

За тази цел на европейско ниво още от 1998г. се прилага обща европейска стратегия за горското стопанство¹³, която е израз на общите намерения на членуващите страни да постигнат добро управление на горските ресурси, устойчив и конкурентоспособен горски сектор.

Новите предизвикателства пред устойчивото развитие на горския сектор в ЕС налагат увеличаване на приноса към зелената икономика и преодоляване на неблагоприятните последици от измененията в климата, опазване на биологичното разнообразие, балансиране на

⁴ http://ec.europa.eu/agriculture/forest/index_en.htm

⁵ <http://www.natura.org/>

⁶ <http://natura2000.eea.europa.eu/>

⁷ <http://www.euflegt.efi.int/home/>

⁸ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32005R2173>

⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008R1024&qid=1406700414105&from=EN>

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm

¹¹ http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

¹² Вж. Зелена книга относно опазването на горите и информацията за горите в ЕС: подготвяне на горите за изменението на климата (COM(2010)66)

http://www.parliament.bg/pub/ECD/86141COM_2010_66_BG_ACTE_f.doc

¹³ http://ec.europa.eu/agriculture/fore/forestry_strategy_en.htm

нарастващото използване на биомасата като енергиен източник с изискванията за ефективно използване на ресурсите. Заедно с общите приоритети, очертани в стратегията „Европа 2020“¹⁴ за работни места и интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, тези предизвикателства са в основата на разработената **Нова стратегия на ЕС за горите: за горите и сектора на горското стопанство**¹⁵, която обхваща периода до 2020г. Стратегията е приета от Европейската комисия на 20.09.2013г. чрез Съобщение на Комисията (COM(2013) 659/20.09.2013г.) до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, като предстои разглеждане в Европейския парламент.

Проектът на Европейска горска стратегия възприема нов холистичен подход в стратегическото планиране като подчертава, че „Европа има нужда от своите гори“ не само за развитието на селските райони, но и за околната среда, биоразнообразието, икономическите дейности в горите, биоенергията и за борбата с климатичните промени. Акцент е поставен и на въздействието на другите свързани политики, които биха могли да имат ефект върху горите. В документа се посочва, че „устойчиво управление на горите“ означава ползването на горите и горските територии по начин и размер, чрез който да се поддържа тяхното биоразнообразие, продуктивност, капацитет за възстановяване, жизненост и потенциал да изпълняват, сега и за в бъдеще, съответните екологични, икономически и социални функции на местно, национално и световно ниво, и да не увреждат други екосистеми.

Проектът на стратегия формулира следните цели до 2020г. в областта на горския сектор:

„...Да се гарантира и покаже, че всички гори в ЕС се управляват в съответствие с принципите за устойчиво управление на горите и че приносът на ЕС за насърчаване на устойчивото управление на горите и за намаляване на обезлесяването в световен мащаб е засилен, като по този начин:

- се допринася за балансиране на различните функции на горите, отговаря се на потребностите и се предоставят жизненоважни екосистемни услуги;
- се осигурява основа, за да могат горското стопанство и цялата верига на стойността, свързана с горското стопанство, да бъдат конкурентоспособни и жизнеспособни фактори, допринасящи за биоикономиката...”

В проекта на стратегия са определени осем взаимносвързани приоритетни области. Към всяка от приоритетните области са посочени конкретните стратегически насоки, в които трябва да работят Комисията и държавите-членки за реализирането на общата европейска стратегия за горите.

Приоритетна област 1. Подкрепа за селските и градските общности

От държавите-членки се очаква да използват фондовете за развитие на селските райони, за да допринесат за насърчаване на социалните функции на устойчивото управление на горите, за да подкрепят системите за съвети в горското стопанство с цел повишаване на осведомеността, обучението и комуникацията между местните горски производители и органи; да оценят и подобрят ефекта от мерките в областта на горското стопанство в рамките на политиката за развитие на селските райони; да подобрят извършването от тях устойчивостта на ползите, които горите осигуряват на обществото, и чрез устойчиво управление на горите да намерят точния баланс между предоставянето на различните стоки и услуги.

Приоритетна област 2. Насърчаване на конкурентоспособността и устойчивостта на отраслите на ЕС, свързани с горското стопанство, на биоенергията и на екологичната икономика в по-широк аспект

¹⁴ http://ec.europa.eu/europe2020/index_bg.htm

¹⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/index_en.htm

Държавите-членки трябва да проучват и насърчават по-пълното използване на дървесината като устойчива, възобновяема, съобразена с климата и околната среда суровина и да оценят ползите за климата от заместването на материали и енергия с горска биомаса и продукти, получени от дървесина от дърводобива, и ефекта от стимулите за използване на горска биомаса, водещи до изкривявания на пазара. Трябва да се оцени потенциалното предлагане на дървесина и улесняването на по-голямата мобилизация на използването на дървесина и др. Държавите трябва да стимулират пазарния растеж и интернационализацията на продуктите на горската промишленост, да улесняват достъпа до трети пазари на продуктите чрез двустранни споразумения и др., да насърчават публично-частните партньорства и научните изследвания и иновации за различни ресурсно и енергийно-ефективни продукти и процеси.

Приоритетна област 3. Горите в контекста на изменението в климата

Държавите-членки трябва да покажат как възнамеряват да увеличат потенциала на горите си за смекчаване на последиците от изменението в климата чрез увеличаване на поглъщанията и намаляване на емисиите, включително чрез каскадното използване на дървесината и как повишават способностите за адаптация и устойчивостта на горите си като използват действията, предложени в стратегията на ЕС за адаптация към изменението на климата и Зелената книга за опазване на горите и информацията за горите в ЕС.

Приоритетна област 4. Опазване на горите и подобряване на екосистемните услуги

От държавите-членки се очаква със съдействието на Комисията да разработят до 2020г. концептуална рамка за остойностяване на екосистемните услуги, която да се основава на картирането и оценката на състоянието на екосистемите и на осигуряването от тях услуги. Държавите трябва да поддържат и подобряват горската покривка, за да гарантират опазването на почвите и регулирането на качеството и количеството на водата чрез интегриране на практики за устойчиво горско стопанство в програмата от мерки, които са част от плановете за управление на речните басейни по Рамковата директива за водите, и в програмите за развитие на селските райони. До 2020г. следва да се постигне значително и измеримо подобрене в природозащитния статус на горските видове и местообитания чрез пълното прилагане на законодателството на ЕС за защита на природата и чрез гарантиране, че националните плановете за горите допринасят за подходящо управление на мрежата Натура 2000. Държавите следва да прилагат стратегически подход относно биологичното разнообразие за периода 2011-2020г. и да постигнат целите от Айчи, приети в контекста на Конвенцията за биологичното разнообразие¹⁶, да укрепват съхраняването на горските генетични ресурси.

Приоритетна област 5. Какво представляват нашите гори и как се променят те?

Предвижда се създаването на Европейска информационна система за горите, която да събира хармонизирана общоевропейска информация за горите и горските ресурси, а държавите-членки да предоставят информация, която да е съвместима с формата на съществуващите платформи и да позволява интегриране и анализ.

Приоритетна област 6. Ново и иновативно горско стопанство и продукти с висока добавена стойност

Насърчава се сътрудничеството в областта на авангардните научни изследвания и инструментите за моделиране за по-добро разбиране на социалните, икономическите и екологичните промени, свързани с горите.

Приоритетна област 7. Съвместна работа за съгласувано управление и по-добро разбиране на нашите гори

Проектът на стратегията предвижда да бъдат проучвани възможностите за по-добра координация в областта на устойчивото управление на горите и хармонизирането на

¹⁶ <http://www.cbd.int/default.shtml>

информацията за горите, както и да бъде създадена мрежа на европейските горски служби за разработване на хармонизирани критерии за данни от националните инвентаризации на горите. Държавите-членки следва да подобряват обществената информираност относно горите и дървесината и да използват комуникационната стратегия на ЕС в областта на горите.

Приоритетна област 8. Горите от глобална гледна точка

Приоритетната област е ориентирана към търсене на съгласуваност на европейските и международните политики в областта на управлението на горите. Ще се осигурява непрекъсната подкрепа в световен мащаб за борбата с незаконната сеч, ще се подкрепят развиващите се държави в усилията им за подобряване на свързаните с горите политики и нормативни актове.

В проекта на стратегията на ЕС за горите специално е подчертано, че е необходимо националните политики в областта на горското стопанство на отделните държави-членки да са обвързани с политиките, формулирани на европейско ниво, както и да гарантират прилагането на стратегията и последващите действия във връзка с нея като обръщат особено внимание на участието на заинтересованите страни.

Приетата през 2009г. от Европейската комисия **Бяла книга по предизвикателствата пред земеделието и развитието на селските райони в Европейския съюз, предизвикани от промените на климата**¹⁷ е в основата на изработването на обща рамка за противодействие на проблема, с акцент върху нуждата от интегрирано адаптиране на всички ключови политики на ЕС и по-развито сътрудничество на националните правителства.

В допълнение към Бялата книга, докладът **„Адаптиране към климатичните промени: предизвикателства пред европейското земеделие и селски райони”** обобщава основните въздействия на промените в климата, изучава нуждите от адаптиране, описва последиците за Общата селскостопанска политика на ЕС и възможните бъдещи промени в нея. Документът установява рамка за действия, насочени към отчитане на въздействието на изменението на климата в основните политики на ЕС, комбиниране на различни политически мерки в сътрудничество с националните, регионални и местни органи.

Съобразяването на стратегическите документи за развитие на горския сектор с посочените в Бялата книга предизвикателства, предизвикани от промените на климата е от съществено значение за формулирането на ефективни политики и мерки и междусекторно сътрудничество.

В приетата през 2010г. от Европейската комисия **Зелена книга на ЕК за опазване на горите и информацията в ЕС: Подготвяне на горите за изменението на климата**¹⁸ са разгледани варианти за подхода на Европейския съюз в областта на опазването на горите, както и относно информацията за техните ресурси и тяхното състояние, като се приема, че европейските гори представляват ценен ресурс, който трябва да бъде защитаван от вредните въздействия на изменението на климата и от загубата на биоразнообразие. Зелената книга е част от документацията, разработвана във връзка с приетата от Комисията Бяла книга относно адаптирането към изменението на климата. Като се има предвид, че в документа се определя начинът, по който би следвало да се развива политиката на ЕС в тази област, за да се увеличи нейният принос към инициативите на държавите-членки, той съдържа основните отправни точки за формулиране на стратегическите насоки и политики за развитие на горския сектор.

Основно значение за европейската горска политика има и **Стратегията на ЕС за биоразнообразието**¹⁹, която обхваща периода 2011-2020г., определен от Организацията на

¹⁷[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0147_/com_com\(2009\)0147_bg.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0147_/com_com(2009)0147_bg.pdf)

¹⁸[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0066_/com_com\(2010\)0066_bg.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0066_/com_com(2010)0066_bg.pdf)

¹⁹<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>

обединените нации за десетилетие на ООН, посветено на биологичното разнообразие. Стратегията определя необходимостта от координиран и оптимизиран подход и обща рамка за изпълнение на поставените цели за намаляване на темповете на изчезване на видове до 2020г., като една от 6-те приоритетни цели е участие на селското и горското стопанство в подобряването на биоразнообразието. Съветът на ЕС приема решение ЕК и държавите-членки да включат целите относно биологичното разнообразие в разработването и прилагането на съответните европейски и национални секторни политики, както и да ги оптимизират.

При съобразяването на националната политика в горския сектор с общата европейска политика следва да се имат предвид и редица други документи на ЕС като Тематична стратегия за почвите и предложение за Рамкова директива за почвите, Рамкова директива за водите, Първа и втора програма на ЕС за климатични промени; Пътна карта 2050, Директива 2009/28/ЕС за подпомагане ползването на енергия от възобновяеми енергийни източници; Решение на Комисията от 30.06.2009г. за приемане на форма на Национални планове за действие по възобновяема енергия, Стратегията на ЕС за дунавския регион и др.²⁰

Важно значение за формиране на политиката в горския сектор имат финансовите инструменти на ЕС за програмния период 2014-2020г., регламентирани чрез РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1303/2013 за определяне на общоприложими и общи разпоредби за всички фондове²¹; РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1300/2013 относно Кохезионния фонд²², РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1305/2013 относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР)²³, РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1301/2013 относно Европейския фонд за регионално развитие и специални разпоредби по отношение на целта „Инвестиции за растеж и работни места“²⁴, РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1304/2013 относно Европейския социален фонд²⁵, РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1299/2013 относно специални разпоредби за подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие по цел „Европейско териториално сътрудничество“²⁶, РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1293/2013 за създаване на Програма за околната среда и действията по климата (LIFE) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 614/2007²⁷.

Основен фактор в това отношение е Общата селскостопанска политика на ЕС²⁸, приета през 2013г. чрез четири законодателни предложения – за директни плащания, за развитие на селските райони, за единна пазарна организация и за хоризонтални аспекти.

Политиката се транспонира в България чрез Програмата за развитие на селските райони 2014-2020г.²⁹, в която първоначално ще бъдат включени условно 2 горски мерки:

- Мярка 8 „Инвестиции в развитието на горските територии и подобряване на жизнеспособността на горите“ (приблизително 65 мил. евро) ;
- Мярка 15 „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите“ (приблизително 15 мил. евро).

ЕС е важен участник в международното сътрудничество в областта на горите. Той участва в паневропейския процес за защита на горите в Европа “FOREST EUROPE”³⁰, в преговорите по Правно обвързващо споразумение за горите в Европа, в Междуправителствения форум на ООН за горите³¹ и др.

²⁰ Преки връзки към тези документи могат да бъдат открити в Приложение 1 към настоящия документ

²¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562040344&uri=CELEX:32013R1303>

²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562270193&uri=CELEX:32013R1300>

²³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562106067&uri=CELEX:32013R1305>

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562141804&uri=CELEX:32013R1301>

²⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562171510&uri=CELEX:32013R1304>

²⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562210014&uri=CELEX:32013R1299>

²⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402562240072&uri=CELEX:32013R1293>

²⁸ http://europa.eu/pol/agr/index_bg.htm

²⁹ <http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/101>

³⁰ <http://www.foresteuropa.org/>

³¹ <http://www.un.org/esa/forests/>

FOREST EUROPE е общоевропейски политически процес за устойчиво управление на горите на европейския континент, в който пряко участват министрите, отговорни за управлението на горите в различните европейски държави. FOREST EUROPE разработва общи стратегии за 46-те държави (между които е и България), подписали споразумението и общо за Европейския съюз за защитата и устойчивото управление на горите.

На последната министерска конференция за FOREST EUROPE, проведена през 2011г. в Осло, министрите, отговорни за горите в Европа, в отговор на идентифицираните проблеми от трансграничен характер и като споделят общата загриженост по отношение на горите и необходимостта от засилване на сътрудничеството между страните от целия европейски континент в областта на устойчивото управление на техните гори, приемат обща визия за горите в Европа, цели на европейските гори и 9 европейски задачи, които да бъдат изпълнени до 2020г. в подкрепа на обща визия и целите за горите.

Приетите на конференцията Общеевропейски цели за устойчивото развитие на горите до 2020г., включват:

- всички европейски страни да разработят и приложат национални горски програми или еквивалент, в съответствие с визията и общите цели на общеевропейския подход за национални горски програми;
- да се подобрят знанията за горите чрез научни изследвания, образование, иновации, споделяне на информация и комуникация;
- в отговор на политическите цели за използване на възобновяеми суровини и енергия в Европа, доставката на дървесина и други горски продукти от устойчиво управлявани гори да се увеличи значително;
- да се оцени цялостната стойност на горските екосистемни услуги в Европа като се използват общи подходи за оценка и стойностите да се вземат предвид при формирането на национални политики и пазарно-ориентирани инструменти като напр. плащания за екосистемни услуги;
- всички европейски страни да включат стратегии за горите и адаптация и намаляване на ефекта от промените в климата в своите национални горски програми и в другите свързани национални стратегии;
- темповете на загубата на биологично разнообразие на ниво хабитат трябва да бъдат намалени наполовина и където е възможно сведени до нула и да се предприемат мерки за намаляване на разпокъсването и влошаването на състоянието на горите и възстановяване на горите с влошено състояние;
- ролята на горите в борбата с опустиняването да се признае напълно и горите да се управляват и от тази гледна точка;
- всички европейски страни да приложат политики и мерки, които да гарантират значително повишаване на социално-икономическите и културните ползи, особено за човешкото здраве, поминъка, развитието на селските райони и заетостта в горите;
- да се предприемат ефективни мерки на всички нива за елиминиране на незаконната сеч и свързаната с нея търговия.

Вторият основен документ, приет на министерската конференция на FOREST EUROPE, е Министерски мандат от Осло за преговори за правнообвързващо споразумение за горите в Европа. Споразумението е историческа крачка за европейските гори и за глобалното сътрудничество в горската политика. Решенията от Осло са важна отправна точка при разработването на настоящия Стратегически план за развитие на горския сектор 2014-2023г.

FOREST EUROPE разработва и одобрява на експертно ниво **паневропейски индикатори за устойчиво горско управление**, които се утвърждават като важен инструмент на европейската горска политика. Подобрените паневропейски индикатори, приети през 2002г.,

са основополагащ документ, с който трябва да бъде съобразена системата за мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегическия план за развитие на горския сектор в България.

Международните документи с основополагаща роля за определяне на целите и приоритетите на горската политика включват т.н. **Конвенции от Рио** на Организацията на обединените нации (ООН), които се отворени за подпис по време на Конференцията на ООН за околна среда и развитие (известна още като Среца на високо равнище по проблемите на планетата Земя), проведена в периода 3-14.06.1992г. в Рио де Жанейро, Бразилия, а именно: Конвенция на ООН за биологичното разнообразие (CBD)³², Рамковата Конвенция на ООН по изменението на климата (UNFCCC)³³ и Конвенция на ООН за борба с опустиняването (UNCCD)³⁴.

Конференцията в Рио де Жанейро приема Декларация за опазване на горите³⁵ - набор от 27 принципа, която подкрепя устойчивото управление на световните горски ресурси.

В Конвенциите от Рио и Декларацията за опазване на горите решаването на социално-икономическите въпроси за първи път се разглеждат в съчетание с нуждата за екологосъобразно и устойчиво развитие. Прилагането на тези принципи при разработването на стратегическите документи за развитието на горския сектор ще допринесе за намаляване на негативните въздействия върху околната среда и по-ефективно използване на ресурсите в контекста на Стратегията „Европа 2020“.

Важен фактор за формиране на политиките в горския сектор има Форума на ООН за горите (UNFF), създаден през 2000г. с основна цел управление, опазване и устойчиво развитие на всички видове гори. През 2001г. е създадено „Съвместно партньорство за горите“ от 14 световни организации, което да подпомага UNFF. Инициативи на форума са разработените Глобални цели за горите (2006г.), както и Правнонеобвързващо споразумение за горите (2007г.), което има за цел:

- да засили политическата ангажираност и действия на всички нива за прилагане на ефективно устойчиво управление за всички видове гори, за да се постигнат глобалните цели пред горите;
- да разшири приноса на горите за постигане на международно договорени цели на развитие, включващи цели на хилядолетието като изкореняване на бедността и устойчиво управление на околната среда;
- да осигури рамка за сътрудничество на национално и международно ниво.

Международният диалог в горския сектор извежда на преден план нуждата от ефективни национални политики за постигане на устойчиво стопанисване на горите, като се набляга на участието на заинтересованите страни и включването на всички сектори с влияние върху горския сектор.

Приложимите към разработването на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. документи на международно ниво и ниво Европейски съюз са посочени в Приложение 1.

³² <http://www.cbd.int/default.shtml>

³³ <http://unfccc.int/2860.php>

³⁴ <http://www.unccd.int/en/Pages/default.aspx>

³⁵ <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-3annex3.htm>

III. Национална рамка и политически документи

Политиката за устойчиво управление на горския сектор в Република България се формира чрез система от нормативни и стратегически документи, които в своята взаимносвързаност определят стратегическата перспектива за неговото развитие.

Нормативната рамка на политиката в горския сектор, която бе динамично развивана през последните години, отразява националната политика за развитие на сектора и е напълно синхронизирана със законодателството на ЕС.

Приетият през 2011г. **Закон за горите**³⁶ и свързаните с него подзаконови нормативни актове към настоящия момент са основната нормативна база, уреждаща обществените отношения, свързани с опазването, стопанисването и ползването на горските територии в Република България. Целите на закона са ориентирани към гарантиране на многофункционално и устойчиво управление на горските екосистеми и включват:

- опазване и увеличаване на площта на горите;
- поддържане и подобряване на състоянието на горите;
- гарантиране и поддържане на екосистемните, социалните и икономическите функции на горските територии;
- гарантиране и увеличаване на производството на дървесина и недървесни горски продукти чрез природосъобразно стопанисване на горските територии;
- поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие и подобряване на състоянието на популациите на видовете от дивата флора, фауна и микота;
- осигуряване на възможности за отдих на населението и подобряване на условията за рекреация;
- постигане на баланс между интересите на обществото и собствениците на горски територии;
- подпомагане и насърчаване на собствениците на поземлени имоти в горски територии;
- изпълнение на международни и европейски ангажименти за съхранение на горските местообитания.

Други основополагащи документи за развитието на сектора са **Законът за лова и опазване на дивеча**³⁷ и Правилникът за неговото прилагане. Законът урежда отношенията, свързани със собствеността, опазването и стопанисването на дивеча, организацията на ловното стопанство, правото на лов и търговията с дивеч и дивечови продукти. Като основен принцип за организация на ловната площ и управление на ловното стопанство се определя опазването на дивеча като национално богатство, целящо съхраняване на генофонда и видовото разнообразие, увеличаване и устойчиво развитие на дивечовите запаси, обогатяване на фауната и запазване на екологичното равновесие в природната среда.

Към дейностите по опазването и защитата на горите имат отношение и **Законът за защитените територии**, **Законът за опазване на околната среда**, **Законът за биологичното**

³⁶ http://www.iag.bg/data/docs/Zakon_za_gorite.doc

³⁷ http://www.iag.bg/data/docs/ZAKON_za_lova_i_opazvane_na_diveca.pdf

разнообразие, Законът за защитените територии, Законът за енергийната ефективност, Законът за енергията от възобновяеми източници и др.

Периодичният анализ на законовата и подзаконовата нормативна уредба, регулираща процесите в горския сектор, осигурява условия за нейното актуализиране и усъвършенстване.

Стратегическата рамка на политиката в горския сектор се формира от редица документи със стратегически характер (национални стратегии и планове), по-голямата част от които са с времеви обхват до края на настоящият програмен период през 2020г.:

Националната програма за развитие: България 2020³⁸ е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020г. Формулираните цели на правителствените политики са насочени към постигането на ускорен икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на българските граждани в средносрочен и дългосрочен план.

НПР БГ2020 е документ за избора на национален път за напредък в съответствие с визията:

„Към 2020г. България е държава с конкурентоспособна икономика, осигуряваща условия за пълноценна социална, творческа и професионална реализация на личността чрез интелигентен, устойчив, приобщаващ и териториално балансиран икономически растеж.”

НПР БГ2020 формулира 3 национални стратегически цели и 8 приоритета, спрямо които да бъдат ориентирани политиките във всички сектори.

Заложените стратегически цели включват:

- Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.
- Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.
- Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност

Пряко отношение към опазването и защитата на горите и развитието на горския сектор имат Приоритет 3 и Приоритет 4 на НПР БГ2020.

Приоритет 3: Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал

Подприоритет 3.5: Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси.

Според документа едно от ключовите предизвикателства не само пред европейската икономика, но и в глобален план е свързано с измененията на климата. Националната

³⁸ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=765>

политика в областта на изменението на климата следва да бъде насочена към адаптация на най-чувствителните сектори (селско стопанство, туризъм, управление на водните ресурси и горския фонд и др.) към климатичните изменения, тъй като не предприемането на действия в тази насока може да доведе до неблагоприятни икономически последици за нашата страна в дългосрочен план. Посочва се значението на екологичната политика като движещата сила на бъдещи структурни промени в икономическата и социалната сфера в глобален, национален и регионален мащаб и необходимостта от нейното интегриране в другите политически области.

Като области на въздействие за реализация на подприоритета са включени:

- **предотвратяване и адаптиране към негативните последици от изменението на климата върху водните ресурси и екосистемите** – планираните дейности са насочени към адаптиране на районите към промените в климата и опазване на екосистемите, в т.ч. оценка на икономическото въздействие от изменението на климата върху различни икономически сектори; поддържане, възстановяване и изграждане на инженерна инфраструктура и др. Конкретно към горския сектор са насочени мерки по превенция и защита от горски и полски пожари - осигуряване на методи и технически средства за реализирането им; устойчиво използване и управление на горските ресурси.
- **опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчиво развитие на регионите** – планираните дейности включват развитие на мрежата от защитени територии и защитени зони по Натура 2000; разработване/актуализиране на планове за управление на защитени територии и изпълнение на мерки; разработване на планове за управление на защитени зони по Натура 2000 и изпълнение на мерки; картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове, предмет на опазване в защитените зони за местообитанията от мрежата Натура 2000, поддържане на благоприятно природозащитно състояние на типовете природни местообитания и видове на локално (ниво зона), био географско и на национално ниво; разработване и прилагане на планове за действие за застрашени животински и растителни видове; осъществяване на мониторинг за установяване на евентуални промени в състоянието или разпространението на природни местообитания и видове, с оглед предприемане на своевременни и адекватни мерки; въвеждане на концепцията за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление; превенция на горските пожари; устойчиво използване и управление на горските ресурси.

Приоритет 4 „Развитие на земеделието за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси”

Подприоритет 4.5 „Устойчиво използване и управление на природните ресурси” е изцяло ориентиран към поддържане и съхраняване на горските ресурси. В определената област на въздействие **„Поддържане и съхраняване на горските ресурси”** се предвижда държавната подкрепа да бъде насочена към борбата с ветровата и водната ерозия, с опустиняването и неблагоприятните последици от затоплянето на климата. Предвижда се да се стимулира въвеждането на превантивни мерки за предпазването на горите от пожари, за възстановяването на горските масиви и за осъществяването на залесителните дейности за увеличаване на площите, използвани по устойчив начин, преобразуване на нискокачествената изоставена земя в гори, намаляване на почвената ерозия и подобряване на водния баланс.

Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025г.³⁹, приета с Протокол № 47.61 на Министерски съвет от 19.12.2012г., е стратегически документ, който дава насоките за устройство, управление и опазване на националната територия и акватория и създава предпоставки за пространствено ориентиране и координиране на секторните

³⁹ <http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane%20&%20ocenska/Programirane%202014-2020/NKPR%20proekt.pdf>

политики. Заедно с Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022г. тя е основен документ и дългоочакван инструмент за интегрирано планиране и устойчиво пространствено, икономическо и социално развитие. Нейните насоки водят към безконфликтно провеждане на функции, рационално оползотворяване на ресурси и добра организация на националното пространство. В концепцията се отделя специално внимание на неурбанизираните природни територии за съхраняване на биологичното равновесие.

Избраната визия на НКПР е формулирана чрез три кратки послания:

- Националното пространство на България – отворено към света и интегрирано в Европейското пространство и в европейската мрежа от центрове и оси на развитие, култура, наука и иновации.
- Съхранените национални ресурси – хората, земята, водите и горите, подземните богатства, природното и културно наследство – гаранция за националната идентичност.
- Балансираното и устойчиво интегрирано развитие, постигнато чрез рационално организирана икономическа, социална, транспортна, инженерна, културна и туристическа инфраструктура и осигуряващо интелигентен икономически растеж, адаптивност към промените и равнопоставеност.

От избраната визия са изведени 6 стратегически цели със съответни приоритети за постигането им, част от които имат отношение към процесите на развитие на горския сектор:

Стратегическа Цел 1 “Интегриране в европейското пространство” е насочена към развитие на национални и трансгранични транспортни, енергийни, урбанистични, културни и екологични коридори с оглед постигане на териториална свързаност, сътрудничество и интегриране в региона и в европейското пространство.

Приоритет 1.2. за постигане на стратегическата цел е „Поддържане на обширно защитено природно пространство в националната територия като еталон на биологично природно равновесие и като рекреационна среда с общоевропейско значение, обвързано с трансгранични екологични коридори със съседни страни в Югоизточна Европа”.

Стратегическа Цел 4 “Съхранено природно и културно наследство” е насочена към съхраняване и развитие на националната система от защитени природни и културни ценности за поддържане на биологичното равновесие, пространствената природна и културна идентичност и за интегриране на техните стойности в съвременния живот.

За постигане на стратегическата цел са изведени следните приоритети, имащи отношение към развитието на горския сектор:

Приоритет 4.1. Опазване на идентичността на природното и културно наследство чрез ефективна защита и интелигентно използване на икономическия потенциал на защитените природни и културни ценности;

Приоритет 4.2. Увеличаване на елементите от Националната екологична мрежа в регионите с най-нисък дял на защитени територии и зони и обвързването ѝ с Европейската екологична мрежа чрез трансгранично сътрудничество за опазване на природните ценности;

Приоритет 4.4. Превантивна защита на характерни ландшафти със съхранено традиционно земеползване и с висока консервационна стойност и възстановяване на нарушени от човешка дейност ландшафти;

Стратегическа Цел 5 “Стимулирано развитие на специфични територии” е насочена към интегрирано планиране и стимулирано развитие на територии със специфични характеристики (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни) с оглед съхраняване и ефективно използване на техния природен, икономически, социален и културен потенциал за развитие.

За постигане на стратегическата цел са изведени следните приоритети, имащи отношение към развитието на горския сектор:

Приоритет 5.3. Подкрепа за планински гранични територии чрез развитие на биоземеделие в общини с поливни земи, био-животновъдство в сертифицирани райони, екотуризм в най-щадящите му форми, данъчни преференции за конвенционални производства (хранително-вкусови, шивашки, дървообработващи) и др.;

Приоритет 5.5. Реализация на инициативата Европейски зелен пояс за устойчиво развитие и опазване на природата в планинските крайгранични територии чрез създаване и съвместно управление на трансгранични защитени територии;

Приоритет 5.6. Възстановяване на нарушените територии, на екологичното равновесие и биологичното разнообразие, адаптиране към измененията на климата и намаляване на риска от природни бедствия.

По отношение на горския сектор в концепцията се посочва, че управлението на българските гори е ключов фактор за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие у нас, като едновременно с това създава допълнителни възможности за поддържане атрактивността на селските райони и развитието на дейности, създаващи заетост, чиито потенциал все още не е използван пълноценно. Освен това българският горски сектор изпълнява и редица други социални функции като осигурява достъп до среда за рекреация и туризъм. Високият природен потенциал за производство на дървесина, доброто стратегическо местоположение за дърводобивна промишленост, високото търсене на дървесина в България и в съседните страни, са предпоставка за развитие на дейности, осигуряващи доходи от продажби, сред които са продажбата на дървесина, ловните ресурси, дървопреработка и производство на биомаса.

Посочените в концепцията насоки за развитие и действия включват:

- стопанисване – увеличаване на залесените площи, подобряване на състоянието на горите;
- защита – подобряване на устойчивостта и здравословното състояние на горите, вкл. адаптивността им към климатичните промени и антропогенните натоварвания;
- опазване от пожари – намаляване на риска от пожари и създаване на предпоставки за навременно откриване и потушаване на горските пожари;
- охрана – създаване на нов модел за охрана на горите от посегателства и нарушения;

- ползване на дървесина – създаване на нормативни, технически и технологични условия за ползване на дървопроизводствения потенциал на горите и подобряване на средообразуващите им функции;
- биологично и ландшафтно богатство – опазване и възстановяване на компонентите на биологичното и ландшафтно разнообразие чрез интегриране на консервационни цели в горскостопанските практики и природосъобразно управление на горите;
- туризъм и рекреация – развитие и използване на туристическия потенциал на горите и интегриране на туризма с традиционните дейности по управление на горите;
- социални функции – увеличаване на заетостта в сектора и на социалните ползи на горите;
- горска индустрия – развитие на конкурентоспособна горска индустрия за преработка на дървесина и производство на изделия с висока принадлежна стойност;
- недървесни продукти и ловни стопанства – създаване на нормативни и организационни условия за устойчиво използване на лечебни растения, гъби и горски плодове; подобряване на състоянието и популациите в ловните стопанства.

Отчитайки очакваното въздействие на измененията в климата върху територията на България, изразяващо се в трайно засушаване и опустиняване, в документа се посочва, че е необходимо използването на стопанските функции на горите да бъде съобразено с тяхното опазване, ограничаване износа на широколистна дървесина и възстановяване на широколистните гори.

Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013-2020г.⁴⁰, приета с Протокол № 48.1 на Министерски съвет от 27.11.2013г., е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на дългосрочно и устойчиво управление на горския сектор.

НСРГСРБ 2013-2020г. е интегриран документ, формулиращ визията, мисията, целите и приоритетите за развитие на горския сектор в съответствие с изискванията на националното законодателство, резултатите от анализа на състоянието на горския сектор в България за периода 2006 - 2011г. и европейската и национална визия за развитие в периода до 2020г.

Визията за развитието на горския сектор, формулирана в Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020г., е:

Към 2020г. България ще има жизнени, продуктивни и многофункционални гори, устойчив, конкурентоспособен и иновативен горски сектор, съхранени биологично разнообразие, количество и качество на водните ресурси в горските територии. Секторът ще подпомага икономическото развитие на страната, ще осигурява условия за пълноценна реализация на заетите в него, ще способства в максимална степен за смекчаване на ефекта от промяната в климата и ще гарантира поддържането на здравословна околна среда.”

⁴⁰ http://www.mzh.government.bg/MZH/Libraries/Топски_сектор_2013-2020/13_11_29_National_Strategy_for_Forestry_Sector_Development_2013-2020.sflb.ashx

Осъществяването на визията е свързано с постигането на три стратегически цели в средносрочен план:

1. Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги;
2. Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно (балансирано) териториално социално-икономическо развитие;
3. Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

Въз основа на формулираните визия, мисия и стратегически цели са определени следните приоритети за развитие на горския сектор до 2020г.:

1. Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията в климата;
2. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии;
3. Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор;
4. Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

За реализацията на определените стратегически цели и приоритети са формулирани двадесет мерки и конкретни дейности за тяхната реализация.

Формулираните в Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020г. визия, стратегически цели, приоритети и мерки са основополагащи при разработването на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г.

Националната рамка за политиките в горския сектор в Република България, очертана от посочените нормативни и стратегически документи, отразява основните процеси, свързани с устойчивото и многофункционално стопанисване на горите в Европа и в света. Тази рамка се допълва от следните стратегически документи:

Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022г.⁴¹, приета с Решение на Министерски съвет № 696/24.08.2012г., е основен документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

НСРР 2012-2022г. играе важна роля за постигане на съответствие и взаимно допълване между целите и приоритетите на политиката за регионално развитие и секторните политики и стратегии, в т.ч. и за развитие на горския сектор, които спомагат за балансирано развитие на районите.

В такава насока е формулирана визията за регионално развитие в периода 2012–2022г.:

Българските райони – привлекателни за живеене, ефективно използващи своя потенциал за постигане на устойчив растеж, създаване на нови работни места, бизнес и туризъм, със съхранено природно и културно наследство.

Пряко отношение към реализиране на дейности, свързани с горския сектор, има изпълнението на **Стратегическа цел 1 „Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда“** на НППР 2012-2022г.

Приоритет 1.3. **„Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда“** към Стратегическа цел 1 е ориентиран към намаляване на негативните въздействия върху околната среда и по-ефективно използване на ресурсите чрез доизграждането и модернизацията на инфраструктурата за опазване на околната среда, както и предприемане на мерки за подобряване на енергийната ефективност.

Като специфична цел 4 на приоритета е включено **„Опазване, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчиво развитие на районите“**. Дейностите по тази цел включват разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и изпълнение на мерки, както и разработване на планове за управление на защитени зони по Натура 2000 и изпълнение на мерки. Важен елемент от цялостната дейност е картирането на природни местообитания и видове, предмет на опазване в зоните по Натура 2000, поддържане на благоприятно природозащитно състояние на природните местообитания, осъществяване на мониторинг за установяване на промени с оглед инициране на природозащитни мерки. Предвижда се разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове.

Специфична цел 5 **„Превенция на природни рискове“** е ориентирана към осигуряване на икономическа и социална стабилност и развитие на българските райони в дългосрочен план чрез планиране на дейности, осигуряващи им адаптиране към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива. Дейностите, които се предвижда да

⁴¹ <http://www.strategy.bg/publicconsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=598>

бъдат реализирани, са насочени към изграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони, почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения и др.

Енергийна стратегия на Република България до 2020г.⁴², приета от Министерски съвет с Решение № 133 от 09.03.2011г.

Основните приоритети в енергийната стратегия могат да се сведат до следните пет направления: гарантиране сигурността на доставките на енергия; достигане на целите за възобновяема енергия; повишаване на енергийната ефективност; развитие на конкурентен енергиен пазар и политика, насочена към осигуряване на енергийните нужди, и защита на интересите на потребителите.

Възобновяемите енергийни източници като важни местни неизчерпаеми ресурси са определени като приоритет на националната енергийна политика. За постигане на повече от 16 % дял на ВЕИ в брутното крайно потребление на енергия в страната след 2020г. се предвижда да бъдат използвани максимално както водния потенциал, така и другите източници на чиста енергия (вятър, слънце, геотермални води и др.), като се отбелязва значимостта на наличните в страната горски ресурси и развито селскостопанско производство – източници, както на твърда биомаса, така и на суровина за производство на биогаз и течни горива.

В тази връзка НСРГСРБ 2013-2020г. предвижда проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за производство на енергия от дървесна биомаса и разработване на Национална схема за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди.

Енергийната стратегия на Република България до 2020г. предвижда и политики в областта на намаляването на емисиите на парникови газове, свързани с финансиране на екологични проекти за намаляване емисиите на парникови газове, като развитие на възобновяемите енергийни източници, мерки за предотвратяване на обезлесяването и увеличаване на залесяването и повторното залесяване и др.

Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие⁴³, приета с Протокол № 15.3 на Министерски съвет от 06.04.1998г. има за цел опазване, възстановяване и устойчиво управление на биологичното разнообразие в страната, както и ограничаване на загубата на биологично разнообразие

Документът предоставя изчерпателна информация за богатото биологично разнообразие в България и определя основните заплахи пред опазването му, на базата на които е разработена цялостна програма за опазване на биологичното разнообразие, съдържаща 12 области на действие и множество препоръки за всяка една от тях, в т.ч. политически и административни.

В стратегията се отделя внимание на горите и тяхното значение (в т.ч. ползването на дървесни и недървесни горски ресурси).

Третият национален план за действие по изменението на климата за периода 2013-2020г.⁴⁴, приет с Решение № 439 на Министерски съвет от 01.06.2012г., предвижда конкретни мерки за намаляване на емисиите парникови газове във всички сектори, като тези мерки са съобразени с политиката на страната в областта на изменението на климата и съответно с потенциала на националната икономика за редукция на емисиите.

За постигане целите на Националния план за действие по изменение на климата за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ са разработени 16

⁴² <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=704>

⁴³ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=386>

⁴⁴ http://www3.moew.government.bg/files/file/Climate/Climate_Change_Policy_Directorate/Treti_nacionalen_plan_za_deistvie_po_izmenenie_na_klimata.pdf

мерки, групирани в 4 приоритетни оси, обединяващи няколко популярни подхода за управление на въглеродния баланс.

В първата приоритетна ос са обединени мерки, насочени към увеличаване поглъщането на парникови газове, като необходимите мерки са свързани с увеличаване на териториите от категориите земеползване – поглъщатели на парникови газове – гори, пасища и ливади, както и мерки за тяхното устойчиво поддържане с цел увеличаване на количеството биомаса.

Увеличаването на зелените площи в урбанизираните територии също е мярка с положителен ефект върху въглеродния баланс.

Друга група мерки е насочена към съхранението на запасите от въглерод в горите. В тази приоритетна ос са предвидени дейности за поддържане и подобряване на състоянието на горите като резервоар на въглерод.

В третата приоритетна ос са мерките, свързани с увеличаването на потенциала на горите за улавяне на въглерод. Предвидени са административни, регулаторни и финансови мерки, насочени към увеличаването на горския ресурс в страната и подобряване на неговото състояние и потенциал като основен поглъщител на въглерод.

В последната приоритетна ос са включени мерки, насочени към дългосрочното задържане на въглерод в дървесни продукти, чрез разширяване на тяхната употреба за сметка на други невъзобновяеми и високоенергийни въглеродни материали, което може да бъде постигнато чрез повишаване на информираността и заинтересоваността в обществото.

Стратегията за намаляване на риска от бедствия 2014-2020г.⁴⁵ има за основна цел предотвратяване и намаляване на неблагоприятните последици за човешкото здраве, социално-икономическата дейност, околната среда и културното наследство в България вследствие на природни и причинени от човешка дейност бедствия.

В Стратегията за намаляване на риска от бедствия са формулирани четири приоритета за постигане на заложената цел:

- развиване на устойчива национална политика и осигуряване на стабилна правна и институционална рамка за намаляване на риска от бедствия;
- идентифициране, оценка и мониторинг на рисковете от бедствия, разширяване и поддържане на ефективни национални системи за прогнози, мониторинг, ранно предупреждение и оповестяване при бедствия;
- изграждане на култура за защита при бедствия на всички нива на управление и в обществото чрез използване на опита, обучението, научните изследвания и иновациите;
- намаляване на съществените рискови фактори и повишаване на готовността за ефективно реагиране при бедствия на всички нива на управление;

Горските пожари са посочени като основни и реално съществуващи за страната ни бедствия, но не са отчетени други „горски“ местности - снеговали, снеголоми, ледоломи и др.

Националната програма за защита при бедствия 2014-2018г.⁴⁶ е основен документ за политиката в областта на предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия и аварии и очертава насоките за създаването на ефективна, ресурсно и технически осигурена национална система за превенция и реагиране при бедствия.

Стратегията за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030г.⁴⁷ приета от Министерски съвет на 04.06.2014г., предвижда България да заеме водещо

⁴⁵ http://www.nspbz.nmvr.bg/NR/rdonlyres/DA55BDC6-488B-4223-A81E-7BBE41A548D1/0/DRR_Strategy.pdf

⁴⁶ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=899>

⁴⁷ http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/strategy-bulgaria-2030_25022014.pdf

място сред петте топдестинации в Централна и Източна Европа. Страната ни трябва да бъде позната и предпочитана целогодишна туристическа дестинация с ясно разпознаваема национална идентичност и съхранени култура и природа. Документът подготвя набор от дългосрочни стратегии в областта на планирането, инвестициите, вътрешния туризъм, проучванията, предоставянето на услуги, подобряването на инфраструктурата и транспорта, професионалната подготовка и квалификация на заетия в туризма персонал, диверсификацията на туристическия продукт, възстановяването и поддръжката на съществуващите туристически зони.

Основната цел на развитието на туризма в периода 2014-2030г. е утвърждаване конкурентоспособността и ефективността на туристическия сектор на България посредством оптимално използване на наличните природни и антропогенни ресурси в съответствие с пазарните изискванията и потребителските очаквания за устойчиво развитие на туризма.

Стратегията за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030г. акцентира върху привлекателността на регионите с туристически потенциал и възможностите, които те предлагат за развитието на специализираните видове туризъм – балнео (медикул спа), спа и уелнес, културен (във всичките му форми - исторически, археологичен, етнографски и поклоннически), еко и селски туризъм, приключенски, конгресен, ловен, голф, винен и гурме туризъм и др.

В процеса на разработване на СПРГС 2014-2023г. е анализиран и проектът на **Стратегия за развитието на ловното стопанство в България 2012-2027г.**⁴⁸, която е в процес на обществено обсъждане.

Визията на проекта на Стратегия за развитие на ловното стопанство в България е:

„Към 2027 година в България ще има устойчиво развитие и ползване на дивечовите ресурси, запазено биологично разнообразие и ценни и редки видове и повишена производителност на местообитанията и на добитите в тях продукти”.

Стратегията за развитие на ловното стопанство определя целите на ловностопанската дейност у нас, насочени преди всичко към защита на биоразнообразието и генофонда на страната ни и на местните видове дивеч при съвместяване интересите на държавата и на собствениците на земи и гори със стопанисващите дивеча.

Налице са и други стратегически и планови документи, имащи отношение към политиките в горския сектор, като Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор⁴⁹, Национален план за действие за енергия от възобновяеми източници и Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008-2020г.⁵⁰, Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020г.⁵¹, тясно профилираната Програма от мерки за адаптация на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях⁵² и други.

⁴⁸ http://www.iag.bg/data/docs/Strategiya2_1_.doc

⁴⁹ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=878>

⁵⁰ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=704>

⁵¹ <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=708>

⁵² http://www.iag.bg/data/docs/Programa_ot_merki.pdf

Всички тези документи са взети предвид при разработването на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. като основен механизъм за постигане на заложените стратегически цели и приоритети в горския сектор.

Приложимите към разработването на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. национални стратегически документи са посочени в Приложение 2.

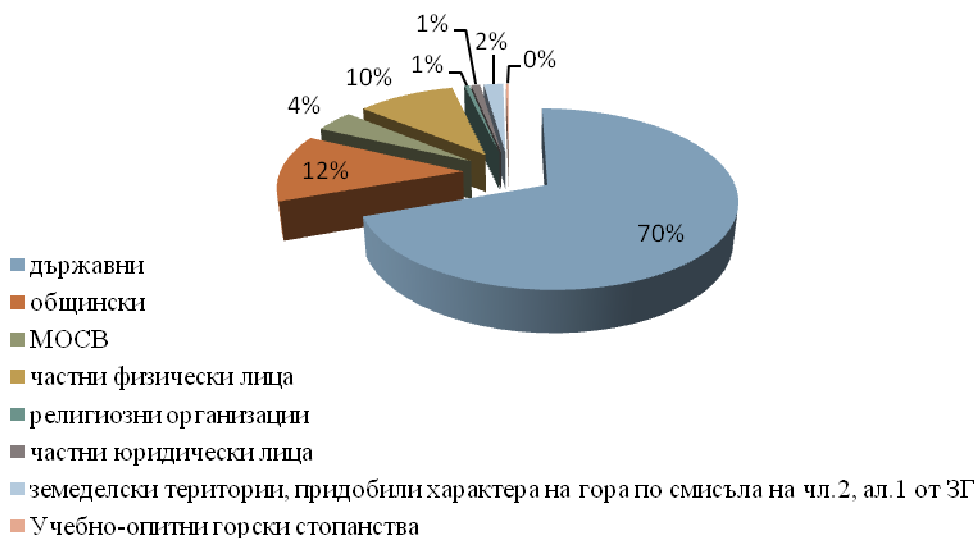
IV. Горите и горския сектор в България - актуално състояние, предизвикателства и перспективи

1. Горите в България

Горите в България са част от европейското и световно горско богатство. През последните години общата площ на горските територии у нас непрекъснато се увеличава като към края на 2013г. тя възлиза на 4 180 121 ха, или 37,7 % от територията на страната. От 1990г. до 2013г. общата площ на горските територии се е увеличила с 407 628 ха или с 10,8 %.

По данни на ИАГ към 31.12.2013г. 2 905 586 ха (69,51 %) са държавни горски територии, 170 514 ха (4,08 %) - предоставени на МОСВ, в т.ч. национални паркове и резервати, 11 247 ха (0,27 %) - предоставени за управление на учебно-опитни горски стопанства, 520 887 ха (12,46 %) - общински, 424 959 ха (10,17 %) - на частни физически лица, 39 279 ха (0,94 %) - на частни юридически лица, и 22 300 ха (0,53 %) - на религиозни общности. Земеделските територии, придобили характер на гора по смисъла на чл. 2, ал. 1 от Закона за горите, възлизат на 85 349 ха (2,04 %).

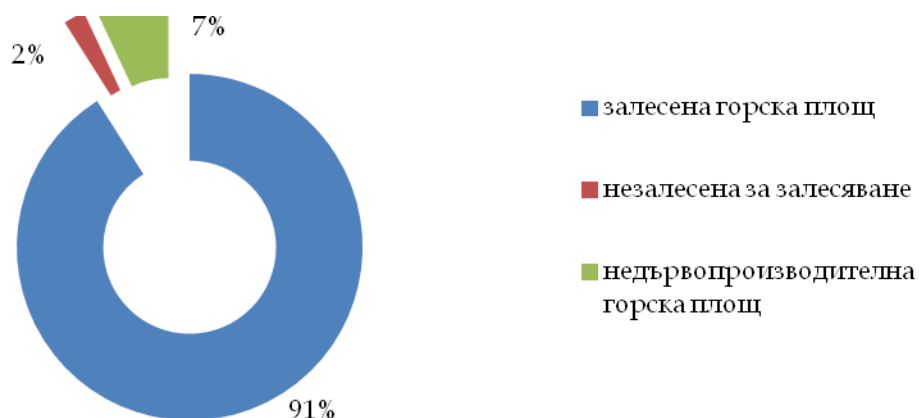
През периода 2000-2013г. частната собственост в горския сектор непрекъснато увеличава своя дял и достига 11 % от площта на българските гори, основно в областите Смолян, Ловеч, Велико Търново и Монтана. Собствеността е силно фрагментирана като 94 % от частните горски имоти са с площ до 2,0 ха.

Фиг. 1. Разпределение на горските територии според вида собственост, 2013г.
Източник: ИАГ

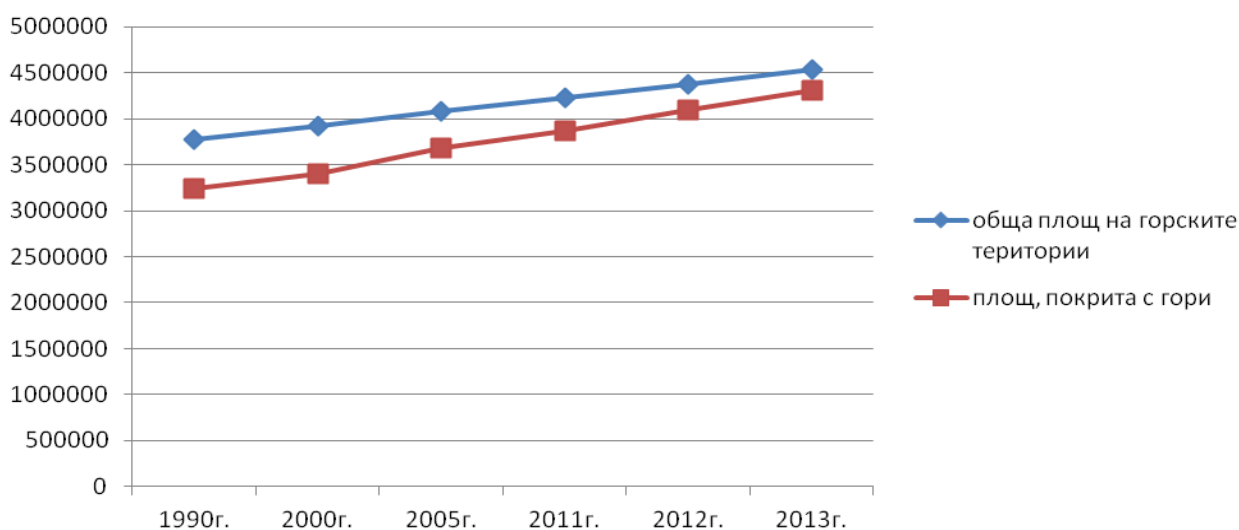
Към 31.12.2013г. 3 811 126 млн. ха (91 %) от горските територии са заети с гори.

Площта на незаетите от горска дървесна растителност горски територии е 368 995 ха (9 % от общата горска територия), в т.ч. непроизводителни горски площи (7 %) и незалесени площи за залесяване (2 %).

Фиг. 2. Разпределение на общата площ на горските територии, 2013г. Източник: ИАГ

Залесената горска площ нараства по-бързо от общата площ на горските територии като за периода 2005-2013г. общото увеличение на горските територии е с 103 657 ха (2,5 %), докато териториите, покрити с гори нарастват с 136 836 ха (3,6 %).

Фиг. 3. Динамика на нарастването на общата площ на горските територии и площта, заета с гори за периода 1990–2013г. Източник: НСИ

По данни на ИАГ през 2013г. площта, покрита с гори, се е увеличила с 15 788 ха спрямо 2012г., в резултат основно на неустроени досега гори, възникнали като самозалесили се голи горски площи или изоставени земи извън горските територии, установените между последните две инвентаризации на отделните горски и ловни стопанства, както и на преоценката на нелесопригодни горски площи при инвентаризацията на горските територии, които имат характер на насаждения (както и включените горски територии, които досега са били отчитани като земеделски земи “временно стопанисвани от общините” и след изтичането на срока по реда на по чл. 19, ал. 2 от Закона за стопанисване и ползване на земеделските земи стават общинска собственост).

Активно залесяване в горските територии се извършва основно в пожарища, съхнещи насаждения и култури, сечища и голини. За 2013г. залесените площи са 1603 ха (10,2 % от увеличената площ, покрита с гори), от които 1 252 ха залесени в държавните горски територии, 307 ха от общини и 44 ха от частни лица. За сравнение през 2010г. общо залесената площ е 2884 ха, от която в държавния горски фонд са залесени 1 727 ха, в общински гори и земи са залесени 1 135 ха, а в частни – 22 ха.

Наблюдаваният през последните години спад в размера на дейностите по залесяване в държавните горски територии е резултат от недостатъчното финансиране, ниското заплащане на труда, липсата на достатъчно изпълнители и др.

Нарастването на площта на горите в резултат на естествените сукцесионни процеси и намаляване площта на горите, създадени в резултат на залесяване, освен с намаляването на инвестициите за залесяване, е свързана и с регламентирания в Закона за горите и подзаконова уредба подход за даване на предимство на естественото възобновяване.

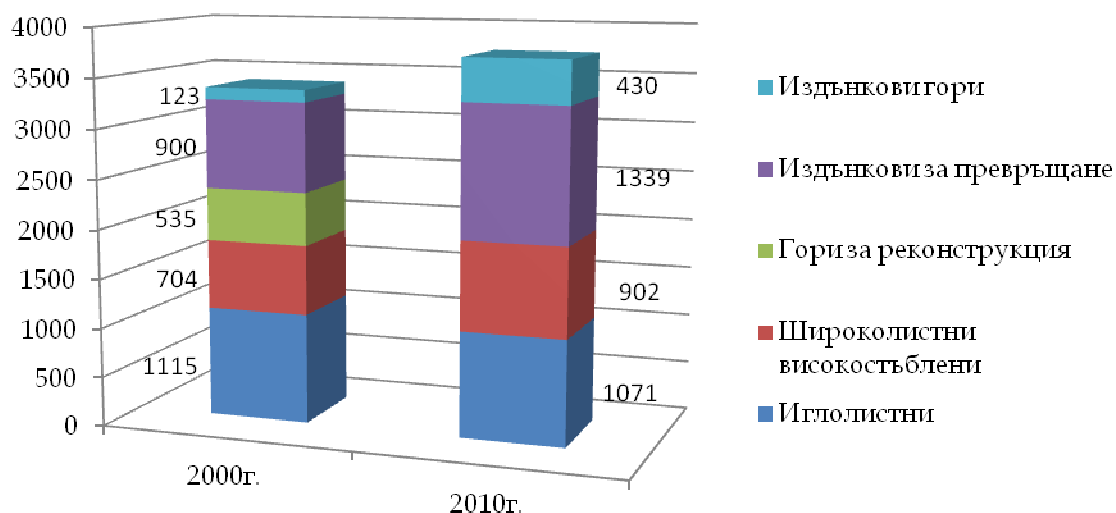
Българските гори се отличават с изключително богато биологично разнообразие от иглолистни и широколистни дървесни видове.

Разпределението на горската територия по видове гори следва характерна тенденция, свързана с трайно намаляване на площта на иглолистните гори и иглолистните култури, която в резултат на широкомащабните залесителни програми бе увеличена рязко в средата на миналия век.

След 1990г. тази площ постепенно намалява и към 31.12.2013г. иглолистните гори заемат 21,6 % от горската площ на страната (1 145 781 ха).

Широколистните гори заемат 68,4 % от общата площ на горските територии в страната и продължават да разширяват своя дял.

Тази тенденция се запазва постоянна, предвид мерките за осигуряване на устойчивост на горските култури, чрез по-голямо участие на местните широколистни видове, намаляване на гъстотите, създаване на смесени култури и залесяване на дървесни и храстови видове в техните естествени ареали. Наличието на големи площи борови монокултури на неподходящи месторастения, които вследствие на въздействието на биотични и абиотични фактори постепенно деградира, изискват предприемане на своевременни лесозащитни мерки.

Фиг. 4. Разпределение на общата горска площ в хиляди ха по видове гори 2000/2010г.,
Източник НУГ, ИАГ

Широколистните високостъблени гори през 2013г. се увеличават с 6478 ха в следствие на инвентаризацията на горските пасища и неустроените досега гори, превръщането на

издънкови насаждения във високостъблени, преоценката на смесените иглолистни култури с широколистни видове.

През 2013г. издънковите гори за превръщане са увеличени с 17 010 ха поради приобщаване към горските територии на насаждения, отнасяни досега към категорията на т.нар. неустроени гори, преоценката на смесените иглолистни култури с издънкови широколистни дървесни видове и на бившите издънкови насаждения за реконструкция. Забавянето на превръщането на издънковите гори в семенни води до тяхното застаряване, намаляване на прираста, влошаване на сортиментната структура на запаса, влошаване на санитарното им състояние и на условията за естествено възобновяване.

Най-голям дял от горската територия в България заемат горите, възникнали в резултат на естественото възобновяване – 70,4 %, докато делът на горските култури е 20,9 %, а на естествените гори - 8,7 %. От 2005 до 2010г. делът на изкуствено създадените гори намалява с 3,0 %, докато на естествените и на горите, възникнали в резултат на естественото възобновяване се увеличава съответно с 0,4 % и 2,6 %.

Наблюдава се увеличение на площта на чистите гори, в които доминира един дървесен вид, като те заемат 45,6 % от площта на всички гори. Смесените гори, формирани от 4-5 дървесни вида, намаляват и вече са 44,5 %, а площта на горите с участие на 2-3 дървесни вида остава относително постоянна и представлява 9,9 % от всички гори.

В структурата на горите съобразно техните функции, горите с основно дърводобивна и средообразуваща функция (стопански гори) представляват 61,7 % от общата площ на горските територии. Останалата част – 38,3 %, са с основно защитни и специални функции.

След 2006г. делът на горите със специални функции е нараснал с над 6,4 %, основно в категорията защитени природни територии (защитени местности и ландшафти и природни паркове). Към момента 10,5 % от горските територии на страната са включени в защитени територии по Закона за защитените територии.

Горските територии, включени в Европейската екологична мрежа Натура 2000, са около 58 % от общата горска площ.

Едновременно с това намалява площта на защитните гори, включващи горските територии за защита на почвите, водите, урбанизираните територии, сградите и обектите на техническата инфраструктура, горната граница на гората, защитните пояси, както и горите, създадени по технически проекти за борба с ерозията. По данни на ИАГ за периода 2005-2010г. общата площ на защитните гори е намаляла с 27 444 ха като към края на 2010г. тя е 518 667 ха или 12,5 % от общата площ на горските територии в България. Намалението е основно в резултат от причисляване на част от тези горски територии към други, с по-строг консервационен режим – природни паркове.

Средната възраст на горите се увеличава и достига 53 години. При иглолистните гори с най-голямо участие са тези на възраст от 21 до 40 години – 42,0 %, следвани от средновъзрастните и дозряващите (от 41 до 80 г.) – 25,8 % от площта на тази група гори. Иглолистните насаждения на възраст над 80 години заемат 20,9 % от площта на иглолистните гори. Наблюдава се увеличаване площта на средновъзрастните и на зрелите иглолистни гори за сметка на намаляване площта на младите гори. Данните за възрастовата структура на широколистните високостъблени гори също показват нарастване на дела на средновъзрастните и на зрелите насаждения. Наблюдава се и нарастване на възрастта на издънковите гори за превръщане в семенни и на нискостъблените гори, което като следствие води понижаването на прираста от тези гори.

Общият запас на дървесина в горите в България към 31.12.2010г. е определен на 644 840 247 куб. м, от които 42,2 % са съсредоточени в защитните и рекреационните гори и в защитените територии. Средният запас на 1 ха е 172 куб. метра. Наблюдава се тенденция на увеличаване на запаса от дървесина на един хектар, с по-силно изразена динамика при иглолистните гори. От друга страна, установява се тенденция за намаляване на средния запас

на един хектар в издънковите гори за превръщане в семенни. Средният годишен прираст на дървесина се увеличава от 14,1 млн. куб. м на 14,4 млн. куб. м. Запасите на въглерод в биомасата на горските дървесни видове също отбелязват тенденция към нарастване през последните години.

2. Горите и климатът

През последните години въпросът за негативното въздействие на парниковия ефект и свързаното с него глобално затопляне стои на вниманието на изследователите, политиците, медиите и световната общественост.

Значението на промяната в климата през последните няколко десетилетия нараства, тъй като учените придобиха по-ясна представа за връзката между емисиите на парниковите газове, повишаващата се температура на планетата, покачващото се равнище на Световния океан и увеличението на екстремалните климатични явления. Научните изследвания и наблюдения доказват съществуването на тенденция на трайно увеличение на средната световна температура с прогнозни очаквания към 2100г. температурите да се увеличат с около 2 °C в Ирландия и Великобритания, до около 3 °C в Централна Европа и с 4-5 °C в средиземноморските райони (Christensen et al., 2007). Концентрацията на въглероден диоксид в атмосферата през 2100г. се очаква да се увеличи от 486 ppm (parts per million – части на милион) до 1000 ppm в сравнение с концентрацията му от 280 ppm в преиндустриалния период (Nakicenovic, Swart, 2000).

Всичко това налага преразглеждане на начина, по който се стопанисват природните ресурси и поставяне на стопанската дейност на регламентирана екологична основа, преди да са настъпили резки и необратими изменения на климата.

Протоколът, подписан в Киото през 1997г., задължи 40-те промишлено развити държави постепенно да съкратят изхвърлянето в атмосферата на парникови газове. В редица страни започна усилена научно-изследователска дейност относно климатичните промени, колебанията на добивите, адаптацията на културите и състоянието на растителните генетични ресурси, особено в полусухите и сухи райони.

Горите играят важна роля в процеса на формиране и изменение на климата. От една страна те представляват основен резервоар на въглерод, а от друга са уязвими на очакваните климатични промени с тенденция към глобално затопляне.

Горите са основен поглъtitел на въглероден диоксид (CO₂) и имат значителна роля за намаляване на емисиите от парникови газове в атмосферата като връзват въглерода в натрупаната биомаса и фактически поглъщат CO₂.

Значителният горски ресурс в България и неговото устойчиво стопанисване и развитие са важни фактори за намаляване на парниковите газове. Прогнозите за динамиката на горските ресурси за периода 2015-2030г., изготвени съобразно Европейския модел за информация и сценарии за горите – EFISCEN, 2009, показва, че българските гори в момента са резервоар на 229 млн. тона въглерод, който през 2020г. се очаква да достигне 264 млн. тона, а през 2030г. – 288 млн. тона въглерод.

По данни от Третия национален план за действие за измененията в климата, през последните 21 години, поглъщането на парникови газове от гори, пасища и ливади компенсира между 11,35 %-19,9 % от общите емисии на парникови газове в България. С най-голяма роля за поглъщането и складирането на въглерод (94-95 % от общото поглъщане) са териториите, заети от гори.

В Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020г. е отбелязано приоритетното значение на поддържането на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на негативните последици от измененията в климата.

В дългосрочен план е необходимо да продължава да се развива идеята за устойчиво и многофункционално управление на горите, насочена към поддържане или увеличаване на запасите от дървесина и съответно въглерод в горите, като същевременно се осигурява устойчив годишен добив на дървесина и дървесни продукти.

Увеличаването на площта на горите чрез залесяване на изоставени земеделски земи, голи и обезлесени територии, ерозирани и застрашени от ерозия територии, както и ускоряването на мероприятията по отглеждането на горите и подобряване на санитарното им състояние, ще позволи те да изпълняват по-добре своите продуктивни, екологични и защитни функции, което от друга страна ще оказва и положителен ефект върху повишаване усвояването на въглероден диоксид и натрупването на въглерод в горските територии.

Следва да се има предвид, че изменението на климата от своя страна ще доведе до негативни последици за горите, които най-вероятно ще включват промени в тяхното състояние и продуктивност, както и промени в географския обхват на някои дървесни видове.

В България през последните години са извършени множество наблюдения и проучвания на климата в страната, които потвърждават, че от края на 70-те години на 20 век се наблюдава тенденция към затопляне, положителни аномалии на средната годишна температура на въздуха, намаление на дебелината на снежната покривка, изместване на границата на широколистните гори към по-голяма надморска височина.

В разработените оптимистични, песимистични и реалистични климатични сценарии за 2020, 2050 и 2080г. в „Програмата от мерки за адаптиране на горите в Република България и намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху тях” (разработена в изпълнение на проект FUTUREforest по програма INTERREG IVC на ЕС) и въз основа на очертаната тенденция за повишаване на температурите и свързаното с тях засушаване, се очаква негативно влияние върху растежните условия за горските дървесни видове в долната лесорастителна зона (до 800 м надморска височина).

В Програмата са дефинирани главните зони на уязвимост в страната при климатични промени, предвид различията в географското положение, надморската височина, близостта до водни басейни и др.

Главните зони на уязвимост са дефинирани в шест основни направления за развитието на горските екосистеми при климатичните промени в България, съответно при управлението на водите, опазването на горските почви, опазването на биологичното разнообразие, биологичната продуктивност, управление улавянето на въглерода и при природни рискове (пожари, вредители, болести и др.)

Основни предизвикателства:

- Осигуряване на достатъчно инвестиции за залесяване и отглеждане на култури, както и за създаване и поддържане на полезащитните пояси;
- Подходяща политика за подпомагане на недържавните собственици при залесяване;
- Превенция на обезлесяването, чрез екологосъобразно стопанисване, целящо засилване на средообразуващи функции на горите и редуциране на площта от усвоени горски територии за изграждане на пътища, строителни обекти и др.;
- Предприемане на адекватни мерки за предотвратяване на опасността от ерозия на почвата в земеделски и горски територии;
- Опазване и разширяване на градските и извънградските паркове и зони за отдих с цел увеличаване на потенциала за улавяне на въглерод в урбанизираните територии;
- Увеличаване капацитета на горския сектор в областта на усвояване и редуциране на парникови газове и вредни емисии в атмосферата;
- Необходимост от адаптиране на залесяванията към очакваните климатични промени и потенциала за натрупване на въглерод;
- По-широко използване и оползотворяване на енергия от биомаса чрез изграждане на нови или подобряване на съществуващи инсталации за генериране на енергия от биомаса;
- Повишаване усвояването на средства от Европейския съюз (в т.ч. от ПРСР) и др. външни източници за изпълнение на дейности, свързани с климатичните промени и устойчивото управление на горските територии.

3. Стопанисване на горите в България

Лесовъдните дейности в българските гори са насочени към запазване и увеличаване на основните функции на горите чрез отглеждане на горите, даване предимство на естественото възобновяване, опазване на генетичните ресурси, поддържане и възстановяване на биологичното разнообразие и др. Максималното оползотворяване на естествения възобновителен потенциал на горите и неговото подпомагане са в основата на всички лесовъдни дейности, свързани със стопанисване на горите.

Поддържането на естествените (биоекологични) функции на горите е същевременно условие и за икономическата устойчивост на горския сектор, като и опазването и производството са еднакво важни за обществото.

Балансът между средния годишен прираст и средногодишното ползване на дървесина е един от най-важните индикатори за оценка на устойчивото управление на горите.

Анализът на данните за горските ресурси в национален мащаб показва, че след 1980г. размерът на ползването започва сериозно да изостава спрямо прираста, като от 1990г., т.е. през последните 23 години, в Р България размерът на годишното ползване на дървесина, варира от 33,7 % до 55 % от общия среден годишен прираст на горите в страната (фиг. 5).

Средният годишен прираст на един хектар през периода 2005 – 2010г. е 3,9 куб. м, при съответен средно 4,7 куб. м/ха за страните от ЕС. С най-висок прираст на 1 ха са иглолистните гори – 6,2 куб. м/ха, следвани от широколистните високостъблени – 3,7 куб. м/ха. Стойностите на средния прираст на издънковите и нискостъблените гори са в интервала от 2,3 до 2,5 куб. м/ха.

Средният годишен добив на дървесина през посочения период е 6 450 хил. куб. м стояща дървесна маса (5 705 хил. куб. м лежаща дървесна маса).

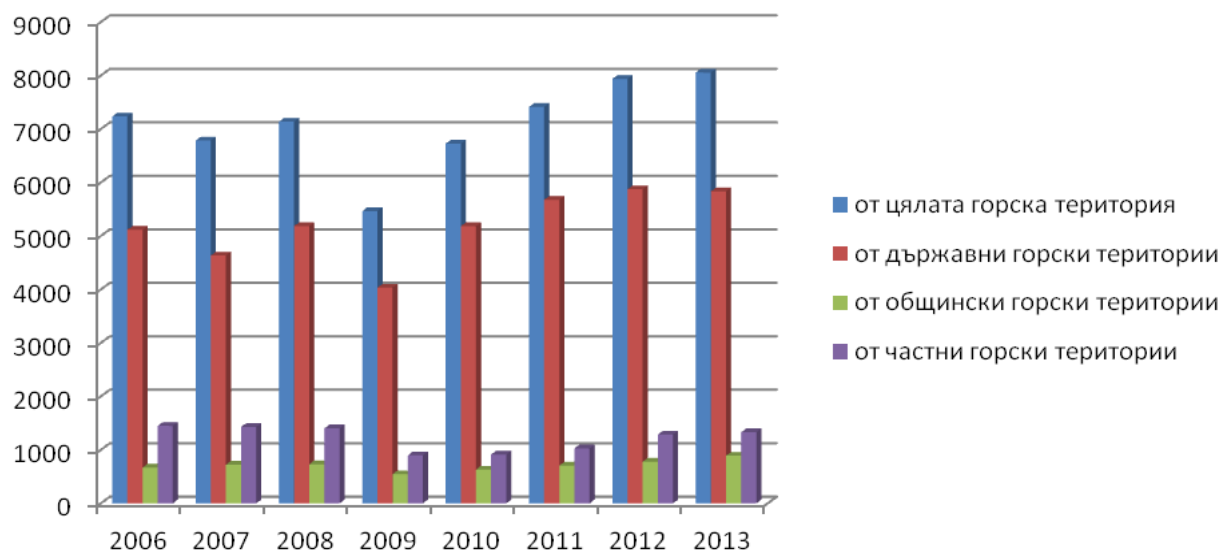
През 2010г. при общ среден годишен прираст в размер на 14,4 млн. куб. м дървесна маса, размерът на предвиденото по горскостопански планове ползване е бил 8.2 млн. куб. м, т.е. 57 % от прираста, а размерът на реално извършеното ползване е бил 6.7 млн. куб. м, т.е. едва 47 %. Числата ясно показват голямото подценяване на размера на ползването на дървесина, както при проектирането, така впоследствие при самото му извършване. През 2012г., след влизането в сила на новия Закон за горите и реструктурирането на държавния горски сектор в България, това съотношение вече е в размер на 55 %, а през 2013г. е в размер на 55,5 %.

За 2012г. добитата дървесина е 7 937 000 куб. м (съответно 6 840 000 куб. м лежаща маса) и за 2013г. – 8 055 000 куб. м (съответно 6 796 000 куб. м лежаща маса).

Фиг. 5. Съотношение на действителното ползване към общия среден годишен прираст в куб. м стояща дървесна маса, Източник ИАГ

Почти 2/3 от годишния обем на добитата дървесина е добит в държавните горски територии. В общинските гори ползването през периода 2006-2012г. е от 9,3 до 11 % от общото количество отсечена дървесина от всички горски територии. Делът на добитата дървесина от останалите недържавни гори бележи тенденция на намаление.

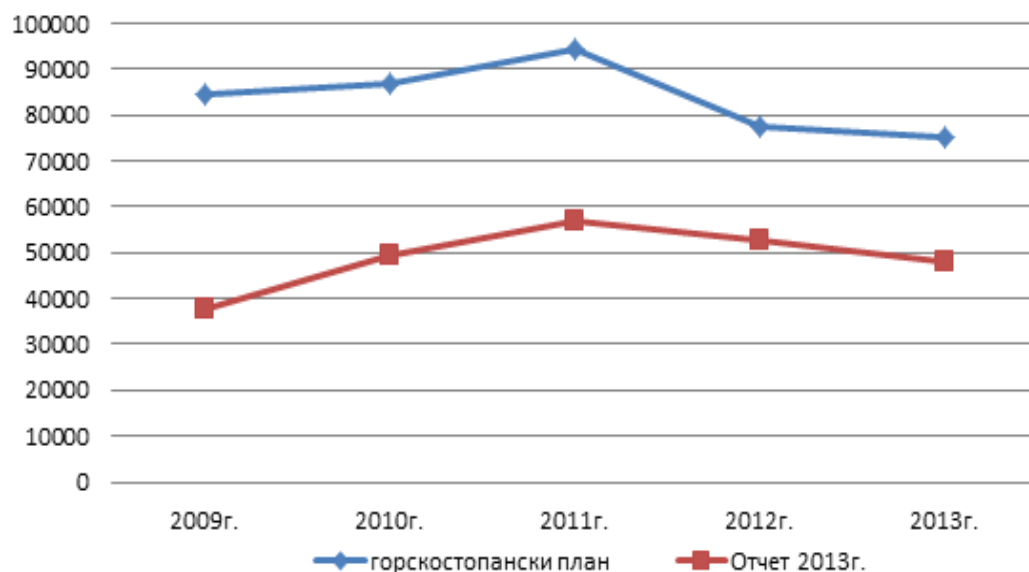

Фиг. 6 Общ размер на добитата дървесина по видове собственост за периода 2006 – 2013г., (хил. куб. м стояща дървесна маса), Източник ИАГ

Осъществено годишно ползване през 2013г. от всички горски територии е 8 055 004 куб. м стояща дървесна маса, което се равнява на 93,7 % от предвидените по горскостопански план (лесоустройствен проект) 8 594 202 куб. м стояща маса. От общото годишно ползване относителният дял на добитата стояща маса от възобновителни сечи е 55,98 % от общото ползване и 91,4 % от предвиденото по горскостопански план) и от отгледни сечи е 44,01 % от общото ползване и 96,67 % от предвиденото по горскостопански план).

Делът на проведените възобновителни сечи с естествено семенно възобновяване към площта на всички възобновителни сечи от 73 % през 2001г., достига до 97,5 % през 2012г.

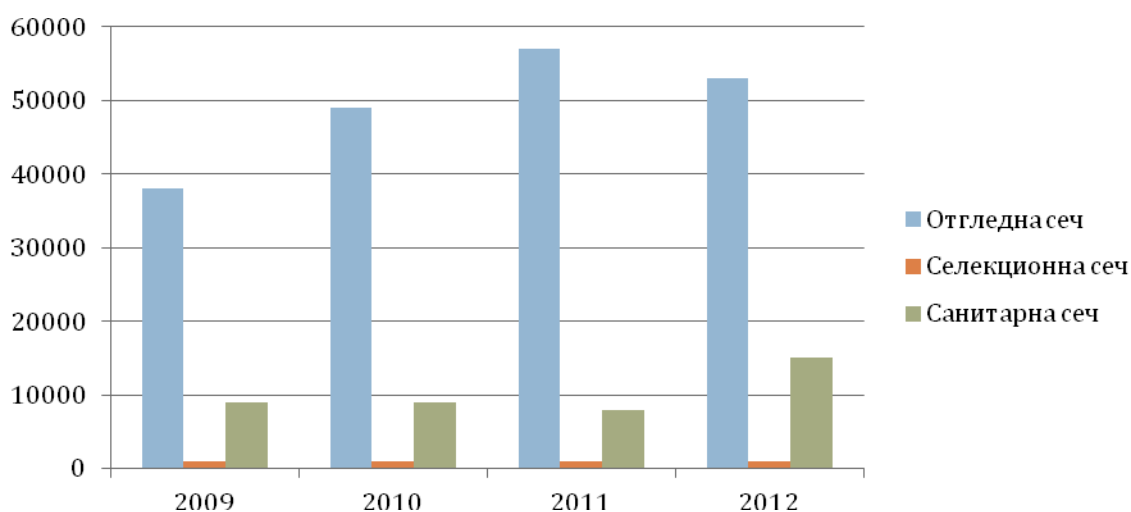
Провеждането на отгледни сечи подобрява бъдещият строеж, структура, устойчивост и продуктивност на горите и е приоритет в областта на стопанисването на горите през последните 10 години. През 2013г. в държавните гори за регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия са проведени отгледни сечи на площ от 47 941,7 ха, което представлява 63,8 % от предвижданията на горскостопанските планове (лесоустройствени проекти).

Фиг. 7 Горскостопански план и отчет за извършени отгледни сечи в ха през периода 2009-2013г. за държавните горски територии, Източник ИАГ

От проведените отгледни сечи 54 % са в иглолистни гори, 27 % в широколистни високостъблени гори и 19 % в издънкови гори за превръщане в семенни. Изпълнението на отгледните сечи без материален добив на площ от 3 134,4 ха е 41,8 % от предвижданията на горскостопанските планове. По видове отгледни сечи изпълнението на горскостопанските планове е 38,2 % за осветленията, 28,1 % за прочистките, 61,5 % за прорежданията и 80,2 % за пробирките. За същата година са проведени селекционни сечи на площ от 1 070,1 ха, което представлява 90,5 % от предвижданията на горскостопанските планове и санитарни сечи на площ от 12 703,8 ха, от които 1 384,2 ха са с интензивност 100 %.

Проведените през 2013г. санитарни сечи в култури и естествени насаждения, засегнати от съхнене, корояди и други стеблени вредители, снеголоми, ветровали и други абиотични причини са върху площ 147 038 дка, от които 13 942 дка са с интензивност 100 %.

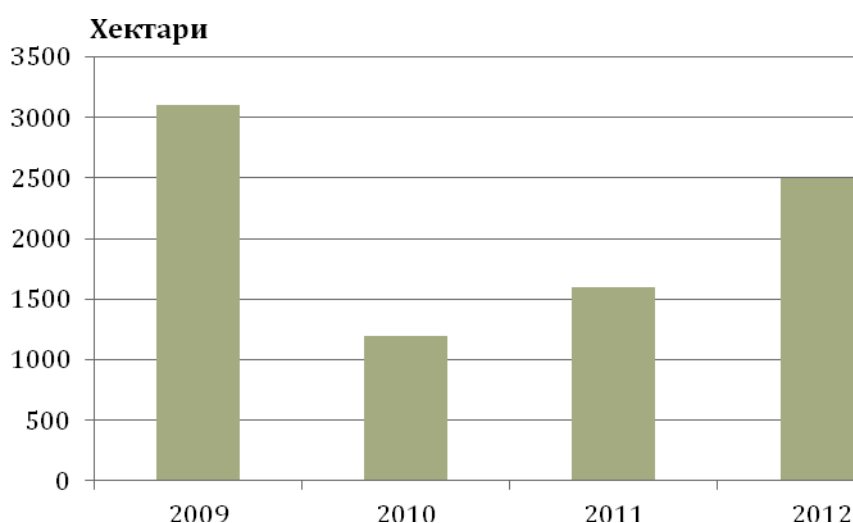

Фиг.8 Разпределение на площта на извършените отгледни, селекционни и санитарни сечи в ха, източник НСИ

Недостатъчното изпълнение на планираните отгледни сечи крие рискове от влошаване на дървесния състав на младите насаждения, намаляване на тяхната устойчивост, влошаване на качеството на дървесината, повишаване на риска от пожари и неоползотворяване на дървесина.

От друга страна по-широкото използване на неравномерно-постепенната сеч и на изборните сечи – единично-изборна и групово-изборна, и изборното прореждане допринасят за създаване на разновъзрастни гори, както и за толериране на местните горски дървесни видове и произходи, запазване на естествените месторастения и местообитания на растителния и животинския свят при провеждане на лесовъдските дейности.

Много важно средство за осигуряване на устойчивостта на горите е изборът на подходящи дървесни видове за залесяване или толерирането им при извършването на отгледните мероприятия в горите. През 2013г. подпомагането на естественото възобновяване е извършено върху площ от 3 499, 1 ха, или с 990,5 ха повече от предходната година.

Фиг. 9. Подпомагане на естественото възстановяване на горите, източник НСИ

От особено значение за българските гори е осигуряването на качествен репродуктивен материал, запазване на биологичното разнообразие и съхраняване на автохтонните и подобрените чрез методите на горската генетика и селекция генетични ресурси.

По данни на ИАГ горската семепроизводна база заема 1 % от общата залесена площ на страната, а броят на базовите източници е 5 101 от 48 дървесни вида – 15 иглолистни и 33 широколистни.

През 2012г. е приета Наредба № 21⁵³ за условията и реда за определяне, одобряване, регистрация и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски продуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос, която регламентира процесите, свързани с осигуряването на горските репродуктивни материали.

⁵³ <http://www.iag.bg/data/docs/Naredba21.rar>

Основни предизвикателства:

- Своевременно провеждане на отгледните сечи за увеличаване на продуктивността на горите, подобряване на тяхната устойчивост на болести, вредители, природни бедствия и други биотични и абиотични фактори;
- Запазване на високи нива и подобряване на качеството на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване, при стопанисването, ползването и възобновяването на горите;
- Навременното провеждане на санитарни сечи в съхнещи насаждения и навременно отстраняване на загиващата дървесина с цел избягване на вторични каламитети, като се оставя необходимия екологичен минимум от мъртва дървесина в горските площи;
- Създаване на условия за своевременно превръщане на издънковите гори в семенни гори едновременно с интензивно отглеждане на останалата част от издънковите гори;
- Поддържане на смесен характер и разновъзрастовата структура на горите със запазване и толериране на ценни и устойчиви форми на местните, редките и застрашените дървесни видове при провеждане на отгледните и възобновителните сечи;

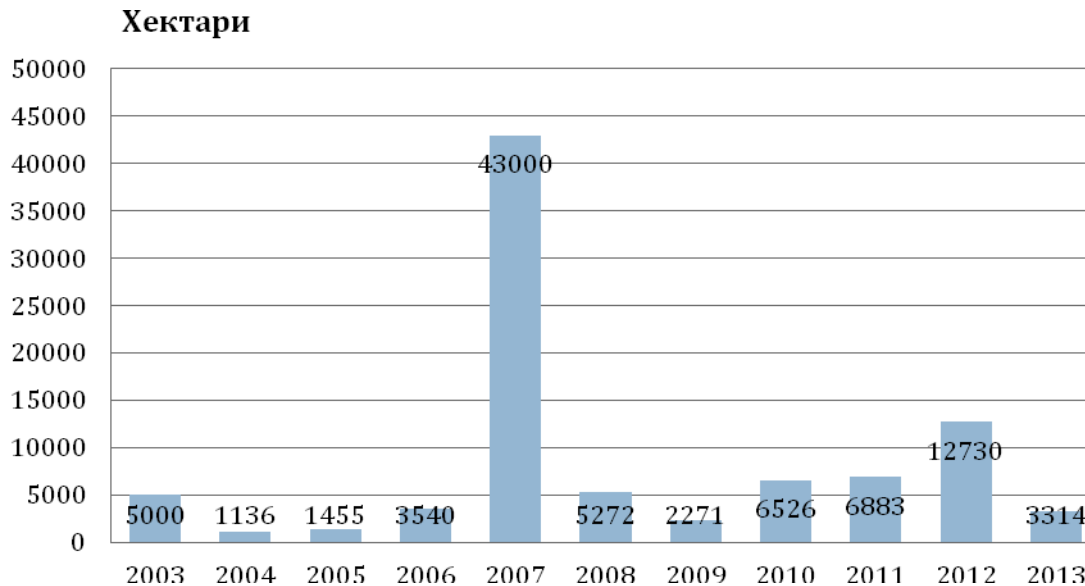
4. Защита и опазване на горите в България

По данни от Националните доклади за състоянието и опазването на околната среда за периода 2006–2011г.⁵⁴ на МОСВ, и от годишните отчетни доклади за дейността на НУГ/ДАГ и ИАГ за периода 2006–2013г.⁵⁵ горите в България са в добро здравословно и устойчиво екологично състояние като не са наблюдавани болести и вредители на големи горски площи.

Поддържането на здравето и жизнеността на горските екосистеми се осъществява на основата на лесопатологичен мониторинг и чрез извършване на навременни лесовъдски и лесозащитни дейности и прилагане на безвредни лесозащитни средства.

Предоставените данни от системата за наблюдение и превенция срещу различните абиотични и биотични фактори, увреждащи горите, показват, че през периода 2006-2013г. най-сериозни рискови фактори продължават да бъдат горските пожари, неправомерният добив на дървесина и нарушенията на Закона за лова и опазване на дивеча и Закона за рибарството и аквакултурите. Ветровалите и ветроломите, снеговалите, сушата, свлачищата и наводненията не са оказвали забележимо негативно въздействие върху условията на развитие на горските екосистеми в страната.

Съгласно статистическите данни периода 2003-2013г. са възникнали горски пожари, които са засегнали 91 127 ха горски територии като средно годишно в страната са опожарявани 8 284 ха. Причинените щети са за над 15 млн. лв. Над 75 % от горските пожари са възникнали извън границите на горските територии и са причинени от паленето на растителност (стърнища и ливади) или от небрежност.

Фиг. 10 Опожарени площи (в ха) в горските територии на България в периода 2003-2013г., Източник ИАГ

⁵⁴ <http://eea.government.bg/bg/soer/2011>

⁵⁵ <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/4/index>

В статистиката на Изпълнителна агенция по горите за възникналите горски пожари в страната, през 2013г. година са регистрирани 408 горски пожара, при което са засегнати 3 314 ха, от които 2 741 ха в гори и 573 ха в незалесени площи.

Преките щети за горските територии и съоръженията в тях през 2013г. са в размер на 736 961 лв. при 2 375 756 лв. за 2012г. и над 4 500 00 лв. средногодишни щети в периода 2000-2011г. Човешката небрежност е причината за над 70 % от пожарите, а доказано умишлени са 11 %. Едва 3 % от пожарите са предизвикани от мълнии, докато останалите 16 % са възникнали по неизвестни причини.

Тригодишният план за действие за изпълнение на Националната програма за развитие: България 2020⁵⁶ в периода 2014-2016г. предвижда създаване на единна система за наблюдение и откриване на пожари в горските територии с цел своевременно откриване на възникналите пожари в и в близост до горските територии, намаляване на времето за първоначална реакция и като цяло намаляване на щетите от пожари в горите.

Неправомерният дърводобив и браконьерството са сред другите важни проблеми, свързани с опазването на българските гори. Статистическите данни в периода 2005-2013г. показват устойчивост в броя на установените нарушения и в тяхната интензивност. Запазват се и регионите с висока концентрация на извършени незаконни действия в горските територии. Направените промени в нормативната база по опазването на горите в посока към увеличаване на санкциите за нарушителите и пълномощията на служителите по опазване на горите и контрол на дейностите в тях са допринесли за подобряване на контрола, но не в достатъчна степен. Ефективността от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство, изразяваща се в наложени санкции, е ниска.

Необходимостта от рязко намаляване на броя на щетите, нанесени от неправомерните дейности в горските територии, във възможно най-кратки срокове се определя от високата степен на обществена нетърпимост и очакване от страна на всички заинтересовани страни.

Основни предизвикателства:

- Осигуряване на ефективен лесопатологичен мониторинг и навременни лесовъдски и лесозащитни дейности и прилагане на безвредни лесозащитни средства;
- Подобряване на координацията и взаимодействието между институциите за предотвратяване и разкриване на незаконни действия в горските територии;
- Изграждане на съвременни системи за контрол;
- Изграждане на единна система за наблюдение, откриване и ранно оповестяване за горски пожари;
- Осигуряване на съвременна противопожарна техника за ранно гасене на горски пожари;
- Повишаване на обществената ангажираност и доброволчеството при превенцията и борбата с горските пожари и незаконните действия в горските територии.

⁵⁶ <http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1206>

5. Опазване на биологичното разнообразие в горите

Една от най-критичните глобални заплахи за околната среда е загубата на биологично разнообразие.

България е разположена на кръстопътя на три широки биоклиматични района – средноевропейски континентален, евроазиатска степ и средиземноморски район. Сложната топография от планински вериги, хълмове, низини и равнини осигурява висока степен на разнообразие от местообитания, от алпийски горски пояси, тревисти низини и равнини до комплексите от дюни по Черно море. Комбинацията от видове местообитания и климатични вариации поддържат високо ниво, едно от най-високите в Европа, на разнообразие и ендемичност на растителни и животински видове.

Горите и горските екосистеми са тези, които съхраняват най-голям дял от естественото биологично разнообразие, особено в страните с най-голямо горско покритие.

Горските екосистеми могат да бъдат съществено повлияни от вероятните климатични промени. В различните сценарии на климатичните промени в приетата Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях се предвижда по-силно или по-слабо засушаване в нашия регион, което би могло да доведе до съществена промяна на биологичното разнообразие в горите, като редица видове, изискващи за развитието си по-висока влажност, или ще изчезнат, или ще се придвижат там, където е възможно, към по-висока надморска височина. Тъй като горите съхраняват предимно естествено биологично разнообразие (горските територии на България съхраняват над 80 % от защитените видове растения; над 60 % от застрашените от изчезване видове животни и над 60 % от приоритетните за опазване видове местообитания), вниманието към тях трябва да бъде повишено.

В анализа на състоянието на горския сектор през периода 2006-2011г. към НСРГСРБ 2013-2020г. се отбелязва, че въпреки нарастващото внимание към опазването на биологичното разнообразие в горските територии, в страната са налице негативни тенденции и фактори, които в контекста на променящия се климат биха могли да се превърнат в сериозна заплаха. Увеличаването на ползването от горите и националното икономическото развитие през последните десетилетия е довело до използване на все повече горски площи и все по-разнообразни продукти от гората, фрагментиране на горските екосистеми и др., които се явяват фактори за загуба на биоразнообразие в българските гори на генетично, видово и екосистемно ниво.

Сред основните заплахи се посочват и забавянето на превръщането на издънковите гори в семенни, отварянето на затворените басейни със стари вековни гори, незаконният дърводобив, браконьерството, нерегламентираният добив или износ на билки, гъби и редки животни, неконтролното палене на стърнища, неконтролираната паша.

В основата на част от посочените проблеми, особено в планинските и селските райони, са социално-икономическите трудности. Това изисква допълнителни усилия и ресурси от отговорните институции и подобряване на координацията между тях.

Други проблеми са свързани с недостатъчното интегриране на биологичното разнообразие в планирането на дейностите в горите и в тяхното стопанисване. Инвентаризацията и устройството на горските територии не отчитат в достатъчна степен биологичното разнообразие и не формират цели в тази област. Липсва цялостна система за

събиране и обмен на информация, оценка и мониторинг на наличното биологично разнообразие в горските екосистеми.

Поради липсата на нормативна основа, регламентираща опазването и управлението на ландшафтите, и възприета методика за определяне на структурата на ландшафта (ландшафтният модел), до този момент на национално ниво не са оценявани състоянието и тенденциите в развитието на ландшафтните модели, влиянието на динамиката на промените в ландшафта върху значими за горските екосистеми екологични процеси.

Жизнеността на гората е свързана с богатството на генетичния ресурс. Осъзнатата необходимост това богатство да се съхранява трайно и да се ползва от поколенията налага да се следват пътищата за съхраняване и обогатяване на горския генетичен фонд.

Мъртвите и загиващите дървета играят важна роля във функционирането и производителността на горските екосистеми чрез влиянието им върху биологичното разнообразие, съхранението на въглероден диоксид, кръговрата на вещества и енергия, хидрологичните процеси, защитата на почвите и възобновяването на дървесните видове. Поддържането на определени количества мъртва дървесина следва да се утвърди като едно от най-важните условия за устойчивото управление на горските екосистеми.

За възстановяването и съхраняването на горските хабитати, свързани с опазването на застрашени растителни и животински видове, е необходимо прилагането и непрекъснатото усъвършенстване на специални режими за устойчиво стопанисване на съответните горски територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение.

Приоритетен подход за опазването на биологичното разнообразие в България е опазването на видовете и местообитанията в естествената им среда (*in situ*) чрез включването им в Националната екологична мрежа от защитени територии и в Европейската екологична мрежа Натура 2000.

Опазването на биоразнообразието и рационалното използване на горите като природен капитал има особено значение за нашата страна – съхранената природа на България и уникалното биологично разнообразие са предпоставка не само за осигуряване на благоприятна и здравословна жизнена среда, но и за развитието на перспективни екологични производства – устойчиви форми на туризъм (еко, балнео, спа и др.), опазване на територии с висока природна стойност и защитени зони, лов и риболов, билкарство и др.

Основни предизвикателства:

- Интегриране на целите за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие при планиране на дейностите и управлението на горските територии;
- Разработване и прилагане на методики за събиране, оценка, мониторинг и обмен на данни за биологичното разнообразие в горите;
- Преоценка на сега прилаганите лесоустройствени методи, по отношение на биологичното и ландшафтно разнообразие и въвеждане на международни методики, основани на екосистемно (интегрирано) управление на горите;
- Засилване на институционалния капацитет и подобряване квалификацията на персонала в институциите от горския сектор, отговорни за запазване на биологичното и ландшафтно разнообразие;
- Развитие на системата за съхраняване на генетичното разнообразие и изграждане на система от действия с оглед опазване на местния генофонд;
- Въвеждане и прилагане на специални режими за стопанисване на горските територии, включително запазване на острови на старостта, отличаващи се с високо консервационно значение свързани с опазване на застрашените растителни и животински видове;
- Оценка на необходимостта и възможностите за развитието на мрежата от национални защитени територии по ЗЗТ, включително и във връзка с развитието на туристическия и рекреационния потенциал на горските територии;
- Подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000 и по-специално приоритет върху разработване и приемане на планове за управление на защитени зони от Натура 2000 с преобладаваща горска площ;
- Увеличаване и разнообразяване на дивечовите и рибни популации.

6. Социално-икономически функции на горите в България

Стратегическите насоки за развитието на горския сектор в България са свързани с постигане на баланс между икономическите, екологичните и социалните функции на горите. По отношение на изпълняваните от горите икономически функции целта и предизвикателството е формиране на икономически силен горски сектор, който в оптимална степен да използва потенциала на българските гори, без това да причинява влошаване на техните средообразуващи функции.

Горският сектор има скромнен принос към БВП на България. През 2010 и 2011г. делът на горския сектор от БВП като относителен дял на добавената стойност в общата добавена стойност е едва 0,3 %.

Фиг. 11. Динамика на брутната добавена стойност общо за икономиката и за горското стопанство 2006-2010г., Източник НСИ

Следва да се отбележи, че посочените статистически данни не съдържат стойността на предоставените от горските територии услуги, свързани с техните екологични и социални функции, поради което приносът на горския сектор към БВП е непълен и подценен.

Макар и горският сектор да формира относително малък дял от брутния вътрешен продукт, горското стопанство и горската индустрия като традиционен поминък са от особено значение за развитието на селските райони в България и подобряването на качеството на живот.

Благоприятните природни условия и традициите в горското стопанство и горската промишленост при наличие на вътрешни и външни пазари за горските продукти и услуги са предпоставка за развитие на дейности, осигуряващи доходи от продажби на дървесина и недървесни горски продукти, предоставяне на екосистемни услуги, в т.ч. водообразуващи и водоохранни, почвообразуващи и почвозащитни и др., както и за производство на биомаса.

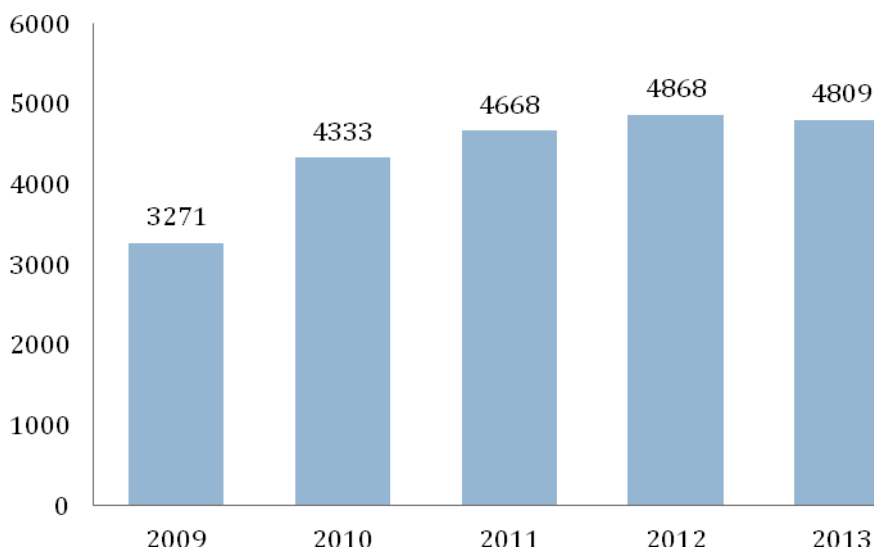
Следва да се отчете и нарастващото значение на горските територии като естествена среда за рекреация и туризъм и за развитие на дейности, създаващи заетост в селските райони.

Остойносттаването на приноса на горския сектор в опазването на околната среда, природните ресурси и биоразнообразието и в задоволяване на редица екологични и социални потребности на обществото, би демонстрирало огромното значение на сектора за социално-икономическото развитие на страната.

Горският сектор има огромен потенциал за развитие и произвеждане на висококачествени продукти и ползи, не само като суровинен материал и природен ресурс, но и такива с висока добавена стойност, които отговарят на разнообразното и непрекъснато разширяващо се търсене на съвременното общество. Необходимо е технологично развитие, иновации и инвестиране в качеството и човешките ресурси, които да осигурят неговото динамично и устойчиво развитие. Способността за конкуренция в горския сектор е необходимо условие за постигане на разнообразните предимства, които горския сектор предоставя на обществото.

Към настоящия момент доходността в горския сектор е обусловена основно от продажбите на обла дървесина. Нараства значението и на продажбите на горско-дървесните отпадъци при сечта и при преработката на дървесина като дървесна биомаса за производство на енергия.

През 2013г. от горските територии – държавна собственост, предоставени за управление на държавните горски предприятия, е реализирана дървесина в размер на 4 808 933 куб. м. Реализираното количество дървесина през 2013г. е с 59 хил. куб. м по-малко от 2012г., но като цяло реализацията на дървесина продължава да поддържа високите нива от последните три години. Отчетената реализация през предходната година се дължи на по-слабото търсене на дървесина за износ за Гърция и Турция, както и на по-умереното търсене на дърва за огрев през последния отоплителен сезон спрямо предходния, предвид изминалата по-мека зима. Увеличеният ръст в ползването на дървесина е един от съществените приноси на реформата в горския сектор чрез създаването на шестте държавни горски предприятия, редом с голямата социална роля, която изпълняват в изостаналите селски, полупланински и планински райони на страната.

Фиг. 12 Реализирана дървесина от държавния горски сектор за периода 2009-2013г. (хил. куб.м лежаща дървесна маса), Източник ИАГ

През 2013г. във вид на добити асортименти, на предварителна продажба и на търгове за продажба на действително добити количества, както и по ценоразпис са реализирани около 2,737 млн. куб. м дървесина, 56,9 % от общите количества дървесина. Средната отчетена

продажна цена на дървесината от горските територии – държавна собственост, е в пряка зависимост от сортиментната структура на дървесината. За 2013г. отчетената средна продажна цена на добитата дървесина, продавана от горски склад е 66,95 лв./куб. м и е с 1,90 лв./куб. м или 2,8 % по-висока от отчетената средна цена през 2012г.

След реструктурирането на държавния горски сектор се увеличават значително продажбите на стояща дървесина - на юридически лица след провеждане на търгове, както и на физически лица за собствени нужди, чийто обем от общата реализация на дървесината през 2013г. достига до 2,002 млн. куб. м, или 41,6 % от общата реализация, при дял от 8 % през 2011г. Средната продажна цена на стояща дървесина при всички видове продажби е 40,42 лв./куб. м, с 5,48 лв./куб. м повече, като спрямо 2012г., което се дължи на увеличението на продажбите и по-високите начални цени на дървесината, предложена за продажба по този начин.

След провеждането на състезателни процедури – преобладаващо търгове, както и конкурси при продажба на стояща дървесина в комплекс от горскостопански дейности, са реализирани 71 % от количествата дървесина. За задоволяване нуждите на физически лица са продадени по ценоразпис общо 639 хил. куб. м дървесина, основно дърва за огрев, което е с 24 хил. куб. м повече от 2012г., или се наблюдава ръст от 4 % при директните продажби от държавните горски и ловни стопанства, териториални поделения на ДГП на физически лица. Близко 2/3 от това количество е продажба на дърва от горски склад, а 1/3 е чрез продажба на стояща дървесина на корен. Освен продажба на физически лица, през 2013г. по ценоразпис са реализирани 0,379 млн. куб. м дървесина на търговци.

Най-голямо търсене и потребление през 2013г. се отчита на асортиментите дървесина за технологична преработка и дърва за горене, от които са реализирани 74 % от отчетените продажби на стояща дървесина на корен и 66 % от продажбите на добита дървесина от склад, или общо 3,145 млн. куб. м, с 62 хил. куб. м по-малко от 2012г.

Възлагането на дейността добив на дървесина се извършва изцяло по реда на Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти. Отчетените средни разходи за добив на дървесина за 2013г. са в размер на 22,33 лв./куб. м, с 1,19 лв./куб. м, или 6 % по-висок от отчетения среден разход за добив през 2012г. (източник МЗХ/ИАГ, 2014г.)

Към 31.12.2013г. в страната са регистрирани 3 062 юридически лица с предмет на дейност, включващ дърводобивни дейности. Регистрираните физически лица за извършване на лесовъдска практика са 8 692.

Дърводобивният процес се характеризира с ниско ниво на техническа и технологична обезпеченост. Значителна част от работата се извършва ръчно от работници, най-често наети с граждански договори. 80-90 % от извоза се осъществяват с животинска тяга. Използваните трактори са стари и силно амортизирани. Броят на работещите въжени линии е крайно недостатъчен. Ниска е интензивността на добива на дървесина. Ниските цени на дърводобивните работи не позволяват инвестиции в модерна техника и повишаване на производителността на труда. Липсва необходимата горска пътна мрежа за транспортиране на дървесината.

Горската пътна мрежа в страната е сравнително слабо развита и поради липса на средства нейното състояние се влошава. По експертни оценки на Световна банка, извършени през 2003г. и 2009г., в горските територии има изградени около 28 000 км пътища. От тях около 10 000 км са с трошенокаменна настилка или с асфалтобетеново покритие и около 18 000 км са без настилка. Средната гъстота на горската пътна мрежа е 7,9 м/ха и е значително по-ниска в сравнение с други европейски страни като Австрия – 36 м/ха, Франция – 26 м/ха, Германия – 45 м/ха и Швейцария – 40 м/ха.

През последните 10 години главно поради финансови ограничения почти не са изградени нови пътища, а поддръжката или реконструкцията на съществуващите е занемарена. В резултат от липсата на инвестиции се увеличава делът на неизползваемите или трудно достъпните за техниката през определени периоди от годината горски пътища. Това директно удължава дейностите от веригата за доставки на дървесина, както и разходите, и допълнително понижава конкурентоспособността на горския сектор. От друга страна, недобрата и недостатъчно развитата горска инфраструктура създава предпоставка за прекомерно ползване на дървесина в определени горски територии. В допълнение традиционното прилагане на практики за строеж на горски пътища изостават в сравнение с използваните в други страни практики, които целят смекчаване на потенциалните екологични нарушения в резултат от проектирането и строежа на горски пътища. С влизане в сила на новия Закон за горите през 2011г. и създаването на Фонд „Инвестиции в горите“ се осигурява възможност за финансиране на строителството на нови горски пътища.

По данни от НСИ за 2010г. общият брой на предприятията за преработка на дървен материал и производство на изделия от него е 1 939, за дървесна маса, хартия, картон и изделия от тях – 518, и за производство на мебели – 2 253, общо – 4 170.

Общо за трите сектора на горската промишленост най-голям е броят на микропредприятията (под 10 заети) – от 77 % - до 81 % от общия брой, а броят на големите предприятия (с повече от 250 заети) е най-нисък – от 0,2 до 3,3 %.

Като цяло към момента фирмите от горската промишленост са преодолели кризата от 2009 - 2010г. и се наблюдава увеличение на производството. Отрасълът може да бъде оценен като перспективен предвид наличието на достатъчен суровинен ресурс, устойчиви вътрешни и външни пазарни позиции на произведените продукти и значението му като източник на доходи и на заетост за значителна част от населението в планинските и селските райони.

Развитието на дървообработващата и мебелната промишленост предполага един непрекъснат процес на модернизиране на технологията, функционалността и не на последно място на дизайна и естетиката. Създаването на иновативни продукти е от ключово значение за повишаването на конкурентоспособността на българското мебелно производство и навлизането му в пазарни ниши с висок ценови диапазон. В тази насока усилията трябва да бъдат към развиване на конкурентни предимства с въвеждането на гъвкави производства, съобразени с нуждите на потребителя и изискванията за ресурсна ефективност.

От решаващо значение за повишаване на икономическата жизненост ще бъде разрешаването на проблемите, свързани с ниската производителност на труда, липсата на капиталова база, ограничените възможности за ползване на финансови средства от структурните фондове на ЕС за инвестиране в обновяването на машините и производствените линии в сектора, недостатъчното участие (подкрепа) от страна на банките в инвестиционни проекти, ниският процент на сертифицирани горски територии, ограничаващ достъпа до външни пазари.

Горите са един от основните източници на биомаса и могат да допринесат за постигането на целите на европейската енергийна политика, включващи овладяване на негативните промени в климата и насърчаване на икономическия растеж и заетостта, сигурна и достъпна енергия за потребителите и изпълнение на поетия от България ангажимент да увеличи дела на енергията от възобновяеми енергийни източници в размер на 16 % до 2020г.

Значителните горски ресурси и развито селскостопанско производство са източници, както на твърда биомаса, така и на суровина за производство на биогаз и течни горива от биомаса.

Имайки предвид сортиментната и възрастова структура, дървесните видове и други специфични особености на българската гора, в национален мащаб около 70 % от добиваната дървесина може, и в повечето случаи се използва за технологични и енергийни цели, т.е. за производство на плочи, целулоза и за дърва за огрев. По данни на ИАГ през последните години,

делът на дървесината от категорията “дърва” и “вършина” е средно 57 % от общия размер на добиваната дървесина в България като варира от 55 % до 64 %.

Дървесната биомаса, в т.ч. дървата за огрев, дървесните отпадъци и техните производни имат голям енергиен потенциал, но са със слаба степен на количествена концентрация и често пъти този ресурс е отдалечен от населените места. Освен това преобладаващо трудните теренни условия, липсата на достатъчно развита инфраструктура в горите, традиции и подходящи технологии за оползотворяване на отпадъците от дърводобива, предполагат изграждането на малки инсталации за отопление и за когенерация.

Един от проблемите, които възпрепятстват по-сериозната употреба на дървесната биомаса за производство на енергия, е високата първоначална инвестиция за използване и изграждане на високоефективни съоръжения и съответната преносна мрежа. Още повече, по-добрият вариант е да се инвестира в инсталации за производство на топлинна и електрическа енергия, т.е. в когенерационни инсталации, поради което, за да се разпространи по-широко тази технология, е необходима подкрепа чрез различни финансови механизми – програми и фондове.

По данни от Националния план за действие за енергията от възобновяеми източници, приет с Протокол № 1.38 на Министерски съвет от 09.01.2013г., се очаква през 2020г. произведената електрическа енергия от биомаса да достигне 865 GWh, а енергията за топлинни и охладителни цели, получена от твърда биомаса, да е в размер на 1053 хил. тне.

За развитието на пазара и потреблението на биомаса за индивидуално и локално отопление е необходимо подпомагането с различни финансови механизми за преодоляване на бариерите, свързани с първоначалната инвестиция.

Доклад на Световна банка, изготвен през 2009г., разглежда различни механизми за подобряване на финансовата жизнеспособност на горския сектор.

Според доклада едно от предизвикателствата е намирането и развиването на нови пазари и пазарни възможности, като важните възникващи пазари за екологични стоки и услуги с горски произход са този за въглеродни емисии и този за сертифицирана дървесина.

В доклада се посочва, че България е избрала да включи единствено дейностите по залесяване, повторно залесяване и обезлесяване в отчетите си за съответствие с Протокола от Киото, изключвайки възможностите за отнемане на въглерод чрез управление на горите. Това би могло да означава пропусната полза, тъй като потенциалът за намаляване на въглеродните емисии чрез подобряване на управлението на горите (в т.ч. и с по-добър контрол на горските пожари) е значителен, а разработването на горски проекти за доброволния въглероден пазар има сериозен потенциал.

Въглеродните приходи, както на доброволните, така и на регулираните пазари биха могли също да бъдат генерирани от предприятия, които преминават от изкопаеми горива на биомаса, а това представлява добра възможност за горския сектор. Използването на дървесни отпадъци (кора, стърготини и т.н.), дървен материал от изведени отгледни сечи, промишлени дървесни отпадъци или селскостопански остатъци за отопление, производство на енергия, или комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия има добър потенциал в селските райони в България. Ползите включват по-ниски разходи за гориво, намаляване на замърсяването на въздуха по места и достъп до енергийни източници местно производство. Въглеродните приходи биха могли да се използват за компенсиране на ДГП за добиването и транспортирането на дървесината от дейностите по ползването от горите. Това, според експертите от СБ може да даде възможности за горските и ловни стопанства да генерират допълнителни приходи за подобряване на своята финансова жизнеспособност чрез включване на въглеродния компонент в техните дейности по залесяване или управление на горите.

Втората сериозна пазарна възможност е свързана със сертифицирането на горите. В доклада се посочва, че България изнася сравнително малко необработена дървесина, а европейският пазар за дървесни продукти става все по-чувствителен на потребителското

търсене на сертифициран продукт. Тъй като сертификацията изисква практиките по управлението на горите да отговарят на нормативните изисквания, това може да стане важно допълнение към контролните и регулаторни функции на държавата, подобряване на прозрачността и управлението в сектора.

Горската сертификация в България се счита за доброволен инструмент, който се прилага чрез оценяване и валидиране на практики на управление на горите с помощта на набор от стандарти.

Системата за горска сертификация има за цел да осигури и насърчи икономически изгодно стопанисване на горите, при спазване на социалните стандарти и правата на местното население, като същевременно се опазва и околната среда. Горската сертификация представлява пряк икономически инструмент за гарантиране на устойчивото ползване и управление на горските ресурси.

Сертификацията удостоверява, че стопанисването на горските територии се осъществява по отворен начин, балансиращ екологичните, икономическите и социални ползи, в т.ч. постигане на баланс в интересите на заинтересованите от стопанисването на горските територии страни.

В последно време в световен мащаб потребителите на дървесина и горски продукти започнаха да търсят доказателства, че дървесината и горските продукти, които се предлагат на пазара са сертифицирани. В този смисъл горската сертификация се проявява като потенциален пазарен механизъм за насърчаване на по-доброто стопанисване на горите. Изхожда се от постановката, че диференциацията на продуктите в зависимост от въздействието, което техния добив има върху околната среда ще влияе върху продажбите и обратно, че от своя страна поведението на производителите ще бъде повлияно от пазара, който ще изисква продукти от добре стопанисвани гори.

По данни на ИАГ през 2013г. сертификати FSC (Управление на гори с проследяване на продукцията) притежават 15 организации, от които 14 държавни горски и ловни стопанства, сертификати FSC (Проследяване на продукцията) притежават 91 организации и фирми и сертификати PEFC (Проследяване на дървесината) притежават 3 организации и фирми.

Общата площ на сертифицираните гори към 31.12.2013г. е 424 860 ха (10 % от горските територии в страната), като от тях 422 930 ха са държавни горски територии (13 % от държавните горски територии).

Според доклада на СБ, въпреки разбирането, че горският сектор в България следва да се превърне във финансово ефективен, е налице огромна възможност и необходимост за подобряване на дейността на сектора чрез инвестиране в различни публични стоки и услуги. Те биха могли да включват: рехабилитация на горските пътища, контрол върху горските пожари, инвестиране в ИТ технологии за изграждане на съвременни управленски информационни системи, в т.ч. и географско базирани информационни системи (ГИС), извличане на ползи от българските природни местообитания и др.

Подобряването на конкурентоспособността и икономическата стабилност на горския сектор си остава основна задача, включваща диверсифициране на приходите от горите, максимално използване на структурните фондове на ЕС, осъзнаване на съществуващите вериги за производство на крайни горски продукти и социални услуги

Устойчивото развитие на горския сектор, в т.ч. на неговите икономически, социални и екологични функции изисква въвеждане и прилагане на ефективни модели на управление и развитие на управленския капацитет и човешките ресурси в сектора.

Укрепването на устойчивото управление на горите е необходимо за подобряване на конкурентоспособността и създаването на работни места, в частност в селските райони, като същевременно се гарантира опазването на горите и предоставяне на екосистемни услуги.

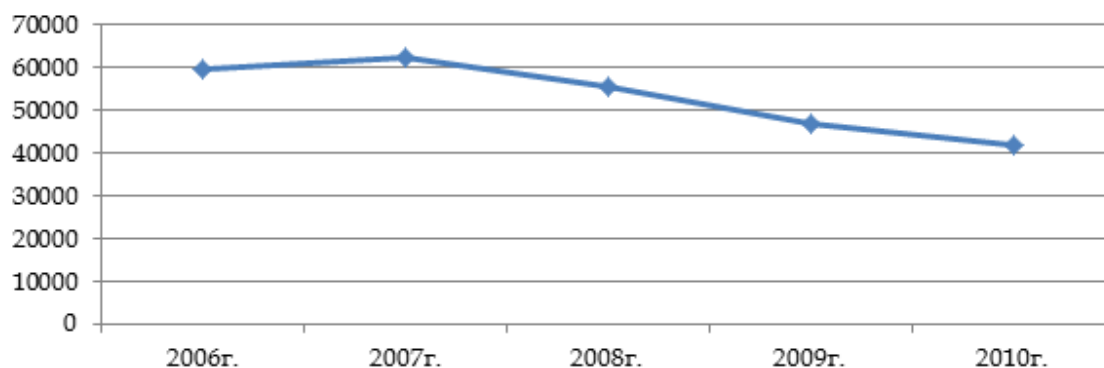
Особено внимание заслужават мерките за подпомагане на недържавните гори, които да могат да запазят освен своята многофункционалност, и конкурентоспособността на собствениците си, за да могат те да продължат с устойчивото управление на горите си.

Основни предизвикателства:

- Подобряване на състоянието горската инфраструктура и пътна мрежа;
- Инвестиции в преработка и маркетинг на горски продукти;
- Инвестиции в подобряване на икономическата стойност на горите;
- Диверсифициране на приходите от горите, в т.ч. чрез остойностяване и възмездяване на предлаганите екосистемни стоки и услуги с горски произход, чрез участие на пазара за въглеродни емисии и др.;
- Разработване и въвеждане на механизми за устойчиво производство и потребление на дървесна биомаса за енергийни нужди;
- Насърчаване на сертифицирането на държавните и недържавни гори за устойчиво управление на горските единици;
- Насърчаване и подпомагане сертифицирането на преработвателните фирми, в т.ч. по отношение произхода на дървесината и продуктите от дървесина;
- Развитие на моделите за управление на горските територии – държавна собственост;
- Създаване на условия и механизми за развитие на недържавното горско стопанство.

7. Работна сила в горския сектор

По данни от КНСБ общият брой на наетите лица в горския сектор непрекъснато намалява от 59 741 през 2006г. до 42 164 през 2010г.

Фиг. 13. Заети лица в горския сектор 2006-2010г., източник КНСБ

Най-голям е процентът на заетите в „Производство на дървен материал и изделия от дърво“ – 27 %, „Горско стопанство“ - 22,9 % и „Производство на хартия и хартиени продукти“ – 10,8 %.

По данни на НСИ средносписъчния състав на заетите в икономическа дейност „Горско стопанство“ през 2010г. са 13 400. В икономическата дейност средно за периода са заети предимно мъже (74 %) като на жените се падат 26 %.

През 2006г. средният годишен брой на заетите в държавната горска администрация, ДГС и ДЛС е 7 366 работещи като през 2009г. нараства до 9 895. В края на 2011г. числеността на работещите в ИАГ е 1 233, а в държавните горски предприятия – 7 176.

Основните проблеми и предизвикателства пред политиките по заетостта и работната сила в дървопреработващия и мебелния бранш според Националния доклад за дървопреработващата и мебелна промишленост в България, изготвен през 2008г. от Федерацията на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост (ФСОГСДП) към КНСБ, са огромно подценяване на възнагражденията, липса на капиталова база – слаби фирмени структури – малки или микропредприятията, недооценяване значението на трудовите иновации като качество или конкурентно предимство, липса на напредък в обновяването на техниката за добив и транспортиране на дървесина, липса на концепции и дейности в секторната политика за защита на заетостта, неадекватна квалификация и застаряващ персонал, липса на инвестиции в квалификация и професионално обучение, липса на политика за развитие на човешките ресурси, непредоставяне на привлекателна и безопасна среда за работа.

Застаряването и недостатъчната квалификация на работната сила, особено в селските и планинските райони се явява сериозна заплаха за устойчивостта на управлението на горските територии. Ключово предизвикателство занапред ще бъде наемането на нови работещи за поддържане на необходимия капацитет при ползването, възстановяването и опазването на горските ресурси и територии, както по брой, така и с по-висока компетентност. Увеличаването на заетостта в съчетание с инвестирането в здравето и безопасността при работа и развитието на човешките ресурси са от първостепенно значение за развитието на горския сектор.

Ниското ниво на образование и квалификация на работещите в дърводобива и ниската производителност на техния труд са основание за актуализиране на програмите за професионално образование и обучение.

Образованието и обучението на сегашния етап са основно насочени към придобиването на традиционните знания и умения, характерни за горската промишленост. Недостатъчен е капацитетът на горския сектор по проблемите, свързани с интересите на недържавната горска собственост, горската информация и комуникация, промените в климата и адаптирането към тях, въглеродните запаси, зелената икономика и технологии. Липсва фокусираност върху придаването на комерсиално насочени умения, предприемачески опит и приложни знания. Всички субекти в рамките на горската промишленост отдават сериозно значение на необходимостта от приложно насочено образование и обучение, които да подкрепят промените в комерсиалните практики, маркетинга, финансирането и управлението, бизнес планирането, развитието на по-широк спектър от продукти, осигуряването на безопасни условия на труд, използване на модерни технологии и оборудване.

Средствата за развитието на образованието и науката в горския сектор се осигуряват почти изцяло от бюджета на МЗХ и ИАГ, което се оказва недостатъчно за финансиране на значими научни изследвания и разработки с практически ефект за горския сектор. Професионално-техническото образование на работещите в горския сектор е гарантирано от държавата с определени средства по линия на делегираните бюджети през бюджета на МЗХ. Средствата за развитие на науката в горския сектор се осигуряват от бюджета на ИАГ по линия на финансиране на дейността на двете опитни станции (Опитна станция за бързорастящи горскодървесни видове (ОСБРДВ) и Опитна станция по дъбовите гори (ОСДГ) и Националната научно-изследователска станция по ловно стопанство, биология и болести по дивеча (ННИСЛББД) в общ размер около 800 000 лв. средногодишно и 130 000 лв. – за влагане в разработването на научно-приложни теми, свързани с горския сектор. Научният потенциал е достатъчен, но не напълно използван за решаване на значими проблеми в отрасъла. Недостатъчна е връзката между науката и бизнеса, иновациите и трансфера на технологии в сектора.

Основни предизвикателства:

- Насърчаване предприемачеството в горския сектор;
- Създаване на стимули за подобряване на заетостта, условията на труд и заплащането работещите в горския сектор;
- Приемане на нужните законови промени и изпълнение на Концепция за професионална квалификация и преквалификация на работещите в горския сектор в изпълнение на регламенти от глава 15 на Закона за горите
- Осигуряване на условия за подобряване на качеството на образованието и професионалната квалификация на работещите в горския сектор и горската индустрия
- Разработване и въвеждане на системи за непрекъснато обучение и кариерно развитие на работещите в горския сектор;
- Разработване и въвеждане на системи/модел за осигуряване на здраве и безопасност при работа;
- Създаване на условия за развитие на научно-изследователските дейности в горския сектор и обвързването им с нуждите на бизнеса, иновации и трансфер на технологии.

8. Ловно стопанство

Географското разположение, релефът, климатът, почвеното плодородие, водните ресурси и другите природни условия са предпоставки, които обуславят наличието на изключително разнообразна флора и фауна, на запазена дива природа и впечатляващи с красотата и силата си дивечови популации, включващи почти всички диви животни характерни за умерения климат.

Към 31.12.2011г. ловната площ на страната възлиза на 8 914 721 ха, от които 7 666 600 ха ловностопански райони на ловните дружини и 1 248 121 ха ловностопански райони на държавните ловни стопанства, ловностопански райони на оградени участъци и ловностопански райони на дивечовъдни участъци.

Според ловната таксация за 2012г. дивечовото богатство на България се състои от над 21 300 благородни елена, 6 500 елена лопатари, 87 000 сърни, 80 000 диви свине, 1500 муфлони, 2 600 глухара, 310 000 яребици и 23 000 кеклици.

Към 10.10.2012г. броят на ловците в България е 127 956 души, а на риболовците – 190 638. По данни на НЛРС СЛРБ към 30.09.2012г. в сдружението членуват 138 ловни, ловно-рибарски и рибарски сдружения като общият брой на отделните категории съюзни членове е ловци – 100 000 души, ловци-риболовци – 16 900 души и риболовци – 12 000 души (реално закупените риболовни билети за цялата страна годишно варира между 200 000 и 250 000 бр.).

В резултат на нормативни промени през последното десетилетие са създадени като самостоятелни стопански субекти държавни дивечовъдни станции, впоследствие държавни ловни стопанства, което позволява въвеждането на нови методи за стопанисване на дивеча. Създадени са условия за преодоляване на срива в българското ловно стопанство, стабилизиране и прираст на дивечовите популации в районите им, както и увеличаване на инвестициите за дивечовъдството.

По данни от НСРГСРБ 2013-2020г. общият размер на приходите от ловния туризъм, организиран и проведен от ИАГ, а след април 2011г. и от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ и техните териториални поделения, е 16 053 900 евро (31 394 730 лв.) или 2 675 650 евро (5 232 455 лв.) средногодишно.

Статистическите данни за разглеждания период показват добър здравословен статус на дивеча в България. Анализът на данните за периода от 2006 до 2012г. налага извода, че при едрия дивеч във всички ловностопански райони в страната се формират дивечови популации, които постепенно нарастват. Бавен, но устойчив растеж показва и популацията от дребен дивеч.

Наблюдаваното намаление на числеността на някои видове едър дивеч през отделни години в държавните ловностопански райони е резултат от неизпълнение на ловностопански мероприятия - подхранване и поддържане на биотехнически съоръжения, от постоянно увеличаващия се брой на хищниците, от неизпълнение на плановия отстрел, както и от браконьерство.

Негативно влияние върху състоянието на популациите на естествено разпространените местни видове риби и на други водни организми има извършването всяка година за нуждите на спортния риболов заребяване на водоемите и водните течения в горските територии, при което в някои случаи не са отчитани генетичните характеристики на заребителния материал и са извършвани разселвания с неместни видове. Подобни ефекти върху естественото разпространение на местните видове риба и намаляване на рибните запаси се наблюдават и вследствие строителството на мини ВЕЦ.

За подобряване и увеличаване на дивечовите и рибните популации е необходимо усъвършенстване на съответните нормативни, институционални, организационни, научни и други условия за осигуряване на необходимата симбиоза между хората, горите и дивеча за опазване на биологичното разнообразие и за устойчиво развитие на горските екосистеми.

Основни предизвикателства:

- Приемане и изпълнение на Национална стратегия за развитие на ловното стопанство;
- Актуализация на законовата и подзаконовата нормативна уредба в областта на ловното стопанство;
- Подобряване на капацитета и координацията между всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство за опазване, подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата.
- Увеличаване и разнообразяване на дивечовите и рибни ресурси, в т.ч чрез генетична селекция и интродукция.
- Осигуряване на възможности и предприемане на действия за справяне с браконьерството по отношение на лова и риболова;
- Оценяване и оптимизиране на обхвата и възможностите за публично-частно партньорство за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти в горските територии. Създаване на условия за развитие на научно-изследователските дейности в горския сектор и обвързването им с нуждите на бизнеса, иновации и трансфер на технологии.

9. Туризъм

Площта на горските територии с основна функция за рекреация е около 240 000 ха, като за периода след 2005г. е намаляла с 22 000 ха, основно в резултат на преминаване на част от териториите към категории с по-строги консервационни режими.

Горските територии в страната предоставят добри възможности за развитие на традиционните форми на туризъм – планински туризъм, селски туризъм, екотуризм, велотуризм, ловен и риболовен туризъм. Като основно предимство се отбелязва съхранената природа, в това число системата от защитени територии и защитени зони по Европейската екологична мрежа Натура 2000.

Въпреки това високият потенциал за развитие на туризма, който притежават горските територии, не се използва в достатъчна степен като източник на доходи и поминък.

Според данните от Анализа на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 -2011г., получени на база на експертна оценка на ДПП и ИАГ, за периода 2006-2011г. териториите на природните паркове са посетени средно от 3 710 хил. туристи годишно, в резултат от което в ДПП са постъпили приходи от туризъм в рамките на 20 хил. лева годишно.

Необходимо е създаване на условия за устойчиво използване на горските територии като туристически ресурс за развитие на планински, екологичен, ловен и риболовен туризъм и на други специализирани форми на туризъм, както и планирането и развитието на рекреационните дейности в тях.

Ловен и риболовен туризъм – традиционният и най-добре развит вид туризъм в българските гори с десетилетни традиции. В страната има отлични възможности за ловуване на едри бозайници (благороден елен, дива свиня, сърна, вълк и др.) и за риболов (шаран, пъстърва, костур, платика и др.). Всяка година над 2500 чужденци идват да ловуват в България. Така например през 2013г. в България са ловували 4 558 ловци, като броят им се е увеличил с 1000 ловци в сравнение с 2012г., а приходите от тях са в размер на 4 570 842 лв. Повечето от тях са традиционни посетители от чужбина. Някои от световните рекорди за трофеи от благороден елен, дива свиня и дива котка са български. Характерно за българския ловен туризъм е преобладаващото държавно участие, спорадичната и оскъдна рекламна дейност и наличието на определени заплахи за някои видове в резултат на браконьерство.

Планински и екотуризм – това е другото традиционно направление в туризма в България. Освен широко разпространената мрежа от хижи и заслони, горски домове и туристически пътеки, тук следва да се отбележи появата на модерни форми на този вид туризъм като екопътеки с прилежащата им инфраструктура, туристически информационни центрове и др., най-често изградени с финансиране от чужди донори. Проблем е както липсата на цялостна визия, надеждна статистическа информация, така и раздробеността на сектора след упадъка на някогашния Български туристически съюз, а и липсата на устойчиво развитие в него (пример за това е липсата на поддръжка за вече изградените обекти).

Велотуризмът и планинското колоездене са нови динамично развиващи се направления в туризма в България, главно като инициативи на самите практикуващи. Инфраструктурата в това направление все още като цяло се изгражда. Към настоящия момент популярни дестинации за този тип туризъм са Витоша, Родопите и Стара планина. Потенциал за този тип туризъм притежават и Странджа, Сакар, река Дунав и др.

България предоставя уникални условия за орнитологичен туризъм. В България има 114 орнитологично важни места. Те са обявени от международната природозащитна организация

„Бърд Лайф Интернешънъл“ (BirdLife International) като места от световно или регионално значение за опазване на птиците. Разнообразният релеф и сравнително малката територия, заедно с отличното разположение на кръстопът, превръщат България в атрактивно място за наблюдение на птици. Почти 400 вида птици са регистрирани в страната, като някои от тях се срещат само тук. Около 70 % от птиците на Европа могат да бъдат наблюдавани в България. Водеща роля в това сравнително ново за България направление на туризма играят неправителствените организации за защита на птиците като Българското дружество за защита на птиците и сродни организации от страната и чужбина.

В стратегията за развитие на българските райони до 2022г. е заложено разбирането, че биоразнообразието е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие. Опазването на редки видове на фауната и флората се обвързва с развитието на формите на устойчив, природен туризъм. Защитените видове ще се популяризират като символи на района, които да засилват интереса към него. Създаването на подходящи условия за наблюдение на редки и застрашени видове и привличането на лимитиран брой туристи, вкл. с научни цели ще създаде поминък за местното население на зоните и ще изгради позитивно отношение към опазването и доброто им управление. В този контекст прилагането на мерките от плановете за управление на защитените зони следва да се разглежда като част от стратегията за развитие на районите и да се координира с цялостния пакет от дейности по нейното изпълнение.

Усилията за развитие се възпрепятстват от различни фактори, като слабо развита инфраструктура (с изключение на ловния и планинския туризъм) и непознаване на съществуващите възможности. „Зеленият“ туризъм има трудности в достигането си до пазара, тъй като туроператорите предпочитат традиционни обекти (морски и ски-курорти, културни и исторически места).

Доминирането на сравнително малко големи туроператори и хотели обезкуражава иновациите и рисковите инвестиции в други сектори на туристическата индустрия, вкл. в планинските райони. Въпреки това в последните години се появиха и многобройни малки частни инициативи, които се опитват да експлоатират новите форми на туризъм, популярни сред българските и чуждестранните туристи. Съществува недостиг на квалификация и на финансови ресурси за инвестиране в новите форми на туризъм в горския сектор. Частният сектор и местното население в регионите често не са наясно с потенциала за развитие на сектора и неформалните анкети показват, че местното население не е наясно със значителния потенциал на туризма, свързан с горите.

Основни предизвикателства:

- Установяване на туристическия потенциал, възможностите за развитие на различните форми на туризъм и определяне на изисквания/параметри за устойчиво използване на отделните горски територии;
- Насърчаване на партньорства между публичния и частния сектор в областта на развитие на туризма в горските територии;
- Създаване на единна интернет базирана система (ГИС) за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единната система за туристическа информация;
- Насърчаване на туристически бизнес, интегриран с традиционните дейности по управление на горите;
- Интегриране на туристическите услуги, развити на база горските ресурси в туристически продукти в областта на културния и екотуризма;

10. Екосистемни услуги

В съвременния свят опазването на околната среда е особено важно за осигуряване на потока от екосистемни услуги, които са от съществено значение за хората и природата. Екосистемни услуги включват всички ползи - преки и косвени, които хората извличат от функционирането на екосистемите, в т.ч. услуги за обезпечаване с храна и вода, регулиращи услуги, като контрол на наводненията и борба с болестите, културни услуги като духовни, рекреационни и културни ползи и подкрепящи услуги като хранителен цикъл, който поддържа условията за живот на Земята.

Това обуславя въвеждането в световната практика на плащания за екосистемни услуги, включващи мерки, с които ползвателите на услуги от околната среда **възнаграждават със субсидии или пазарни плащания стопаните**, чиито земи осигуряват съответно опазване на речните басейни и горите, отвеждане на въглерода и съхраняване красотата на пейзажа.

Уреждането на плащания за ползите от горите, плодородните почви и другите природни екосистеми е всъщност **признаване на тяхната стойност и гарантира съществуването им и за в бъдеще**.

Чрез плащанията на екосистемни услуги се насърчава **поддържането на естествени екосистеми чрез природосъобразни практики**, без да се причиняват щети на други ползватели на природните ресурси. Освен запазването на природните ресурси плащанията на екосистемните услуги подпомагат развитието на селските райони и техния поминък.

В рамките на ЕС, последните и текущи промени (напр. Рамковата директива за водите, Общата селскостопанска политика, и др.) **дават възможност за утвърждаване на плащанията на екосистемни услуги като основен инструмент за съхраняването на околната среда**.

В приетия през 2011г. Закон за горите за първи път е регламентирано, че обществените екосистемни ползи от горските територии, които благоприятстват извършването на стопанска дейност, са възмездни, но понастоящем няма одобрена методика конкретно за България за остойностяване на екосистемните ползи и възмездяване на собствениците на гори за екосистемните ползи от горските територии. Използваният в Националната стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020г. и настоящият документ термин „екосистемни услуги“, въведен от ООН през 2004г. по отношение на горите, е съотносим към регламентираните в Закона за горите „обществени екосистемни ползи“.

В анализа на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006-2011г. към НСРГСРБ 2013-2020г., се посочва, че в България все още не са налични данни за стойността на екосистемните услуги в горите, тъй като икономическата философия, върху която се изгражда горският сектор на страната, години наред се основава на приходите от дървесния ресурс, които са само част от ползите от гората. Според документа това разбиране се изразява в съсредоточеното върху дървесния ресурс горско планиране, което не покрива многофункционалното управление на горите и не отчита производствения характер на вътрешноприсъщи на горските екосистеми основни свойства като водорегулиране, производство на кислород и рекреация, както и възможностите за тяхната пряка икономическа реализация.

В настоящият момент е направена качествена оценка на екосистемната услуга от горите „доставка на чиста питейна вода“ и е изготвена методиката за оценка на екосистемната услуга, по проект „Смекчаване уязвимостта на водните ресурси към климатичните промени“, СС-WARE, финансиран от Оперативна програма Югоизточна Европа чрез ЕФРР. Създадена е работна група (съвместно с НПО) за изготвяне на проект на Наредба, регламентираща

условията и реда за заплащане и разпределяне на обезщетенията за ползване на екосистемни ползи от горски територии по реда на чл. 249, ал. 8 от Закона за горите. Във връзка с подготвяното картиране на екосистемните услуги на територията на страната от МОСВ и ИАОС, ИАГ е изразила намерение за съвместни дейности по картирането.

Благоприятните природни условия и традициите в горското стопанство и горската промишленост при наличие на вътрешни и външни пазари за горските продукти и услуги са предпоставка за развитие на дейности, осигуряващи доходи от продажби на дървесина и недървесни горски продукти, предоставяне на екосистемни услуги и производство на биомаса. Макар и горският сектор да формира относително малък дял от брутния вътрешен продукт, горското стопанство и горската индустрия като традиционен поминък са от особено значение за развитието на селските райони в България и подобряването на качеството на живот.

Натрупаният научен опит и резултатите от научните изследвания следва да послужат като добра основа при разработване и въвеждане на концепция за екосистемните услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.

Основни предизвикателства:

- Преустановяване на практиката на съсредоточеното върху дървесния ресурс горско планиране, което не покрива многофункционалното управление на горите и не съдържа оценка за многостранната им икономическа ефективност;
- Създаването на условия за оценка на екосистемните услуги, предоставяни от горските територии и подпомагане на определянето и въвеждането на новаторски финансови механизми и стимули, които да насърчават съхраняването и устойчивото ползване на водните ресурси и биологичното разнообразие чрез схемата на заплащане на екосистемните услуги.
- Изготвянето и въвеждането на нормативни изисквания за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.
- Прилагане на методики за оценка на екосистемните услуги и на схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги, предоставяни от горските територии и извършване на компенсаторни плащания за горски територии в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000;

Анализът на състоянието на българските гори и горския сектор дава възможност да бъдат изведени основните предизвикателства за постигане на стратегическата перспектива за развитието им. На базата на определените предизвикателства са планирани конкретните цели и действия, посочени в Раздел V и VI на Стратегическия план за развитието на горския сектор 2014-2023г.

Цели

Стратегическият план за развитие на горския сектор 2014-2023г. се явява основен стратегически планов документ, който създава рамка за реализация на политиките в горския сектор за 10 годишен период.

За реализацията на плана са определени стратегически цели, оперативни цели и дейности за реализация на целите.

Доколкото приетата през 2013г. Национална стратегия за развитие на горския сектор 2013-2020г. формулира националните стратегически цели и приоритети за развитие на сектора в съответствие с европейската рамка за планиране, те се приемат за релевантни по отношение на Стратегическият план за развитие на горския сектор 2014-2023г.

Стратегическа цел 1. Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги.

Свързани приоритети:

Приоритет 1. Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията в климата.

Приоритет 2. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии.

Стратегическа цел 2. Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно (балансирано) териториално социално-икономическо развитие.

Свързани приоритети:

Приоритет 2. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии.

Приоритет 3. Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор.

Приоритет 4. Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

Стратегическа цел 3. Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

Свързани приоритети:

Приоритет 1. Поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на последиците от измененията в климата;

Приоритет 2. Опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии;

Приоритет 3. Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор;

Приоритет 4. Използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

За реализацията на стратегическите цели и приоритети са формулирани 20 оперативни цели:

Оперативна цел 1 „Увеличаване на площта на горите, на дървесния запас и запаса на въглерод в горските територии“

Целта е ориентирана към увеличаването на залесената площ на страната, поддържане и повишаване на запасите от дървесина и въглерод, като същевременно се осъществява устойчив годишен добив на дървесина и дървесни продукти в съответствие с Мярка 1.1 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 2 „Подобряване на стопанисването и ползването на горите“

Целта е ориентирана към създаване на условия за провеждане на необходимите действия, насочени към формиране и поддържане на жизнени и многофункционални горски екосистеми, увеличаване на продуктивността на горите, подобряване на тяхната устойчивост на болести, вредители, природни бедствия и други биотични и абиотични фактори в съответствие с Мярка 1.2 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 3 „Повишаване на ефективността на превенцията и борбата с горските пожари и незаконните действия в горите“

Целта е ориентирана към създаване на условия за повишаване на ефективността на превенцията на горските пожари и оптимизиране на системата за контрол и опазване на горите и дивеча в съответствие с Мярка 1.2 от НСРГСРБ 2013-2020г., както и възстановяване на щетите от тях.

Оперативна цел 4 „Повишаване на устойчивостта и способността за адаптиране на горските екосистеми към изменението на климата“

Целта е ориентирана към създаване на условия за повишаване устойчивостта и способността за адаптация на горските екосистеми към промяната на климата в съответствие с Мярка 1.4 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 5 „Усъвършенстване на системата за планиране и осъществяване на дейности, свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии“

Целта е ориентирана към подобряване на процесите на планиране и осъществяване на дейностите, свързани с опазването, възстановяването и поддържането на биологичното разнообразие като част от природния потенциал за устойчиво развитие на горските територии в съответствие с Мярка 2.1 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 6 „Развитие на мрежата от защитени територии, включително и чрез разширяване на действието на финансовите механизми за подобряване на управлението на горите в защитените зони от Натура 2000“

Целта е ориентирана към поддържане и развитие на мрежата от защитени територии и защитени зони по Натура 2000 и създаване на условия за подобряване на тяхното управление в съответствие с Мярка 2.2 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 7 „Поддържане и развитие на системата за запазване на горските генетични ресурси“

Целта е ориентирана към повишаване на ефикасността в действията на специализираните държавни звена по одобряване, регистрация и отмяна на източниците от горската семепроизводствена база, събирането и добива на горски репродуктивни материали, тяхното окачествяване, търговия и внос в съответствие с Мярка 2.3 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 8 „Подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата за опазване на биологичното разнообразие и устойчиво развитие на горските екосистеми“

Целта е ориентирана към подобряване и увеличаване на дивечовите и рибните популации на базата на създадени съответни нормативни, институционални, организационни, научни и други условия за осигуряване на необходимата симбиоза между хората, горите и дивеча за опазване на биологичното разнообразие и за устойчиво развитие на горските екосистеми в съответствие с Мярка 2.4 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 9 „Осигуряване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии“

Целта е ориентирана към подобряване на горското планиране, чрез разработване на национални стратегически документи, областни планове за развитие на горските територии, горскостопански планове и програми и планове за управление на защитени територии, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на горските територии в съответствие с Мярка 3.1 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 10 „Ефективно управление и устойчиво развитие на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите“

Целта е ориентирана към подобряване на провежданата от държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ стопанска дейност (икономическа, инвестиционна, маркетингова, социална) в съответствие с принципите за многофункционално стопанисване на горите в съответствие с Мярка 3.2 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 11 „Насърчаване сдружаването на собствениците на гори, предприемачеството и оптимизиране на публично-частното партньорство в горския сектор“

Целта е ориентирана към създаване на подходящи условия за устойчиво развитие на горското стопанство в недържавните горски територии, насърчаване на частното предприемачество и оптимизиране на в съответствие с Мярка 3.3 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 12 „Ефективно усвояване на средства от европейски и международни фондове и програми“

Целта е ориентирана към създаване на предпоставки за ефективно и ефикасно използване на средствата от европейски и международни фондове и програми и укрепване на доверието на европейските и международните партньори в съответствие с Мярка 3.4 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 13 „Насърчаване на заетостта и предприемачеството в горите и подобряване на качеството на професионалната квалификация на работната сила в горския сектор”

Целта е ориентирана към повишаване на заетостта в горската промишленост, дърводобива и другите горскостопански и ловно-стопански дейности и развитие на горското предприемачество въз основа на подобряване на качествените характеристики на работната сила в сектора в съответствие с Мярка 3.5 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 14 „Развитие на научно-изследователските дейности и обвързването им с нуждите на горския бизнес”

Целта е ориентирана към създаване на условия за подпомагане на развитието на научно-приложните изследвания в приоритетни за горския сектор направления и повишаване на тяхната резултатност и ефективност в съответствие с Мярка 3.6 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 15 „Активно участие в подготовката и изпълнението на политиките на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите”

Целта е ориентирана към засилване на участието на Република България в дейността на органите и структурите на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите в съответствие с Мярка 3.7 от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 16 „Осигуряване на информация, публичност и прозрачност и прилагане на принципа на партньорство при устойчивото управление на горския сектор”

Целта е ориентирана към създаване на механизъм за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация, насочена към включване и широко участие на всички целеви групи, в т.ч. НПО и обществеността в процеса на вземане и изпълнение на решения и организиране на консултативен и съгласувателен процес, който да отчита мненията на всички заинтересовани страни, както и да отразява всички действащи политики свързани с устойчивото развитие на горския сектор в съответствие с Мярка 3.8. от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 17 „Устойчиво производство и потребление на биомаса като възобновяем енергиен източник”

Целта е ориентирана към създаване на условия за изпълнението на Енергийната стратегия на Република България и за достигането на 16 % дял на енергията от ВИ в брутното крайно потребление на страната след 2020г. в съответствие с Мярка 4.1. от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 18 „Насърчаване на процеса на сертификация на горския сектор”

Целта е ориентирана към насърчаване сертифицирането на горските територии, като пряк инструмент за гарантиране на устойчивото управление на горските ресурси в съответствие с Мярка 4.2. от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 19 „Ефективно и устойчиво използване на туристическия потенциал на горите и развитие на рекреационните дейности в тях”

Целта е ориентирана към създаване на условия за устойчиво използване на горските територии като туристически ресурс за развитие на планински, екологичен, ловен и риболовен туризъм и на други специализирани форми на туризъм, както и планирането и развитието на рекреационните дейности в тях в съответствие с Мярка 4.3. от НСРГСРБ 2013-2020г.

Оперативна цел 20 „Устойчиво и възмездно ползване на екосистемни услуги, предоставяни от горските територии“

Целта е ориентирана към създаване на условия за оценка на екосистемните услуги, предоставяни от горските територии и подпомагане на определянето и въвеждането на новаторски финансови механизми и стимули, които да насърчават съхраняването и устойчивото ползване на водните ресурси и биологичното разнообразие чрез схемата на заплащане на екосистемните услуги в съответствие с Мярка 4.4. от НСРГСРБ 2013-2020г.

Основните параметри на определените оперативни цели и дейности за тяхната реализация на СПРГС 2014 – 2023г. са посочени в т.VI.

V. Дейности за реализация на целите

Оперативна цел (ОЦ)	Дейности	Бюджет/ източници на финансиране	Срок	Очаквани резултати	Индикатори за изпълнение	Отговорни Институции/Заинтересовани страни	
						Водеща	Партньор
ОЦ1 Увеличаване на площта на горите, дървесния запас и въвеждането на горските територии ⁵⁷ (Мярка 1.1. НОПГРБ)	1.1. Осъществяване и надграждане на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013-2020г. за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ за увеличаване на площта на горите.			Увеличаване на лесистостта в страната; Увеличаване на поглъщането на парникови газове; Смекчаване на въздействията от климатичните промени; Опазване на биологичното разнообразие и защита на почвата от ерозия; Подобряване на водорегулиращите възможности на териториите.	ППЕК ⁵⁷ Критерий (кр.) 1, индикатор (инд.) 1.1; Кр.1 Инд. 1.2; Кр.1 Инд. 1.4.		
	1.1.1. Усвояване на „незалесена площ за залесяване“ в горски територии.	18 000 000 лв. (средно 9 000 лв./ха за залесяване, попълване и отглеждане до 5г. възраст) ПРСР 2014-2020г., мярка 8, други програми на ЕС ⁵⁸	2023г.	залесяване на нови площи в горските територии.	2 000 ха новозалесени площи в горски територии (голини и др.); Сумарно намаление в тонове CO2 екв.	МЗХ	МОСВ, ИАГ, ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти

⁵⁷ Подобрени паневропейски критерии за устойчиво управление на горите

⁵⁸ За дейностите със срок на изпълнение след 2020г., се имат предвид програмите на ЕС за периодите 2014-2020г. и 2021-2027г.

	ИАГ за възстановяване и поддържане на ползащитните пояси и изграждане на нови.	50 000 лв. МЗХ, ИАГ	2016г.	Увеличаване на поглътчането на парникови газове; Възстановени и изградени нови ползащитни пояси; Намалено негативно влияние на ветровата ерозия, в т.ч. върху земеделски обработваеми земи.	Изготвен анализ и оценка; Разработена и одобрена Програма за устойчиво управление на системите от ползащитни пояси; Препоръки за усъвършенстване на нормативната уредба за осигуряване на устойчиво управление на системите от ползащитни пояси.	МЗХ, ИАГ	ИГ-БАН, ЛТУ, ССА, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти; собственици и ползватели на земеделски земи	
	1.2.1. Анализ на състоянието и потребностите от възстановяване и изграждане на нови ползащитни горски пояси и разработване на Програма за устойчиво управление на системите от ползащитни пояси.	МЗХ, ИАГ	2017г.	Усъвършенствана нормативна база, създаваща условия устойчиво управление на системите от ползащитни пояси; Регламентиране на задълженията за поддържане на ползащитните пояси в страната.	Изготвени и приети нормативни документи.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти; собственици и ползватели на земеделски земи	

ОЦ 2 Подобряване на стопанисваните ползвателски земи горите (Мярка 12. НСИ СРБ)	1.2.3. Изграждане и/или възстановяване и реконструиране на ползащитни пояси и тяхното последващо поддържане.	15 000 000 лв. (средно 10 000 лв./ха) ПРСР 2014-2020г., мярка 8 други програми на ЕС средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, собственици и ползватели на земеделски земи	2023г.	Възстановена и подобрена мрежа от горски ползащитни пояси в съответствие с установените потребности и изисквания за устойчиво управление на системите от ползащитни пояси.	1500 ха възстановени, реконструирани, новоизградени и поддържани ползащитни пояси; Сумарно намаление в тонове CO2 екв.	МЗХ	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти; собственици и ползватели на земеделски земи
	1.3. Осъществяване и надграждане на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013-2020г. за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ за увеличаване на площите на градски и извънградски паркове и зелени зони.	1 000 000 лв. (средно 10 000 лв./ха) ПРСР 2014-2020г. ОПРР други програми на ЕС средства на общини, др.	2023г.	Нарастване поглъщането на парникови газове и повишаване качеството на жизнената среда; Постепенно достигане на заложените в Общите устройствени планове нормативи за зелените площи.	ППЕК Кр.1 Инд. 1.1; Кр.1 Инд. 1.2; Кр.1 Инд. 1.4; 100 ха увеличени площи на градски и извънградски паркове и зелени зони; Сумарно намаление в тонове CO2 екв.	МЗХ, общин и	ИАГ, МРР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	1.4. Изготвяне на анализ на ефективността на съществуващата нормативна база, регламентираща промените в предназначението, начините на ползване и собствеността на горските територии и на препоръки за нейното усъвършенстване.	50 000 лв. МЗХ, ИАГ Програми на ЕС	2017г.	Установяване на проблемите в ефективността на нормативната база и нейното прилагане, в т. ч. възможностите за уедряване на имотите в горски територии.	Извършен анализ и препоръки Изготвен и приет пакет нормативни мерки	МЗХ, ИАГ	МОСВ, МРР, ЛТУ, ИГ-БАН, НПО
ОЦ 2 Подобряване на стопанисваните ползвателски земи горите (Мярка 12. НСИ СРБ)	2.1. Реализиране на по-високи нива на ползване, регулиране на дървесния състав и подобряване на растежните условия чрез провеждане на отгледните сечи (в т.ч. системи от сечи за индивидуално производство на висококачествена дървесина) в рамките на предвиденото от горскостопанските планове и програми.	40 000 000 лв. (средно 400 лева/ха за отгледни сечи без материален добив) ПРСР 2014-2020г., мярка 8 други програми на ЕС средства на ДГП, общини и други недържавни	2023г.	Повишена жизненост, продуктивност и устойчивост на горите, нараснал дял на естествените насаждения с разновъзрастна и сложна структура; Съхранени генетичен	ППЕК Кр.4, Инд.: 4.2, 4.3; 100 % проведени отгледни сечи, спрямо предвидените в горскостопанските планове и програми; 100 000 ха с	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.

	собственици на гори и горски стопански субекти		фонд и биологично разнообразие от ценни дървесни видове,	проведени отгледни сечи без материален добив.		
2.2. Поддържане на високи нива на дела на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване (в т.ч. на изборните сечи).	Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Намален риск от възникване на пожари в горите; Повишени приходи на собствениците и управляващите гори.	ППЕК Кр.4, Инд.: 4.2, 4.3; 100 % изпълнение на възобновителните сечи с естествено семенно възобновяване, спрямо предвидените в горскостопанските планове и програми.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.
2.3. Своеременно превръщане на издънковите гори в семенни гори, едновременно с интензивно отглеждане на останалата част от издънковите гори.	ПРСР 2014-2020г. Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.		ППЕК Кр.4, Инд.: 4.2, 4.3; 10 хил. ха годишно площ на превърнатите издънкови гори в семенни.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.
2.4. Поддържане на устойчивостта и екологичната стойност на горските екосистеми чрез: • преобразуване на горската структура за формиране на смесени високостъблени гори; • поддържане на смесен характер и разновъзрастовата структура на горите със запазване и толериране на ценни и устойчиви форми на местните, редките и застрашените дървесни видове при провеждане на възобновителните и отгледните сечи.	3 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.		ППЕК Кр. 4, Инд.: 4.1, 4.6; 400 000 ха преобразувани и /или поддържани смесени гори.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.
2.5. Разработване и приемане на Национален план за развитие на горската инфраструктура, включващ:	120 000 лв. МЗХ	2016г.	Създадени възможности за изграждане на нови и	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.1, 6.2 6.3, 6.5, 6.7, 6.8, 6.9;	МЗХ, МРР	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни

	- анализ и оценка на съществуващата горска пътна мрежа (собственост, дължина, гъстота и състояние); - необходимата горска инфраструктура, в т.ч. важните за борбата с пожарите горски пътища; - финансов анализ; - предложения за усъвършенстване на нормативната уредба, осигуряваща възможности за изграждане на нови и възстановяване на съществуващите горски пътища.	ПРСР 2014-2020г. други програми на ЕС международни програми		възстановяване на съществуващите горски пътища; Подобрено състояние на горскопътната мрежа и инфраструктура.	Инд. А1, А2, А4; Кр. С1; Инд. В8; Приет Национален план за развитие на горската инфраструктура.	собственици на гори и горски стопански субекти
2.6. Изграждане на нови горски пътища и подобряване на състоянието на съществуващата горска пътна мрежа.	84 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г. Други програми на ЕС Фонд „Инвестиции в горите“ Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.			3000 км, в т.ч. 600 км новоизградена и 2 400 км подобрена горска пътна мрежа; Гъстота на горската пътна мрежа - л.м/ха	МЗХ, МРР, МОСВ, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти
2.7. Проучване, анализ и оценка на потенциала на горските територии в България относно възможностите за предоставяне на услуги от горите, производство и реализация на недървесните горски продукти и тяхното природосъобразни ползване.	50 000 лв. МЗХ	2016г.	Оценен потенциал за предоставяне на услуги от горите и производство и реализация на недървесни горски продукти; Усъвършенствана нормативна уредба, регламентираща организацията и таксите за ползването на недървесни продукти и услуги,		Изготвен анализ и оценка на потенциала; Разработен и приет пакет нормативни документи; Разработена програма.	ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, фирми, търгуващи с недървесни горски продукти

				осигуряваща по-високи приходи за собствениците и/или за ползвателите; Разработена и въведена програма за повишаване на представянето на услуги от горите и производството и реализацията на недървесни горски продукти; Разработени и въведени мерки за опазването и природосъобразното ползване на недървесните горски продукти като част от горските екосистеми.				
2.8. Увеличаване на представянето на услуги от горите и производството и реализацията на недървесни горски продукти при природосъобразно стопанисване на горските територии.	ПРСР 2014-2020г., мярка 4 и мярка 8 Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, фирми, търгуващи с недървесни горски продукти	2023г.	Увеличени приходи от предоставяне на услуги от горите, събиране, преработка и маркетинг на недървесни горски продукти	ППЕК Кр.СЗ Инд.: 3.2; 100 % увеличение на приходите от услуги и недървесни горски продукти от общите приходи в сектора.	МЗХ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, фирми, търгуващи с недървесни горски продукти		
2.9. Защита на горските екосистеми от вредители и болести чрез: - осигуряване на ефективен лесопатологичен мониторинг на вредителите и болестите в горите, в т.ч. на проникването на инвазивни видове насекоми вредители и патогени. - контрол на икономически	3 000 000 лв. ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Поддържане на здравето и жизнеността на горските екосистеми.	Редовен мониторинг; Намаляване на % засегнати горски територии; Увеличена смъртност на вредители - %; Проведени	МЗХ, ИАГ	ЛЗС, ИГ-БАН, ЛТУ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти		

	значимите вредители и болести; • навременни лесозащитни и лесовъдски дейности; • прилагане на безвредни лесозащитни средства; • навременно провеждане на нужните санитарни сечи.				лесозащитни дейности (авиоборба, наземна химична борба, механична борба) – 10 000 ха;	Проведени санитарни сечи – 30 000 ха;	
ОЦ 3 Повишаване на ефективността на превенцията и борбата с горските пожари незаконните действия в горите (Мярка 13.NCPTC P5)	3.1. Превенция 3.1.1. Извършване на щети по горите от горски пожари, природни бедствия и катастрофични събития. 3.1.2. Извършване на анализ и оценка на резултатите от изпълнението на „Стратегия за опазване на горите от пожари, МЗГ, 2003г.“ и разработване на Програма за опазване на горите от пожари.	50 000 лв. МЗХ, ИАГ	2015г.	Усъвършенствана база за планиране и оптимизиране на дейностите и повишаване на ефективността на системата за опазване на горите от пожари, в т.ч. нормативна уредба;	ППЕК Кр.2 Инд.2.4; Изготвен анализ и оценка на „Стратегия за опазване на горите от пожари, МЗГ, 2003г.“; Разработена и приета Програма за опазване на горите от пожари.	МЗХ, ИАГ	МВР, областни администрации ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.
	3.1.2. Засилване на наблюдението и контрола от страна на местната изпълнителна власт върху дейностите в земеделските територии по време на пожароопасния сезон: • разработване и въвеждане на програма за наблюдение и контрол върху дейностите в земеделските територии по време на пожароопасния сезон; • обучение на собственици на гори и местно население в застрашени от пожари региони за превенция и борба с пожарите; • провеждане на информационни кампании; • провеждане на обучение на	3 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 ОПДУ Други програми на ЕС Международни програми и проекти Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Намаление на броя на горските пожари и на засегнатата от тях обща горска площ.	Приета програма; Извършени обучения – бр.; Обучени лица – 700 бр.; Проведени информационни кампании –84 бр.; Разработени програми за обучение на доброволните формирования за гасене на горски пожари- бр.; Обучени лица от	МЗХ, ИАГ, Областни и общински администрации	МВР, РДГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти;

	доброволните формирования по отношение на гасенето на горски пожари.	100 000 лв. МЗХ, ИАГ	2016г.	Анализ на състоянието на изградената инфраструктура за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари; Осигуряване на ефективно териториално разпределение и оперативна съвместимост на системите за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари.	Изготвяне на Национална схема за единна система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари.	МЗХ	ИАГ, МВР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти
	3.1.3. Изготвяне на Национална схема на единна система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари, включваща критерии, на които следва да отговарят елементите на системата.						
	3.1.4. Изграждане на единна система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари: - пилотно внедряване на система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари; - цялостно изграждане на системата за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари.	40 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 Други програми на ЕС Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Своевременно откриване на възникнали пожари в и в близост до горски територии; Намаляване на времето за първоначална реакция; Намаляване на щетите от пожари в горите.	Изпълнен пилотен проект - до 2017г. Изградена система за наблюдение, ранно откриване и оповестяване на горски пожари; Намаление на годишна площ на опожарени гори и други гористи местности - до 8 500 ха; Намаление на загубите от горски пожари до 3 400 000	МЗХ	ИАГ, РДГ, МВР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти

					лв. средногодишно.				
	3.1.5. Осигуряване на необходимото техническо оборудване от ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти за наблюдение и непосредствено гасене на горски пожари.	4 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 ОПОС Други програми на ЕС Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Намаляване на опожарените площи и намаляване на щетите от пожари в горите.	Изградени и дооборудвани противопожарни депа – бр.; Изградени пожаронаблюдателни кули – 100 % изпълнение на Националната схема; Осигурени лични предпазни средства на лицата в спец. групи за гасене на горски пожари; Осигурени оборудвани автомобили с висока проходимост за пожароопасния сезон – 50 бр.; намаление на площта на опожарени гори и други гористи местности за периода до 8 500 ха;	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	МВР, ИАГ, МВР, РДГ, МЗХ.		
	3.1.6. Създаване, подобряване и поддръжка на противопожарна инфраструктура чрез: • актуализиране на нормативните изисквания за противопожарна инфраструктура; • създаване, подобряване и поддръжка на лесокulturни прегради, противопожарни	10 000 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 Фонд „Инвестиции в горите“ Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Подобрена противопожарна инфраструктура и горска пътна мрежа; Намаление на засегнатата площ и щетите от горските пожари.	Изградени и поддържани ефективни лесокulturни прегради – 1 000 000, минерализовани ивици -2 500 000, барьерни прегради – 2 500 000 в л.м;	МЗХ	МВР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти		

	просеки, минерализовани ивици, горски пътеки и маршрути; - изграждане/подобряване на хеликоптерни площадки; - изграждане/подобряване на водоизточници за борба с пожарите. - изграждане на горски пътища за борба с пожарите.					% на изпълнение на дейностите по изграждане на противопожарни съоръжения спрямо ЛУП; Изградени/подобрени водоизточници – бр.; Изградени/подобрени площадки – бр.		
3.2. Повишаване на ефективността на мерките за борба с незаконните действия в горските територии								
3.2.1. Укрепване на капацитета и подобряване на взаимодействието между институциите по предотвратяване и разкриване на незаконни действия в горските територии.	МЗХ, ИАГ ОПДУ Други програми на ЕС Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори	2023г.	Усъвършенствана нормативна база по отношение на правомощията и взаимодействието между отговорните институции и наказателната отговорност на нарушителите; Реализиран ефективен модел на взаимодействие при опазване на горите и дивеча от незаконни действия; Повишена ефективност от прилагането на наказателните разпоредби, предвидени в горското законодателство;		ППЕК Кр. 2 Инд: 2.4; Регистрирани незаконни действия – бр. и % намаление/увеличение; Съставени адм. актове – 99 % от регистрираните незаконни действия; Издадени наказателни постановления –99 % от съставените адм. актове; Влезли в сила наказателни постановления –97 % от издадените НП; 35 % събираемост на влезлите в сила наказателни постановления.	МЗХ, ИАГ	МВР МОСВ, РДГ, ДГС/ДЛС, областни и общински администрации ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	

	гори; - възстановяване на увредени защитни съоръжения, инженерни работи, инсталации, пътеки и места за наблюдение на пожари; - създаване на депа за съхранение на дървесина, добита от гори, пострадали от природни бедствия; - възстановяване на последиците от незаконни действия в горите.								
ОЦ4 Повишаване на устойчивостта и способността за адаптиране на горските екосистеми към изменението на климата (Мярка 14. НСИ СРБ)	4.1. Изпълнение и надграждане на дейностите, предвидени за сектор „Земеползване, промяна земеползването и горско стопанство“ в Третия НПДИК 2013- 2020г. и в „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и мерки за смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях“ за устойчиво управление и развитие на горите.	50 000 лв. ИАГ /МЗХ, ПРСР 2014-2020г., мярка 8 Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Въведени подходящи лесовъдски системи за стопанисване на горските екосистеми в аспекта на променящите се климатичните условия, насочени към формиране на разновъзрастни, високопродуктивни и устойчиви смесени гори:	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.2, 4.3; Изпълнена научна задача до края на 2015г.; Приложени системи на не по-малко от 50 000 ха.	МЗХ, ИАГ	ИГ-БАН, ЛТУ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО		
	4.1.1. Въвеждане на подходящи лесовъдски системи за стопанисване на горските екосистеми в аспекта на променящите се климатични условия, насочени към формиране на разновъзрастни, високопродуктивни и устойчиви смесени гори: - възлагане на научна задача за прилагане в практиката; - пилотно прилагане на съвременни лесовъдски системи за поддържане на високопродуктивни смесени гори.	14 500 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 15	2023г.	Устойчивото управление и подобряване състоянието на горите и горските площи,	не по-малко от 4 000 ха с извършени дейности, състоящи се от едно или повече поети ангажменти за	МОСВ, МЗХ	ИАГ, ИГ-БАН, ЛТУ ДГП, общини и други недържавни		
	4.1.2. Подпомагане опазването и поддържането на гори, в т.ч. с висока консервационна стойност и екстензивен подход при тяхното използване, в т.ч. изпълнение на								

	дейности за горски екологични ангажименти.			включително поддържане и подобряване на биоразнообразието, водните и почвени ресурси и борбата с изменението на климата.	опазване на околната среда в горите на площ.		собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	4.2. Осъществяване и надграждане на мерките, предвидени в Третия НПДИК 2013-2020 за сектор „Земеползване, промяна в земеползването и горско стопанство“ за увеличаване на гъстотата в изредените естествени и изкуствени насаждения (редини и др.):	1 000 000 лв. МЗХ, ИАГ ПРСР 2014-2020г. Други програми на ЕС Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Подобряване на състоянието на насажденията и нарастване на техния потенциал като основен поглъстител на въглероден диоксид.	Изпълнена научна задача; Усъвършенствана нормативна уредба; 4000 ха насаждения (редини и др.) с увеличена гъстота с минимум 20 %, в т.ч. чрез: - Допълнително засадени фиданки – бр. - Подпомагане на естественото възобновяване; Сумарно намаление като тонове CO2 екв.	МЗХ	ИГ-БАН, ЛТУ ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	4.3. Изпълнение и надграждане на дейностите, предвидени в „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и мерки за смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях“ за адаптиране на горите към засушаване.						
	4.3.1. Мониторинг на състоянието на горските екосистеми с акцент върху съхненето.	100 000 лв. МЗХ, ИАГ Програми на ЕС	2023г.	Изградена система за мониторинг на състоянието на горските екосистеми с акцент върху съхненето.	Въведени разпоредби в нормативните документи; Изготвяни ежегодни доклади от мониторинг на	МЗХ ИАГ	ИГ-БАН, ЛТУ ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти

								субекти
	4.3.2. Проучване, въвеждане и адаптиране на добри практики за устойчиво управление на горски територии в условия на климатични промени - полуаридни зони.	60 000 лв. МЗХ, ИАГ Програми на ЕС	2023г.	Проучени, адаптирани и пилотно въведени добри практики за управление на горски територии в полуаридни условия.	Извършен анализ; Въведени промени в нормативни документи; Въведени добри практики – 5 бр.	МЗХ ИАГ	ИГ-БАН, ЛТУ ДТП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
	4.3.3. Интродукция на подходящи видове за залесяване при полуаридни условия извън зоните по Натура 2000.	1 000 000 лв. (средно 10 000 лв./ха) Програми на ЕС Средства на ДТП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Постигане на научнообоснована устойчивост на горските екосистеми в полуаридни зони чрез интродуциране на подходящи перспективни видове.	Конкретни разпоредби в нормативните документи; Брой интродуцирани видове; 100 ха пробно залесени площи с интродуцирани видове в полуаридни зони.	МЗХ ИАГ	ИГ-БАН, ЛТУ ДТП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
	4.4. Осъществяване и надграждане на дейностите, предвидени за сектор „Земеползване, промяна земеползването и горско стопанство“ в Третия НПДИК 2013-2020г. за възстановяване и устойчиво управление на влажните зони. • разработване на програми за възстановяване и опазване на влажни зони в горски територии; • провеждане на приложни научни изследвания.	15 000 000 лв., в т.ч: 10 000 000 лв. за възстановяване на заливни гори 5 000 000 лв. за инвентаризация и оценка на състоянието на торфищата в горски територии LIFE, ОПОС, ПРСР 2014-2020г., други програми на ЕС	2020г.	Опазване и съхранение на влажни зони в горски територии, торфища, мочурища.	200 ха възстановени/съхранени влажни зони; проведена инвентаризация и оценка на 1300 ха торфища в горски територии.	МОСВ	МЗХ, ИАГ, РДГ, ДТП, общини, ИГ-БАН, ЛТУ, НПО	
	4.5. Изпълнение и надграждане на дейностите, предвидени в „Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и мерки за смекчаване на негативното влияние							

свързани с опазването на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии (Мярка 21 НСРГБ)				дейностите и стопанисването на горските територии.	ППЕК Кр. С1; Инд. В6; Разработена и прилагана национална методика за оценка и мониторинг на биологичното разнообразие в горските територии с висока консервационна стойност.	МОСВ	МЗХ, ИАГ, НПО	субекти, НПО.
	5.2. Разработване и прилагане на методики за систематично събиране, оценка, мониторинг и обмен на данни за биологичното разнообразие в горите.	40 000 лв. МОСВ Програми на ЕС	2016г.	Въведена и функционираща система за събиране, оценка, мониторинг и обмен на данните за наличното биологично разнообразие в горските територии.				
	5.3. Изготвяне на нормативни изисквания за измерването и управлението на ландшафтния модел.	МОСВ, МЗХ, МРР	2017г.	Изготвени подзаконови изисквания за идентифициране и оценка на горски ландшафти и разработване на ландшафтно устройство на планове на национално и регионално ниво, с оглед запазване на типични и уникални ландшафти, свързани с националната и европейска идентичност и възстановяване на нарушени и антропогенизирани горски ландшафти (изоставени открити табани, кариери, сметища и др.)	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.7; Изготвен и приет пакет нормативни документи.	МОСВ,	МРР, МЗХ, ИАГ ДА „Геодезия, картография и кадастър“, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО.	

					режими на стопанисване на съответните горски територии.	специални режими за стопанисване на горските територии.		
	5.7. Въвеждане и прилагане на мерки за борба с инвазивни видове в горското стопанство: • анализ и оценка на навлизането на инвазивните видове в горските територии; • предложени мерки за превенция на навлизането и разпространението на инвазивни видове в горските територии.	100 000 лв. МЗХ, МОСВ, ИАГ, ОПОР други програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Превенция на навлизането и разпространението на инвазивни видове в горските територии.	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.3; Изготвен анализ и оценка; Разработени мерки.	МОСВ, МЗХ	ИАГ, НПО, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
ОЦ6 Развита мрежа от защитени територии, включително чрез разширяване на дейностите на фискалните механизми за подобряване на управлението на горите	6.1. Оптимизиране на мрежата от национални защитени територии по Закона за защитените територии и защитените зони по Закона за биологичното разнообразие, основаващо се на анализи на ефективността на дейностите по опазване на биологичното разнообразие.	100 000 лв. програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Оптимизирана мрежа от национални защитени територии по ЗЗТ и защитени зони.	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.9 Извършени анализи; Обявени защитени територии и зони; Промени в размера на територията, обхваната от мрежата - ха.	МОСВ, МЗХ	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти , НПО.	
защитените зони от Natura 2000 (Мярка 22 НСИОБ)	6.2. Разработване и прилагане на мерки за подобряване на свързаността на защитените територии и защитените зони, в т.ч чрез: • възстановяване и поддържане на зелена горска инфраструктура; • създаване, възстановяване и поддържане на екологичната свързаност (екологични мостове).	800 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 8 други програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Подобрена свързаност между защитените територии и защитените зони.	Разработени мерки; Възстановена зелена инфраструктура – 3 000 ха; Изградени екологични мостове – 1 000 ха.	МОСВ, МЗХ	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти , НПО	
ОЦ7 Поддържане и развитие на	7.1. Съхраняване на генетичното разнообразие и изграждане на система от действия за опазване на	450 000 лв. ИАГ, ДГП	2023г.	Подобрена селекционна структура на базовите източници;	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.6;	МЗХ, ИАГ СТЗ	ГСС, ДГП, недържавни собственици на	

системата за запазване на горските генетични ресурси (Мярка 23 НСИГРБ)	местния генфонд по метода "ex sito".	ПРСР 2014-2020г., мярка 15, LIFE		Съхранен генетичен фонд по метода "ex sito";	Събрани и съхранени семена, видове –200 кг.; Компенсаторни плащания за дейности по опазване и поддръжка на горски генетични ресурси;	гори и горски стопански субекти
	7.2. Разширяване и поддържане на горската семепроизводствена база.	350 000 лв. ИАГ, ДГП ПРСР 2014-2020г., мярка 15, LIFE	2023г.	Подобрено генетично качество на горските репродуктивни материали;	Изградени 6 семепроизводствени градини.	
	7.3. Производство на необходимите семена за формиране на семенните колекции от най-ценни дървесни видове за съхранение на горските генетични ресурси.	600 000 лв. ИАГ, ДГП ПРСР 2014-2020г., мярка 15, LIFE	2023г.	Подобрен контрол при производство и търговия с горски репродуктивни материали;		
	7.4. Създаване на семепроизводствени градини от редки, ценни и сухоустойчиви горско-дървесни видове и храсти с цел тяхното опазване и осигуряване на репродуктивни материали от тях.	800 000 лв. ПРСР 2014-2020г., мярка 15	2023г.	създадена „генна банка“ - обхващаща диапазона от застрашени и приоритетни видове; осигуряване на репродуктивен материал за възобновяване на увредени приоритетни хабитати.		
	7.5. Извършване на генетична оценка на базовите източници на горската семепроизводствена база и съхранение на ценния генетичен фонд.	500 000 лв. ИАГ, ДГП ПРСР 2014-2020г., мярка 15, LIFE	2023г.	Подобриени възможности за установяване на генетичните качества на семената от одобрените и регистрираните източници от горската семепроизводствена база чрез извършване на изоеизмен анализ; Създаване на семепроизводствените градини с генетично проверени клонове. Верифициране на	ППЕК Кр. 4 Инд. 4.6; Закупена апаратура за изоеизмен анализ; Подобрена структура на семепроизводствени градини.	ГСС, ДГП, недържавни собственици на гори и горски стопански субекти

					клоновете в създадени семеипроизводствени градини.			
ОЦ8 Подобряване и увеличаване на популацията на дивеча и рибата за опазване на биологичното разнообразие и устойчиво развитие на горските еко системи (Мярка 24 НСРГРБ)	8.1. Приемане и изпълнение на Стратегия за развитие на ловното стопанство.	МЗХ, ИАГ	2023г.		Проспективно развитие на ловното стопанство, опазване и разнообразяване на дивечовите и ловни ресурси.	Разработена и приета СРЛС – 2015г.; Изпълнение на стратегическите и оперативни цели.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, НСЛР СЛРБ, ДГП, НПО, други заинтересовани страни
	8.2. Актуализация на законовата и подзаконовата нормативна уредба в областта на ловното стопанство.	МЗХ, ИАГ	2017г.		Актуализирана законова и подзаконова нормативна уредба в областта на ловното стопанство;	Изготвен анализ на законовата и подзаконовата нормативна уредба в областта на ловното стопанство и необходимостта от нейната актуализация; Разработени и приети нови и актуализирани нормативни актове.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, НСЛР СЛРБ, ДЛС, ДГП, НПО, други заинтересовани страни
	8.3. Подобряване на капацитета и координацията между всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство за опазване, подобряване и увеличаване на популациите на дивеча и рибата.	400 000 лв. ОПДУ, други програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.		Увеличен капацитет и подобряна координация на всички заинтересовани страни в областта на ловното стопанство.	ППЕК Инд. А2, А1, А12; Кр.4, Инд. 4.б.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, НСЛР СЛРБ, ДЛС, ДГП, НПО, други заинтересовани страни
ОЦ9 Ославяване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии	8.4. Увеличаване и разнообразяване на дивечовите и рибни ресурси в т.ч чрез генетична селекция, интродукция и други.	4 500 000 лв. програми на ЕС международни програми и проекти средства на ДГП, концесионери, арендатори и др.	2023г.		Увеличени и разнообразени дивечови и рибни ресурси.	ППЕК Инд. А2, А1, А12; Кр.4, Инд. 4.б.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, ИАРА НСЛР СЛРБ, ДГП, ДЛС, НПО, други заинтересовани страни
	9.1. Усъвършенстване на подзаконовата база за инвентаризация на горските територии и горското планиране.	ИАГ	2015г.		Разработена и приета подзаконова нормативна уредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране;	ППЕК Кр. 3 Инд. 3.5; Инд. А2; Приети наредби по чл. 13, ал 13 от ЗГ и чл. 18.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, МРР, МВР, НПО

(Мярка 3.1. НСРТОБ)			опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.				
	9.2. Разработване и въвеждане на областните планове за развитие на горските територии.	1 400 000 лв. МЗХ, ИАГ Програми на ЕС	2016г.	Разработени и приети областни планове за развитие на горските територии.	ППЕК Инд. А1, А2; Изготвен наръчник за разработване на областните планове; Приети областни планове.	МЗХ, ИАГ	МОСВ, МРР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	9.3. Изграждане на цялостен горски кадастър, подобряване качеството на горските статистически данни и на информационното осигуряване на процесите, свързани с планирането и управлението на горските територии.	500 000 лв. МЗХ, ИАГ ОПДУ други програми на ЕС международни програми средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2020г.	Завършен и въведен цялостен горски кадастър.	ППЕК Инд. А5; Актуализирани и синхронизирани данни; Завършен и въведен горски кадастър.	МЗХ, ИАГ	Държавна агенция „Геодезия, картография и кадастър“, МИЕ, МРР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	9.4. Създаване на интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор.	300 000 лв. МЗХ, ИАГ ОПДУ други програми на ЕС международни програми и проекти	2020г.	Създадена интегрирана национална, обществено достъпна електронна информационна система за горите и горския сектор; Подобрено качество на горските статистически данни и на информационното осигуряване на процесите, свързани с планирането и управлението на горските територии.	Изградена информационна система за горите и горския сектор, интегрираща следните основни компоненти: горски кадастър; GIS база данни за горите; уеб-базиран достъп до информацията за горите; мобилна GIS компонента.	МЗХ, ИАГ	МТИТС

	9.5. Национална инвентаризация на горските територии.						
	9.5.1. Въвеждане на методика за изграждане на мрежа от точки и определяне на параметри за измерване при извършване на национална горска инвентаризация	200 000 лв. МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни програми и проекти	2016г.	Въвеждане на националната горска инвентаризация като метод за оценка и мониторинг на горските ресурси.	Изготвена методика за извършване на национална горска инвентаризация.	МЗХ, ИАГ	ИГ – БАН, ЛТУ
	9.5.2. Провеждане на Национална инвентаризация на горските територии	6 000 000 лв. МЗГ, ИАГ др.	2020г.	Проведена Национална инвентаризация на горските територии;	ППЕК Инд. А4, А5; Проведена Национална инвентаризация на горските територии.	МЗХ, ИАГ	МРРБ, МИЕ, МОСВ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти
	9.6. Въвеждане на система за идентификация на ключови компоненти на биологичното разнообразие и недървесните горски ресурси, мониторинг, обмен и публичност на информацията.	МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни програми и проекти	2020г.	Усъвършенствана подзаконова база, отразяваща целите за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.	ППЕК Кр. С1; Инд. В6; Инд. А5;	МОСВ, МЗХ	МРР, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	10.1. Оценка и оптимизиране на действащия модел за управление на горските територии – държавна собственост на базата на анализ на дейността на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ.	МЗХ	2016г.	Анализиран, оценен и оптимизиран модел за управление на горските територии - държавна собственост.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.1, 6.2, 6.3, 6.5, 6.7, 6.8, 6.9; Инд. А1, А2, А4; Кр. С1; Инд. В8; Изготвен анализ; Оптимизиран модел за управление на горските територии - държавна собственост.	МЗХ	ДГП, ИАГ
ОЦ10 Ефективно управление и устойчиво развитие на държавните предприятия по чл.163 от ЗГ (Мярка 32, НОПРПРБ)							

	10.2. Разработване на програми за подобряване на финансовите резултати чрез разнородизиране на приходите в държавните горски предприятия.	300 000 лв. МЗХ, ДГП	2023г.	Диверсификация на приходите на държавните предприятия чрез разнородизиране на спектъра на извършваните дейности и предлаганите услуги; Повишена производителност и ефективност на труда чрез модернизирани и осъвременяване на използваната техника и технологии; Подобри финансови резултати.	% на изпълнение на финансовите планове - 100; Диверсифицирана структура на приходите от дейността - % на приходите от други дейности извън добив и продажба на дървесина - 25.	МЗХ	ДГП, ИАГ
ОЦ11 Насърчаване сдружаването на собствениците на гори, предприемачеството и оптимизиране на публично-частното партньорство в горския сектор (Мярка 3.3. НСИГРБ)	11.1. Изготвяне на Национален план за развитие на недържавното горско стопанство.	80 000 лв. МЗХ Програми на ЕС международни програми и проекти и др.	2016г.	Устойчиво и ефективно развитие на недържавното горско стопанство; Създаване на условия за сдружаване на собствениците на гори и развитие на предприемачеството в горския сектор.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.1; Инд. А1, А2, А4; Разработен и приет Национален план за развитие на недържавното горско стопанство.	МЗХ	ИАГ, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО
	11.2. Оценка и оптимизиране на обхвата и възможностите за публично-частно партньорство за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни обекти в горските територии.	100 000 лв. програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Привличане на инвестиции чрез предоставяне възможности за дългосрочно договаряне на правото за извършване на самостоятелни или съвместни горскостопански и ловностопански дейности в различни	Извършен анализ и оценка; Разработени препоръки; Процедури – бр.	МЗХ	ИАГ, недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО

				обекти; Проведени, успешно приключени процедури за публично-частно партньорство в горските територии, в съответствие с нормативната уредба.				
ОЦ12 Ефективно усвояване на средства от европейски и международни фондове по програми (Мярка 34 НСРГРБ)	12.1. Разработване и въвеждане на програма за подпомагане на собствениците на гори, горските стопански субекти и други потенциални бенефициенти при кандидатстване по ПРСР 2014-2020г.	100 000 лв. МЗХ, ИАГ ПРСР 2014-2020г. други програми на ЕС	2015г.	Разработена и въведена програма за подпомагане собствениците на гори и на горския бизнес при кандидатстване по ПРСР 2014-2020г.	ППЕК Инд. А4; Разработена и въведена програма; Проведени инф. кампании – 2бр.; Проведени семинари – бр.; Изготвени инф. материали- бр.; Брой подадени и одобрени проекти по „горските мерки” на ПРСР - 5.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти и др.	
	12.2. Разработване на предложения за включване и подпомагане на нови „горски мерки” в европейски и международни фондове и програми за следващият програмен период.	МЗХ, ИАГ	2023г.	Навременна подготовка, повишен брой одобрени проекти и по-висока степен на реализация на проекти по горските мерки от европейски и международни фондове и програми с цел по-висока ефективност на усвояване.	ППЕК Инд. А4; Брой включени нови горски мерки.	МЗХ, ИАГ	МРР, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
	12.3. Изграждане и подобряване на административния капацитет на горската администрация, ДГП,	200 000 лв. ОПРЧР, ОПДУ	2023г.	Повишен капацитет за ефективно ползване на програмите и	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5; Инд. А4;	МЗХ, ИАГ	МРР, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни	

общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти за кандидатстване и работа по проекти, финансирани от европейски и международни фондове и програми.	други програми на ЕС международни програми.		фондовете на ЕС Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда; Повишена ефективност, подобро стопанисване и устойчиво управление на горите.	Кр. С1; Инд. В8; Брой на реализираните проекти; Брой обучени лица.	собственици на гори и горски стопански субекти
12.4. Насърчаване на горските предприемачи за въвеждане на съвременни организационни и технологични методи и оборудване за работа в горите.	МЗХ, ИАГ ПРСР 2014-2020г. други програми на ЕС международни програми	2020г.	Усъвършенствана нормативна уредба, свързана със ЗГ и ПРСР; Ефективно използване на средствата за финансиране на дейностите в горския сектор по ПРСР и др. европейски и международни програми; Въведени нови организационни и технологични методи и оборудване – обновяван машинен парк.	Разработени и приети нормативни документи; Брой на реализираните проекти.	Браншови организации
ОЦ13 Насърчаване на заетостта и предприемачеството в горите и подобряване на качеството на професионалната	13.1. Анализ на състоянието и нормативната регламентация на професионалното образование и оценка на потребностите и възможностите за подобряване на образованието и квалификацията в горския сектор.	2015г.	Подобряване на качеството на професионалното образование на кадрите в горския сектор; Установяване и регламентиране на	Изготвен анализ и оценка; Разработен и приет пакет нормативни документи.	МОН, НАПОО, ИАГ, ЛТУ, браншови организации, образователни институции, ДГП, общини и други

квалификация на работната сила в горския сектор (Мярка 3.5. НСИ СРБ)				Съответствие между нивото на професионална компетентност на придобилите професионално образование в различните образователни институции и потребностите на сектора.			недържавни собственици на гори и горски стопански субекти.
	13.2. Разработване и реализиране на програми за обучение и атестация на работещите в горския сектор в т.ч. чрез система за обучение през цялата кариера.	2 500 000 лв. ПРСР 2014-2020г. ОПДУ, ОП РЧР други програми на ЕС Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Подобрени знания и умения на работната сила в горския сектор и създадени условия за по-добра адаптация към променящите се условия.	ППЕК Кр. С1; Инд. В.8, В.9, В.11; Разработени програми за обучение и атестация; Проведени обучения - бр.; Обучени служители - 10 000.	МЗХ, ИАГ	МОН, МТСП, ИГ-БАН, ЛТУ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО
	13.3. Подобряване на нивото на професионална квалификация на персонала в институциите от горския сектор по опазване на биологичното разнообразие.	100 000 лв. МОСВ общини програми на ЕС международни програми и проекти.	2023г.	Подобрен административен капацитет за управление на защитените територии и защитените зони от Национална екологична мрежа Natura 2000.	Разработена програма; Проведени обучения - бр.; Обучени служители - бр.;	МОСВ, МЗХ	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	13.4. Актуализация на учебните планове и програми на ЛТУ за придобиване на професионална квалификация с активното участие на представители на заинтересованите страни в горския сектор.	400 000 лв. ОПДУ, ОП РЧР други програми на ЕС	2023г.	Развито публично-частно партньорство в областта на професионалното образование и обучение като средство за по-активно въвеждане на горския бизнес;	ППЕК Кр. С1; Инд. В.8, В.9, В.11; Актуализирани учебни планове и програми на ЛТУ - 100.	МОН, ЛТУ	МЗХ, ИАГ, МТСП ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти браншови

					Осигурени финансови материално-технически и административни предпоставки за формиране на практически умения в съответствие с изискванията на пазара на труда; Укрепени връзки между институциите за образование и горския бизнес; Повишено ниво на заетост, особено в планинските и селските райони; Повишена производителност и конкурентоспособност на горския сектор.				организации, НПО
	13.5. Създаване на Национален център за горско обучение, квалификация и преквалификация на работещите в горското стопанство и консултации на собственици на недържавни гори, горски предприемачи, практикуващи лесовъди, оператори на горска техника и на работници и др.	2 500 000 лв. МЗХ, ИАГ ПРСР 2014-2020г. ОП РЧР други програми на ЕС международни програми и проекти	2018г.	Повишено ниво на знания и компетентности за осъществяване на дейности в горите; Консултирани собственици на гори за устойчиво управление на горите.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5, 6.6; Кр. С1; Инд. В9, В11; Създаден и функциониращ Национален център;	ИАГ	ЛТУ, ИГ-БАН, МОН, НАПОО, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО		
	13.6. Изготвяне и въвеждане на програма за консултиране на собственици на недържавни гори и лица, регистрирани за упражняване на лесовъдска практика, за създаване на гори, мерки за предпазване на горските територии от природни	1 000 000 лв. МЗХ, ИАГ ПРСР 2014-2020г. ОП РЧР други програми на ЕС международни програми	2016г.	Повишено ниво на знания и компетентности за осъществяване на дейности в горите.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5, 6.6; Инд. А4; Кр. С1; Инд. В9, В11; Изготвена и	ИАГ	МОН, ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански		

	бедствия и защита срещу ерозия.	и проекти			въведена програма; Проведени консултации и обучения; Обучени и консултирани лица – 3 000.		субекти, браншови организации, НПО
ОЦ14 Развитие на научно-изследователска и дейностна дейност и обвързването им с нуждите на горския бизнес (Мярка НСИОББ) 3.6	14.1. Разширяване на взаимодействието между държавната горска администрация, предприятията в горския сектор и научно-образователните институции с цел постигане на по-високи икономически резултати чрез подобряване на трансфера на знания и иновации.	1 500 000 лв. МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни програми и проекти средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Постигане на по-високи икономически резултати в сектора, основани на модернизирана материална база и оптимизирани технологични процеси, повишено производство и ефективност на производствения процес, увеличена заетост на работната сила.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5, 6.6; Инд. А4; Кр. С1; Инд. В9, В11; Склучени споразумения за взаимодействие – 10; Въведени иновации – бр.	МЗХ, МОН	ИАГ, ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО и др.
	14.2. Разработване и въвеждане на система за координиране развитието на научно-приложна дейност и обвързване на нуждите на практиката с научните разработки.	1 000 000 лв. МЗХ, ИАГ, МОН програми на ЕС международни програми и проекти средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Принос за разработване и въвеждане на проекти и програми за развитие на научно-приложна дейност в следните области: оползотворяване на дървесната биомаса, намаляване на парниковите емисии в атмосферата, адаптиране на горските екосистеми към промяната на климата, съхраняване и поддържането на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, в	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5; 6.6; Инд. А4; Кр. С1; Инд. В9, В11; Разработена система за координиране на развитието на научно-приложна дейност.	МЗХ, МОН	ИАГ, ЛТУ, ИГ-БАН, опитни станции, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО и др.

				т.ч. създаване на методика за инвентаризация на биологичното разнообразие, сертифицицията на горските територии и сертифицирането на горските предприемачи.				
	14.3. Настърчаване участието на собствениците и стопаните на гори и на изследователските организации в европейски и международни проекти, насочени към модернизиране на използваните технологии в горскостопанските дейности, както и внедряване на иновативни решения в управленската практика.	2 500 000 лв. МЗХ, МОН програми на ЕС международни програми и проекти средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.	Повишено участие на горските предприятия и горския бизнес в процеса на модернизация на научни изследвания, развойни дейности и иновации в горския сектор.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.5; 6.6; Инд. А4; Кр. С1; Инд. В9, В11; Брой участия в проекти-6; Брой научни разработки-6.	МЗХ, МОН	ИАГ, ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО и др.	
ОЦ15 Активноучастиев подготовкатаи изпълнението на политиката на ЕС, свързани с горския сектор, и в международните процеси за устойчиво управление на горите (Мярка 3.7. НСРГРБ)	15.1. Повишаване на ефективността от участието на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в дейностите на работните органи и структурите на ЕК и ЕС и в международните процеси, свързани с опазването на горите и тяхното устойчиво управление.	1 000 000 лв. МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни организации и донори средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти и техни сдружения, браншови организации, НПО.	2023г.	Подобрена координация и ефективно участие на горските институции, организации и други заинтересовани страни от горския сектор в органите и структурите на ЕС, в паневропейския и в други международни процеси и инициативи за опазване на горите и устойчивото им управление.	ППЕК Инд. А; Брой участия; Брой изготвени предложения -18.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти и техни сдружения, браншови организации, НПО и др.	
	15.2. Подобряване на координацията и взаимодействието с другите държави-членки на ЕС и със съответните органи на ЕС за постигане целите на СЕСГ 2014 – 2020г. и на националните стратегически приоритети и мерки в областта на горските научни	МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни проекти и програми	2023г.	Увеличаване на съвместните международни проекти; Подобряване на двустранното и многостранно регионално и	ППЕК Инд. А; Брой изпълнени съвместни проекти-6; Брой сключени	МЗХ, ИАГ	ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти,	

	изследвания, иновациите, смекчаване влиянието на промените на климата, опазването на биологичното разнообразие в горските територии, качеството и обмена на горски статистически данни, националната горска инвентаризация и др.			международно сътрудничество, в т.ч и чрез създаване на форум „Балкански гори“.	споразумения и протоколи.		браншови организации, НПО и др.
ОЦ 16 Осигуряване на информация, публичност, прозрачност и прилагане на принципите на партньорство при устойчивото управление на горския сектор (Мярка 38. НСИГРБ)	16.1. Разработване и изпълнение на Комunikационна стратегия на ИАГ и интегрирането ѝ в комуникационната политика на МЗХ.	1 000 000 лв. (100 000 лв. годишно) МЗХ, ИАГ Програми на ЕС	2023г.	Постигане на желаното състояние на обществени нагласи, степен на познание и разбиране към темата за развитие на горския сектор.	Разработена и въведена Комуникационна стратегия; Проведени кампании – 20; Прояна в обществените нагласи, отчетена при проведени обществени проучвания.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО, медии и др.
	16.2. Осъществяване на регулярни проучвания на общественото мнение по актуални въпроси и отчитане на резултатите от тях при подготовка и вземане на решения, свързани с устойчивото управление на горите.	100 000 лв. МЗХ, ИАГ, програми на ЕС международни програми	2023г.	Прозрачност на процеса, както и осигурена обратна връзка за мнението на широката общественост за политиката в горския сектор.	ППЕК Инд. А; А5; Кр. С1; Инд. В10; Проведени проучвания на общественото мнение – 7.	МЗХ, МОСВ, ИАГ, НСГ, ЛС	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО, медии и др.
	16.3. Усъвършенстване на процедурите, осигуряващи участие на обществеността, неправителствените организации и останалите заинтересовани страни в процеса на планирането и прилагането на документите за национално, регионално и местно устойчиво управление на горските територии.	100 000 лв. МЗХ, ИАГ програми на ЕС международни програми и проекти	2015г.	Осъществяване на ефективен консултативен и съгласувателен процес; Своевременно информирание на обществеността за характера и същността на политиката за развитие на горския	ППЕК Инд. А; А5; Кр. С1; Инд. В10; Въведени механизми в подзаконовата нормативна уредба; Планирани и	МЗХ, ИАГ,	МОСВ, НСГ, ЛС, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО, медии и др.

				сектор и потенциалните ползи от изпълнението й; Прозрачност на процеса, както и осигурена обратна връзка за мнението на широката общественост за политиката в горския сектор; Усъвършенствани оперативни и стратегически решения на всички нива в горския сектор; Принос към усъвършенстването на управлението и повишаване на ефективността на горския сектор.	проведени обществени обсъждания на документите, свързани с планирането в горския сектор на национално и областно ниво– 32.		др.
16.4. Повишаване на ефективността от работата на Националния съвет по горите, Ловния съвет и Съвета по охрана на горите, създаване на Регионални съвети по горите.	200 000 лв. МЗХ, ИАГ ОПДУ	2023г.		Подобрене възможности за въздействие и контрол от страна на обществото върху разработването и провеждането на горската политика на национално, регионално и местно ниво.	ППЕК Инд. А; А5; Кр. С1; Инд. В10; Изготвен анализ и препоръки за подобряване на ефективността на създадените консултативни органи; Създадени и функциониращи регионални съвети по горите.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО, медии и др.

	16.5. Провеждане на инициативата „Горски диалог” по проблемите на управлението на горите.	200 000 лв. МЗХ, ИАГ ОПДУ други програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Утвърждаване на постоянен, динамичен, развиващ се форум за взаимодействие между заинтересованите страни при изпълнението на НСРГС 2013-2020г. и СПРГС 2014-2023г.	ППЕК Инд. А; А5; Кр. С1; Инд. В10; Сформирана Координационна комисия за управление; Проведени регионални работни срещи - 36;	МЗХ	ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации, НПО, медии и др.
	16.6. Разработване и пилотно прилагане на концепция за въвеждане на екологично образование в детските градини и училищата, насочено към опознаване на горите и процесите, протичащи в тях (горска педагогика).	400 000 лв. ОПДУ, ОП РЧР, ОПОС Други програми на ЕС международни програми и проекти	2016г.	Подпомагане на екологичното образование и информираност; Създаване на възможности на децата и юношите да мислят и действат в дългосрочен план, като оценяват стойността и ползите от горите едновременно с възможностите за тяхното устойчиво ползване; Съвместяване на изискванията на съвременните национални образователни стандарти и актуалните тенденции в политиката за горите;	Разработена и въведена концепция за горска педагогика в детските градини и училищата.	МЗХ, МОН ИАГ	МОСВ, ЛТУ, училища, детски градини, ДГП, ДПП, общини, браншови организации, НПО, медии и др.

					инсталации и преносни мрежи за производство и употреба на дървесната биомаса като ВЕИ; Увеличаване използването на биомаса, като възобновяем енергиен източник (ВЕИ).		Разработени добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и за определяне на нормите за остатъци след сечта; Разработени методически указания за прилагане в практиката.	Разработени добри практики 10; Въведени норми за добив на биомаса; Разработени методически указания; Създадени интензивни горски култури – 100 ха.	МЗХ, ИАГ	МИЕ, МОСВ ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови организации
ОЦ 18 Насърчаване на процеса на сертифициране на горския сектор (Мярка 4.2. НОГОРЪ)	17.3. Разработване и прилагане на добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и определяне на нормите за остатъци след сечта (съгласно Третия НПДИК 2013 -2020г.).	1 100 000 лв. ИАГ, МЗГ програми на ЕС средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	2023г.		Разработени добри практики за създаване и управление на интензивни горски култури за добив на биомаса и за определяне на нормите за остатъци след сечта; Разработени методически указания за прилагане в практиката.		Увеличен дял на сертифицираните горски територии; Увеличен брой на сертифицираните за устойчиво управление горскостопански единици.	ППЕК Инд. А4; Кр.С1; Инд. В8 В8; Сертификация на 50 % от горски територии.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО
	18.1. Подпомагане увеличаването на дела на сертифицираните гори.	3 000 000 лв. Средства на ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, международни проекти и програми	2023г.		Увеличен дял на сертифицираните горски територии; Увеличен брой на сертифицираните за устойчиво управление горскостопански единици.		Брой сертифицирани контрактори - 200.	МЗХ, ИАГ	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
	18.2. Въвеждане на сертификация за горски контрактори, която да удостоверява тяхната отговорност за качеството на предоставяните услуги, спазване на законовите изисквания и здраве и безопасност при работа.	1 500 000 лв. Горски контрактори Програми на ЕС международни проекти и програми	2023г.		Въведена практика за сертификация на контракторите, ангажирани с дърводобив в горите.		Брой сертифицирани контрактори - 200.	МЗХ, браншов и организации,	ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти	
	18.3. Насърчаване на по-широкото прилагане на сертификацията на преработващи фирми за производ на	1 000 000 лв. преработващи фирми;	2023г.		Увеличен брой на сертифицираните преработващи фирми за		Брой сертифицирани преработващи	МЗХ, ИАГ	преработващи фирми, браншови	

	дървесина като гаранция за проследимост на продукцията.	международни проекти и програми		произход на дървесина.	фирми- 160.		организации
ОЦ 19 Ефективно и устойчиво използване на туристическия потенциал на горите и развитие на рекреационните дейности в тях (Мярка 4.3. НСИ СРБ)	19.1. Анализ на туристическия потенциал, възможностите за развитие на различните форми на туризъм и определяне на изисквания/параметри за устойчиво използване на отделните горски територии.	150 000 лв. МЗХ ОПДУ, други програми на ЕС международни проекти и програми	2016г.	Оценен туристически потенциал на горските територии; Определяне на конкретни горски територии за безконфликтното съвместяване на различните видове туристически и рекреационни ползвания в горите; Развит и използван туристически потенциал на горските територии; Разширени възможности за осигуряване на заетост и поминък в планинските и селските региони и повишаване на икономическите приходи чрез предлагането на туристически продукти и услуги.	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.10, 6.11; Кр.С1; Инд. В5, В12; Изготвен анализ на туристическия потенциал на горския сектор; Разработен и въведен национален план/карта на туристическото зониране на горските територии.	МЗХ,	МРР, МИЕ; МОСВ, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, туристически стопански субекти, НПО.
	19.2. Анализ, усъвършенстване и прилагане на нормативна уредба, регламентираща условията за реализиране на приходи от осъществявани туристически услуги в горския сектор (в т.ч. ДПП, ДГП).	МЗХ, ИАГ	2016г.	Усъвършенствана нормативна уредба, създаваща условия за реализиране на приходи от осъществявани туристически услуги в горския сектор.	Изготвен и приет пакет нормативни документи регламентиращи такси за туристически услуги от горския сектор.	МЗХ	МФ, МИЕ; МОСВ, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, НПО

	19.3. Насърчаване на партньорства между публичния и частния сектор в областта на устойчивото развитие на горските територии като туристически ресурс.	500 000 лв. ПРСР, ОПРР, ОПОР други програми на ЕС международни програми и проекти	2023г.	Развит и използван туристически потенциал на горските територии чрез партньорство с бизнеса, областните и общински администрации; Интегриране на възможностите за рекреация и туризъм в горите при разработването на областните и общински планове за устойчиво развитие и устройство на територията.	Маркетингови стратегии - брой; Партньорства - брой; Фирми, въвели предлагането на туристически услуги - брой;	МЗХ	МРР, МИЕ; МОСВ, ИАГ, областни и общински администрации ДГП, недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, туристически стопански субекти, НПО
	19.4. Създаване на единна интернет базирана географско-информационна система (ГИС) за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единната система за туристическа информация.	1 000 000 лв. ОПРР, ОПДУ	2018г.	Създадена информационна основа за развитие на туристическия потенциал на горския сектор.	Действаща единна интернет базирана ГИС за туристическия потенциал на горските територии и интегрирането ѝ в Единна система за туристическа информация.	МЗХ	МРР, МИЕ, МОСВ, ИАГ
	19.5. Насърчаване на туристически бизнес, интегриран с традиционните дейности по управление на горите.	1 000 000 лв. ПРСР, ОПРР, ОПДУ	2023г.	Разширени възможности за осигуряване на заетост и поминък в планинските и селските региони и повишаване на икономическите приходи чрез предлагането на туристически продукти и услуги; Нараснал интерес на собствениците на гори, предприемачите и населението в планинските и	Интегрирани туристически продукти, ползващи горските територии - брой; Маркетингови стратегии - брой; Развити туристически атракции - брой;	МЗХ	МРР, МИЕ, МОСВ, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, туристически стопански субекти, НПО

ОЦ20 Устойчиво възмездно ползване на екосистемни услуги, предоставяни от горските територии (Мярка НСРГРБ) 4.4.	19.6. Интегриране на туристическите услуги, развити на база горските ресурси в туристически продукти в областта на културния и екотуризма.	200 000 лв. ПРСР 2014-2020г. ОП РР, ОПОС други програми на ЕС международни проекти и програми	2023г.	Повишен капацитет и осигурени възможности за отход на населението и подобряване на условията за рекреация; повишено качество на предлаганите туристически услуги	полупланинските райони за предлагане на устойчиви и туристически продукти и услуги.	МЗХ	ППЕК Кр. 6 Инд. 6.10, 6.11; С1 В5; С1 В12; Интегрирани туристически продукти, ползващи горските територии – брой.	МРР, МИЕ, МОСВ, ИАГ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, туристически стопански субекти, НПО
	20.1. Изготвяне и въвеждане на методика за оценка на екосистемните услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.	100 000 лв. МЗХ, ОПДУ, ОПОС други програми на ЕС международни проекти и програми,	2017г.	Въведена методика за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.	Въведена методика за екосистемни услуги и тяхното устойчиво и социално поносимо управление.	МЗХ, МОСВ, МИЕ	ППЕК Кр. С1; Инд. 6.2; 6.3; 6.4; Инд. А4;А4; Кр. С1; Инд. В8; Разработена и въведена методика.	МРР БАН, ЛТУ, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови, синдикални, организации, НПО, медии.
	20.2. Изготвяне, приемане и прилагане на пакет нормативни документи, регламентиращи дейностите за оценка на екосистемните услуги и на схеми за възмездно ползване на обществени екосистемни услуги, предоставяни от горските територии и за компенсаторни плащания за горски територии в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000.	МЗХ, ИАГ Програми на ЕС международни проекти и програми	2023г.	Разработена и приложена нормативна уредба за компенсаторни плащания за горските територии, в т.ч. включените в Европейската екологична мрежа Натура 2000.	Приети нормативни документи	МЗХ, МОСВ	МИЕ, МРР, ИАГ, ЛТУ, ИГ-БАН, ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горски стопански субекти, браншови, синдикални, организации, НПО, медии.	

VI. Обща оценка на необходимите ресурси

Рамката на финансиране на дейностите на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. е индикативна. Тя е направена въз основа на събраната финансова информация и предварителна аналитична и експертна оценка за средствата, необходими за изпълнението на голяма част от формулираните действия съгласно поставените цели за очаквани резултати и възможните източници на финансиране.

Извършено е остойностяване на 82 планирани дейности, които формират относителен дял от 80 % от всички планирани дейности. Не е определен необходимият размер на финансовите средства за административни дейности, които са обезпечени в рамките на наличните бюджети на съответните отговорни институции, както и за дейности, осъществяването на които е свързано със съответен приход от стопанската дейност.

Оперативна цел	Общ брой дейности	Брой на остойностените дейности	Брой на дейности, за които не е определен финансов ресурс	Дял на остойностените дейности (%)	Дял на дейностите, за които не е определена цена на финансиране (%)
ОЦ 1	9	8	1	89	11
ОЦ 2	9	6	3	67	33
ОЦ 3	9	8	1	89	11
ОЦ 4	10	10	0	100	0
ОЦ 5	7	3	4	43	57
ОЦ 6	2	2	0	100	0
ОЦ 7	5	5	0	100	0
ОЦ 8	4	2	2	50	50
ОЦ 9	7	5	2	71	29
ОЦ 10	2	1	1	50	50
ОЦ 11	2	2	0	100	0
ОЦ 12	4	2	2	50	50
ОЦ 13	6	5	1	83	17
ОЦ 14	3	3	0	100	0
ОЦ 15	2	1	1	50	50
ОЦ 16	7	7	0	100	0
ОЦ 17	3	3	0	100	0
ОЦ 18	3	3	0	100	0
ОЦ 19	6	5	1	83	17
ОЦ 20	2	1	1	50	50
Общо:	102	82	20	80	20

Тъй като събраната финансова информация не покрива всички предвидени интервенции, представените резултати дават условна оценка на необходимия финансов ресурс.

Важно уточнение е, че събраната финансова информация е индикативна, базира се на установени потребности от финансови ресурси и се характеризира с известна степен на несигурност.

Като причини за това могат да се посочат липсата на достатъчна яснота за бъдещото национално и европейско финансиране и възможната динамика на основни икономически показатели за периода на действие на плана 2014-2023г.

Разпределението на индикативния общ финансов ресурс по оперативни цели е както следва:

Оперативна цел	Общ финансов ресурс в лв.	Относителен дял в %
ОЦ 1	57 630 000	14,60
ОЦ 2	130 170 000	32,97
ОЦ 3	91 150 000	23,09
ОЦ 4	41 310 000	10,69
ОЦ 5	30 140 000	7,63
ОЦ 6	900 000	0,23
ОЦ 7	2 700 000	0,68
ОЦ 8	4 900 000	1,24
ОЦ 9	8 400 000	2,13
ОЦ 10	300 000	0,08
ОЦ 11	180 000	0,05
ОЦ 12	300 000	0,08
ОЦ 13	6 500 000	1,65
ОЦ 14	5 000 000	1,27
ОЦ 15	1 000 000	0,25
ОЦ 16	3 500 000	0,89
ОЦ 17	1 400 000	0,35
ОЦ 18	5 500 000	1,39
ОЦ 19	2 850 000	0,72
ОЦ 20	100 000	0,03
Общо:	393 930 000	100

Общият финансов ресурс, необходим за изпълнение на остойностените мерки възлиза на 393 930 000 лв., от които бюджетни средства 68 630 000 лв. (17,4 %), европейски средства 144 770 000 лв. (36,8 %) и друго финансиране 180 530 000 лв. (45,8 %).

Възможностите за финансиране на дейностите с бюджетни средства, средства от ЕС и други средства са ограничени и предопределят потребност за ежегодно приоритизиране на планираните дейности от отговорните институции при изпълнението на СПРГС 2014-2023г., както и за оптимално използване на всички възможни източници на финансиране.

Всички предложени дейности с бюджетно финансиране ще се изпълняват в рамките на одобрените от Народното събрание бюджети на първостепенните разпоредители с бюджети за съответната година или когато изпълнението им обхваща по-дълъг период, то необходимите средства трябва да бъдат разчитани в рамките на утвърдените разходни тавани за съответния тригодишен период.

При много от мерките се предвижда съчетание между финансов ресурс от европейските фондове и националния бюджет като е отчетен фактът, че реализацията на СПРГС ще се осъществява в периода 2014-2023г., т.е. ще обхване настоящия период на планираните оперативни програми на ЕС 2014-2020г., както и следващия период 2021-2027г.

В хода на осъществявания процес на мониторинг и оценка на СПРГС 2014-2023г. е необходимо да бъде наблюдавано изпълнението на финансовите параметри на планираните дейности и при необходимост да бъдат извършвани обосновани коригиращи действия.

Разпределението на индикативния общ финансов ресурс по оперативни цели е както следва:

Оперативна цел	Общо по дейности	Бюджет	Средства по линия на ЕС	Други източници
ОЦ 1	1.1.1 18 000 000 1.1.2 22 500 000 1.1.3. 1 000 000 1.1.4 30 000 1.2.1 50 000 1.2.3 15 000 000 1.3 1 000 000 1.4 50 000 Σ 57 630 000	1 000 000 30 000 50 000 1 130 000	9 000 000 10 000 000 5 000 000 1 000 000 25 000 000	9 000 000 12 500 000 10 000 000 31 500 000
ОЦ 2	2.1 40 000 000 2.4 3 000 000 2.5 120 000 2.6 84 000 000 2.7 50 000 2.9 3 000 000 Σ 130 170 000	120 000 50 000 170 000	5 000 000 2 000 000 10 000 000 17 000 000	35 000 000 1 000 000 74 000 000 3 000 000 113 000 000
ОЦ 3	3.1.1 50 000 3.1.2 3 000 000 3.1.3 100 000 3.1.4 40 000 000 3.1.5 4 000 000 3.1.6 10 000 000 3.2.2 24 000 000 3.3 10 000 000 Σ 91 150 000	50 000 100 000 26 000 000 26 150 000	3 000 000 10 000 000 3 000 000 7 000 000 20 000 000 10 000 000 53 000 000	4 000 000 1 000 000 3 000 000 4 000 000 12 000 000
ОЦ 4	4.1.1 50 000 4.1.2 14 500 000 4.2 1 000 000 4.3.1 100 000 4.3.2 60 000 4.3.3 1 000 000 4.4 15 000 000 4.5.1 50 000 4.5.2 9 500 000 4.6 50 000 Σ 41 310 000	50 000 100 000 60 000 5 000 000 50 000 50 000 5 310 000	12 000 000 800 000 500 000 10 000 000 3 000 000 26 300 000	2 500 000 200 000 500 000 6 500 000 9 700 000
ОЦ 5	5.2 40 000 5.4 30 000 000 5.7 100 000 Σ 30 140 000	40 000 20 000 000 100 000 20 140 000	10 000 000 10 000 000	
ОЦ 6	6.1 100 000 6.2 800 000 Σ 900 000	100 000 100 000 200 000	500 000 500 000	200 000 200 000
ОЦ 7	7.1 450 000 7.2 350 000 7.3 600 000 7.4 800 000 7.5 500 000 Σ 2 700 000		400 000 320 000 500 000 600 000 400 000 2 220 000	50 000 30 000 100 000 200 000 100 000 480 000
ОЦ 8	8.3 400 000 8.4 4 500 000 Σ 4 900 000		300 000 1 000 000 1 300 000	100 000 3 500 000 3 600 000

ОЦ 9	9.2	1 400 000	1 400 000		
	9.3	500 000	500 000		
	9.4	300 000	300 000		
	9.5.1	200 000	200 000		
	9.5.2	600 000	600 000		
	9.5.3	5 400 000	5 400 000		
	Σ	8 400 000	8 400 000		
ОЦ 10	10.2	300 000	300 000		
	Σ	300 000	300 000		
ОЦ 11	11.1	80 000	80 000		
	11.2	100 000	100 000		
	Σ	180 000	180 000		
ОЦ 12	12.1	100 000	100 000		
	12.3	200 000	200 000		
	Σ	300 000	300 000		
ОЦ 13	13.2	2 500 000	500 000	2 000 000	
	13.3	100 000		80 000	20 000
	13.4	400 000		300 000	100 000
	13.5	2 500 000	2 500 000		
	13.6	1 000 000		800 000	200 000
	Σ	6 500 000	3 000 000	3 080 000	420 000
ОЦ 14	14.1	1 500 000	100 000	1 000 000	400 000
	14.2	1 000 000		300 000	700 000
	14.3	2 500 000	500 000	1 000 000	1 000 000
	Σ	5 000 000	600 000	2 300 000	2 100 000
ОЦ 15	15.1	1 000 000	300 000	400 000	300 000
	Σ	1 000 000	300 000	400 000	300 000
ОЦ 16	16.1	1 000 000	1 000 000		
	16.2	100 000	100 000		
	16.3	100 000	100 000		
	16.4	200 000	200 000		
	16.5	200 000	200 000		
	16.6	400 000	100 000	300 000	
	16.7	1 500 000	100 000	1 000 000	400 000
	Σ	3 500 000	1 800 000	1 300 000	400 000
ОЦ 17	17.1	100 000	100 000		
	17.2	200 000	200 000		
	17.3	1 100 000	100 000	200 000	800 000
	Σ	1 400 000	400 000	200 000	800 000
ОЦ 18	18.1	3 000 000			3 000 000
	18.2	1 500 000			1 500 000
	18.3	1 000 000			1 000 000
	Σ	5 500 000			5 500 000
ОЦ 19	19.1	150 000	150 000		
	19.3	500 000		400 000	100 000
	19.4	1 000 000		800 000	200 000
	19.5	1 000 000		800 000	200 000
	19.6	200 000		170 000	30 000
	Σ	7 850 000	150 000	2 170 000	530 000
ОЦ 20	20.1	100 000	100 000		
	Σ	100 000	100 000		
Общо		393 930 000	68 630 000	144 770 000	180 530 000

VII. Отговорни и ангажирани институции

Стратегическият план за развитие на горския сектор 2014-2023г. е дългосрочен национален планов документ за развитието на горския сектор, чрез който се осигурява реализация на целите и приоритетите на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020г. и другите национални стратегически документи имащи отношение към развитието на сектора в следващия 10-годишен период.

СПРГС 2014-2023г. осигурява рамката, върху която да бъде определяно разпределението на националните средства, както и приоритетните области за финансиране по линия на фондовете на ЕС на дейностите, свързани с горския сектор.

Изпълнението на СПРГС 2014-2023г. трябва да бъде ефективно и ефикасно, като се наблюдава и контролира постигането на очакваните резултати и съответните индикатори за изпълнение.

Управлението, наблюдението и контрола на СПРГС 2014-2023г. ще се осъществява на две нива – политическо и оперативно с цел поемане на конкретен ангажимент и отговорност от представителите на тези нива.

Националната политика в областта на горското стопанство се провежда от Министерския съвет чрез министъра на земеделието и храните. В този смисъл Министерският съвет контролира изпълнението на целите, приоритетите и мерките на НСРГСРБ 2013 - 2020г. и СПРГС 2014-2023г. като цяло. Това се извършва чрез периодично отчитане на изпълнението на целите на администрацията на МЗХ, на дейността на Изпълнителна агенция по горите и на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите.

Министерството на земеделието и храните носи отговорността за изпълнение на стратегическите цели като цяло и в сътрудничество с:

- МОСВ, МВР и МФ за дейностите, свързани с поддържане на жизнени, продуктивни и многофункционални горски екосистеми, способстващи за смекчаване на негативните последиците от изменението в климата;
- МОСВ и МРР за дейностите, свързани с опазване, възстановяване и поддържане на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии;
- МФ, МИЕ и МОН за дейностите, свързани с повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор;
- МОСВ и МИЕ за дейностите, свързани с използване на потенциала на горския сектор за развитие на зелената икономика.

Контролният орган по финансовите въпроси е Министерството на финансите, по въпросите на опазването на околната среда – Министерството на околната среда и водите, по въпросите на производството на топлинна енергия и електроенергия от възобновяеми източници – Министерството на икономиката и енергетиката, по въпросите на регионалното развитие – Министерството на регионалното развитие.

Отговорност за изпълнението на конкретните действия за реализация на целите на СПРГС 2014-2023г. носят отговорните институции, посочени в т. IV на плана.

VIII. Партньорства и инициативи за засилване на гражданското участие

СПРГС 2014-2023г. се реализира чрез прилагане на принципите на доброто управление в ЕС, в т.ч. за партньорство и участие на гражданите при реализация на публичните политики.

Осигуряването на информация и комуникация между заинтересованите страни по отношение на целите, възможните ползи и резултатите от изпълнението на НСРГСРБ, СПРГС, областните планове за развитие на горските територии и ефективното партньорство, осъществявано с активното участие на държавната горска администрация, икономическите и социалните партньори, НПО и представителите на гражданското общество, са едни от основните принципи за прилагане на горската политика и за подпомагане развитието на горския сектор.

По отношение на СПРГС 2014-2023г., партньорството се разбира като участие на всички дефинирани целеви групи в процеса на планиране, наблюдение и оценка на СПРГС, съвместно вземане на решения и споделена отговорност при създаването на политики и постигането на целите.

Партньорският модел на управление е необходим за успешното развитие на горския сектор, предвид това, че в процеса на управление на политиките за развитие на горския сектор са въвлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни - институции, организации, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на различните политики в сектора и са техни поддръжници или противници.

Поради обществената значимост на сектора, заинтересована страна се явява и цялата българска общественост, мнението и нагласите на която са важен фактор за реализиране на политиките в сектора. Осигуряването на активно гражданско участие в процеса на изпълнение на СПРГС 2014-2023г. и партньорство със структурите на гражданското общество ще доведе до повишаване на обществения интерес и мобилизиране на обществената енергия за постигане на устойчиво развитие на горския сектор.

Дейностите за осигуряване на гражданското участие и развитие на партньорство със заинтересованите страни включват:

- Информирание на обществеността за формулираните цели, планираните дейности и постигнатите резултати на всеки етап на изпълнение на СПРГС 2014-2023г. чрез информационни срещи; граждански панели, медийни съобщения, информационни материали, интернет-страници и др.;
- Консултиране чрез провеждане на широки обществени обсъждания и проучване на обществените нагласи за изпълнението на СПРГС 2014-2023г.;
- Съвместно решаване чрез механизми за пряко участие на заинтересованите страни в процеса на вземане на решения, свързани с изпълнението на СПРГС 2014-2023г.;
- Съвместно действие чрез осигуряване на условия за ангажиране на заинтересованите страни в процеса на изпълнение на планираните дейности;
- Подкрепа на независими инициативи на общността – осигуряване на подкрепа за реализация на инициативи, които съответстват на стратегическите и оперативни цели на СПРГС 2014-2023г.

Дейностите за осигуряване на гражданско участие и партньорство се реализират чрез целенасочена и финансово обезпечена комуникационна и медийна политика, представена в Раздел X.

Особено значение за осигуряване на партньорство и гражданско участие има повишаване на ефективността от работата на Националния съвет по горите, Ловния съвет и Съвета по охрана на горите, както и създаване на Регионални съвети по горите като механизми за въздействие и контрол от страна на обществото върху разработването и провеждането на горската политика на национално, регионално и местно ниво.

С цел осигуряване на информация, публичност и прозрачност и прилагане на принципа на партньорство при управлението на горския сектор ще се развие инициативата ГОРСКИ ДИАЛОГ като постоянен, динамичен, развиващ се форум за взаимодействие между всички обществени групи, заинтересовани от устойчивото възпроизводство, ползване и опазване на горските ресурси. Форумът има за цел да подпомогне устойчивото управление на горските ресурси и балансирано предоставяне от българските гори на икономически, социални и екологични ползи и услуги за обществото в условията на променяща се в дългосрочен план рамка, както и прилагането и мониторинга върху изпълнението на НСРГСРБ 2013-2020г. и на СПРГС.

Форумът ГОРСКИ ДИАЛОГ е отворен за всички заинтересовани групи и лица: държавни и научни институции, собственици на горски територии, неправителствени природозащитни организации и браншови сдружения в горския сектор, областни и регионални съвети по горите, обществени съвети по горско и ловно стопанство, държавни и частни организации, свързани с устойчивото управление на горските ресурси, търговията и потреблението на горски продукти и услуги.

Определяща роля при провеждането на ГОРСКИЯ ДИАЛОГ имат принципите:

- съгласуваност с националното законодателство;
- междусекторен подход;
- широко участие на заинтересованите страни;
- откритост и доверие между партньорите – в процеса на диалога участниците ще работят съвместно по един опростен и постоянно отворен начин като процес от самото начало на диалога, а също и по отношение на крайния резултат.
- консенсус и съобразяване с различните мнения.

В рамките на форума се предвижда ежегодното провеждане на четири регионални работни срещи, на които да се обсъждат проблеми и предлагат решения, свързани с изпълнението в регионален и национален аспект на приоритетите, мерките, дейностите и действията, предвидени в НСРГСРБ 2013-2020 и в СПРГС, както и такива с висок обществен интерес в областта на горското и ловното стопанство в конкретния регион.

Всички граждани ще имат възможност да участват в ГОРСКИЯ ДИАЛОГ чрез създадената за тази цел публична интернет платформа, като изразяват писмени становища в публичен форум, отворен към всички заинтересовани групи.

Широката общественост ще се информира със средствата на медиите и интернет за решенията и резултатите от горския диалог.

Резултатите от провеждания ГОРСКИ ДИАЛОГ ще се използват в процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на стратегическите документи в горския сектор, съгласно Раздел XI.

IX. Комуникационна и медийна политика

Общата цел на комуникационната политика на СПРГС 2014-2023г. е изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за развитието на горския сектор в България в периода 2014-2023г.

Специфичните цели на комуникационната политика са насочени към:

- осигуряване на информираност на обществеността за целите и дейностите на СПРГС 2014-2023г. и за приноса му за осигуряване на благосъстоянието на хората, здравословна околна среда и икономическо развитие на страната ни;
- повишаване нивото на информираност и ангажираност на заинтересовани страни (институции, регионални власти, медии, журналисти, браншови и неправителствени организации, бизнеса) в качеството им на основни мултипликатори в процеса на комуникация с обществото и гражданите;
- създаване на модели за партньорство между отговорните институции и медиите за ангажиране на обществения интерес към опазване горите и развитие на горския сектор.
- осигуряване на прозрачност и публичност на информацията за процеса на изпълнение на СПРГС 2014-2023г.

Комуникационната политика е насочена към няколко целеви групи:

Преките бенефициенти са журналисти от националните и регионалните електронни и печатни медии. Основанията за избора на тази целева група е нуждата от повишаване на информираността им във връзка с дейностите по изпълнението на СПРГС 2014-2023г. и провокиране на широк обществен интерес към темата;

Косвените бенефициенти са широката общественост в страната, представители на институциите, регионалните и местните власти, международни организации, представители на неправителствени организации, браншови сдружения на бизнеса и др.

Външни целеви групи са екологичните неправителствени организации, браншови и бизнес организации; регионални, местни и публични власти; собственици на недържавни гори и обединенията им, деца и младежи и др.

Вътрешните целеви групи включват администрацията в МЗХ, ИАГ, регионалните й дирекции и специализираните териториални звена, държавните предприятия по чл.163 от Закона за горите и ловните стопанства.

Комуникационната политика на СПРГС 2014-2023г. се осъществява в съответствие със следните основни принципи:

- Прозрачност – всички дейности по настоящия СПРГС 2014-2023г. ще бъдат широко популяризирани, с оглед осигуряване на пълна прозрачност за широката общественост, за идентифицираните целеви групи и всички заинтересовани страни.
- Партньорство – Комуникационната политика ще бъде изпълнявана в тясно сътрудничество с основните заинтересовани страни и потенциални партньори.
- Достъпност – разпространение на информация на достъпен за обществото и заинтересованите страни език и чрез достъпни средства. Информационните дейности ще се изпълняват като се отчитат конкретните специфични нужди на отделните групи, колкото е възможно по-близо до тях.
- Диалогичност - В процеса на провеждане на комуникационните дейности, трябва да се постигне координация и обединение на усилията на всички. Изключително важно е да се осъзнае нуждата от регулярни контакти с всички целеви групи и заинтересовани страни и особено с медиите.

Основни комуникационни канали за целите на комуникационната политика на СПРГС 2014-2023г. са всички видове медии с национално, регионално и местно покритие. Националните медии и в момента са основен канал за прокарване на информационната

политика в горския сектор. Освен използваните до момента най-тиражни вестници, периодични издания и рейтинговите телевизионни канали, ще се търси медийно партньорство с БНР, както и с останалите радиостанции с национално покритие и информационен формат и регионалните станции.

Медийната политика ще се осъществява последователно, планирано и целенасочено, с цел насищане на публичното пространство с информация за политиките за развитие на горския сектор. Ще се създадат традиции за формални и неформални срещи с медиите, отворени дискуссионни кръгове между експерти, медии и неправителствени структури. Резултатите от тези срещи ще се обявяват в медиите и да оставят отворена възможността за читателски/слушателски/зрителски коментар. Това ще създаде широка платформа за участие и отношение на всички преки и индиректни; външни и вътрешни заинтересовани страни по проблемите.

Интернет медиите са все по-предпочитано средство за информиране и общуване, поради което ще се търсят възможности за използване на този комуникационен канал.

Регионалните медии, в т.ч. местните радиостанции и интернет портали също ще бъдат използвани като ефективен комуникационен канал, предвид характеристиките си те са интересни на разнообразни публики в региона, където функционират.

Комуникационните дейности ще се реализират и чрез възможностите на интернет средата, като на сайтовете на МЗХ, ИАГ и подчинените ѝ структури ще се публикува подробна информация, отнасяща се до изпълнението на СПРГС 2014-2023г.

За комуникация на дейностите по реализацията на стратегическите цели за развитие на горския сектор ще бъдат използвани и интернет-страниците на неправителствените организации и другите заинтересовани страни в сектора.

Като специфичен комуникационен канал за реализацията на комуникационната политика на СПРГС ще бъдат използвани изградените информационни центрове на територията на регионалните дирекции по горите, информационните центрове на природните паркове и др.

Ще бъдат използвани различни методи и инструменти за постигане на целите на комуникационната политика, в т.ч.:

- **Комуникационна кампания за популяризиране на целите и дейностите на СПРГС 2014-2023г.**

Провеждането на кампанията пред широката общественост в процеса на приемане на стратегическия документ ще бъде насочена към популяризиране на целите и дейностите на СПРГС 2014-2023г. и създаване на устойчив обществен интерес към проблематиката, свързана с развитието на горския сектор.

- **Целеви кампании**

Предвид целите за устойчивост на резултатите, провежданите и утвърдили се като традиционни целеви кампании (като Седмица на гората, Пожароопасни сезони и др.) ще продължават като всеки път привличат нови участници и са базират на нови комуникационни техники и механизми.

За привличането на нови целеви групи като съпричастни към дейностите за развитие на горския сектор ще бъдат планирани средно- и дългосрочни кампании, насочени към децата и младежите.

Съзнателната комуникационна работа с децата ще превърне тази целева група в основен обществен мултипликатор като осигури основа и приемственост между поколенията и възпита в него правилно отношение и грижа към горите.

- **Ефективен диалог с целевите групи и заинтересованите страни, имащи отношение към осъществяване на политиката за развитие на горския сектор.**

В отношенията с екологичните неправителствени организации, бизнес и браншовите организации и останалите заинтересовани страни в сектора ще се изградят и дългосрочни партньорски модели за работа, за да не бъде общуването с кампаниите инцидентно:

Екологични неправителствени организации - включването им като пълноправен партньор в конкретни кампании, съвместни проекти и предвидения обществен форум ще донесе най-големи ползи в комуникационната работа с обществеността. От добрата работа с НПО сектора ще произтичат и най-съществените резултати, свързани с политиката по публичност, прозрачност и отчетност на резултатите от изпълнението на СПРГС 2014-2023г.

Собственици на недържавни гори и обединенията им - отношенията със собствениците на недържавни гори и техните обединения ще бъдат насочени към създаване на условия за тяхното пълноценно включване в дейностите по реализацията на целите на СПРГС 2014-2023г. чрез разяснителни събития относно новите моменти в държавната политика за развитие на горския сектор, обучителни мероприятия, свързани с доброто управление на горската собственост; създаване на реални или виртуални информационни центрове за собствениците на недържавни гори и др.

Бизнес организации - отношенията с бизнес организациите в сектора ще бъдат насочени към създаване на условия за тяхното пълноценно включване в дейностите по реализацията на целите на СПРГС 2014-2023г. Такива модели на сътрудничество ще бъдат търсени в корпоративната социална отговорност – когато бизнесът и администрацията следват общи комуникационни цели, насочени към демонстриране на обществена лоялност и отговорност към проблемите на природата и в частност на гората, публично-частните партньорства и др.

Браншовите организации също ще бъдат привлечени като постоянни партньори в комуникационната политика на СПРГС, защото те най-безпроблемно и доверено транслират до бизнеса и мултиплицират към заинтересованите групи в обществото дейностите, насочени към развитието на горския сектор. Формите на сътрудничество ще включват консултативни съвети, обединяващи много страни за търсене на решения по различни аспекти, свързани с изпълнението на СПРГС, публични събития с фокус представяне на изследвания, анализи и прогнози за развитието на горския сектор и др.

Отговорността за изпълнението на комуникационната политика, съобразно принципа на партньорство, е разпределена между органите, ангажирани в процеса на управление и изпълнение на дейностите по СПРГС 2014-2023г.

Планирането на дейностите за реализация на комуникационната и медийна политика на СПРГС 2014-2023г. се осъществява ежегодно като елемент от годишните цели на администрацията на МЗХ и ИАГ.

Х. Прилагане, мониторинг, преглед и оценка

Прилагането на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. се осъществява чрез механизмите за оперативно планиране и управление на съответните отговорни органи и партньори, а изпълнението му се отчита периодично чрез въведената система за мониторинг, преглед и оценка на изпълнението.

Системата за мониторинг и оценка на СПРГС 2014-2023г. е част от общата система за мониторинг и оценка, фокусирана върху изпълнението на следните стратегически документи:

- Национална стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020г.;
- Стратегически план за развитие на горския сектор 2014-2023г.;
- Свързани с устойчивото управление и развитие на горския сектор стратегически документи и планове от средносрочен и краткосрочен характер за дейността на съответните институции и структури.

Фиг. 14 Система за мониторинг на политиките за развитие на горския сектор

Обект на мониторинг и оценка са политиките за реализация на стратегическите цели за развитие на горския сектор, заложи в НСРГСРБ 2013-2020г. и СПРГС 2014-2023г.:

- Осигуряване на устойчиво развитие на горския сектор чрез постигане на оптимален баланс между екологичната функция на горите и тяхната способност дългосрочно да предоставят материални ползи и услуги;
- Засилване на ролята на горите за осигуряване на икономически растеж на страната и по-равномерно (балансирано) териториално социално-икономическо развитие;
- Увеличаване на приноса на горския сектор в зелената икономика.

Мониторингът на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. има за цел да осигури ефективни механизми за систематичното и непрекъснато събиране, анализ и използване на информация с цел управленски контрол, идентифициране и предприемане на корективни действия при реализацията на стратегическия документ.

Оценката на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. има за цел да установи доколко постигнатите резултати от изпълнението на плана съответстват на обществените очаквания и потребности от развитието на горския сектор.

Мониторингът и оценката са взаимосвързани инструменти, които имат важно значение за качествено и ефективно изпълнение на СПРГС 2014-2023г. Те са прилагат с цел подпомагане на управленските органи да преценяват обективно въздействието от изпълняваните политики и да подобрят процеса на планиране, като отчитат както постигнатия напредък, така и негативните ефекти.

Чрез тях се осигурява прозрачността в процеса на прилагане на СПРГС 2014-2023г., повишава се отговорността на държавните органи пред обществеността и се насърчава участието на заинтересованите страни при реализирането на конкретни политики в горския сектор.

Основни субекти на мониторинга и оценката на изпълнението на политиките за развитие горския сектор са:

- а) Министерски съвет
- б) Министърът на земеделието и храните;
- в) Изпълнителният директор на Изпълнителна агенция по горите;
- г) Представители на съответната администрация (МФ, МИЕ, МОСВ, МРР, МВР, МОН и др.), отговорни за изпълнението на определени дейности;

Мониторингът и оценката на СПРГС 2013-2020г. и СПРГС 2014-2023г. се реализира чрез прилагане на принципа на ЕС за тясно сътрудничество със съответните власти на национално, регионално и местно ниво от една страна и с икономическите и социални партньори, от друга.

Консултативни функции по мониторинга и оценката на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. имат:

- Националният съвет по горите към министъра на земеделието и храните;
- Форум ГОРСКИ ДИАЛОГ, организиран от Министерството на земеделието и храните

Към Националния съвет по горите се създава Координационна комисия по управление по наблюдение, контрол и отчитане на резултатите от изпълнението на НСРГСРБ 2013-2020 и СПРГС, чиято дейност се ръководи от заместник министъра на земеделието и храните, отговарящ за горското стопанство.

Координационната комисия организира провеждането на ГОРСКИЯ ДИАЛОГ, изготвянето на обобщения годишен отчет за изпълнението на посочените стратегически документи и обосновава необходимостта от тяхното актуализиране.

Мониторингът на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. се базира система от ключови индикатори, определени в съответствие с:

- изискванията за мониторинг на Европейската стратегия за развитие на горския сектор;
- изискванията за отчитане на изпълнението на подобрените паневропейски критерии и индикатори за устойчиво управление на горите (2002г.);
- актуализираните стойности на индикаторите за напредъка по прилагането на Конвенциите от Рио (Конвенция на ООН за биологичното разнообразие, Рамковата Конвенция на ООН по изменението на климата, Конвенция на ООН за борба с опустиняването);

- установените потребности за мониторинг и оценка на изпълнението на стратегическия документ и развитието на сектора на национално, регионално и местно ниво;
- официална статистическа информация и показатели, изчислявани от НСИ и Евростат.

Разработените индикатори се основават на възможностите за получаване на статистическа информация и се базират на данни от МЗХ, Изпълнителна агенция по горите и на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите, както и на НСИ.

Индикаторите, за които липсва такава информация, са дефинирани по начин, позволяващ да се използват данни от други достоверни официални източници (по въпросите, свързани с финансирането – Министерството на финансите, по въпросите на опазването на околната среда – Министерството на околната среда и водите, по въпросите на производството на топлинна енергия и електроенергия от възобновяеми източници – Министерството на икономиката и енергетиката, по въпросите на регионалното развитие – Министерството на регионалното развитие и др.).

В процеса на мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г., както и при актуализация на документа, определените ключови индикатори могат да бъдат подложени на преоценка и корекция, в зависимост от конкретните потребности.

МЗХ и ИАГ съвместно с НСИ носят отговорността за събирането, обработката и анализа на необходимата статистическа информация, която се използва мониторинга и оценката на изпълнението на СПРГС 2014-2023г.

Периодичността на мониторинга и оценката на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. е съобразена с потребностите на управлението от непрекъснат и обективен контрол, идентифициране и предприемане на корективни действия в рамките на 10-годишния планов период.

Процесът на мониторинг на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. се осъществява непрекъснато и се отчита ежегодно в рамките на общата система за мониторинг на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020г.

Резултатите от годишния мониторинг се отразяват в Обобщаващ годишен доклад за постигнатите резултати при изпълнението на НСРГСРБ 2013-2020г. и на СПРГС 2014-2023г. и за състоянието на процеса ГОРСКИ ДИАЛОГ.

Докладът се изготвя от Координационната комисия към Националния съвет по горите въз основа на резултатите от проведените работни срещи в рамките на форума ГОРСКИ ДИАЛОГ и на анализа на публикуваните резултати от дейността на Министерството на земеделието и храните, Изпълнителна агенция по горите и на държавните предприятия по чл. 163 от Закона за горите и други отговорни органи и партньори.

Обобщаващият доклад се представя на заседание на Националния съвет по горите за обсъждане и определяне на препоръки за по-нататъшни действия по изпълнението на НСРГСРБ 2013-2020г. и на СПРГС 2014-2023г.

Одобреният обобщаващ доклад се публикува на интернет страниците на Министерството на земеделието и храните и на Изпълнителна агенция по горите.

Процесът на оценяване на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. включва извършването на предварителна, 2 междинни и последваща оценка.

Предварителната оценка се извършва преди приемането на документа и служи за база за сравнителен анализ на последващите резултати от изпълнението на СПРГС 2014-2023г.

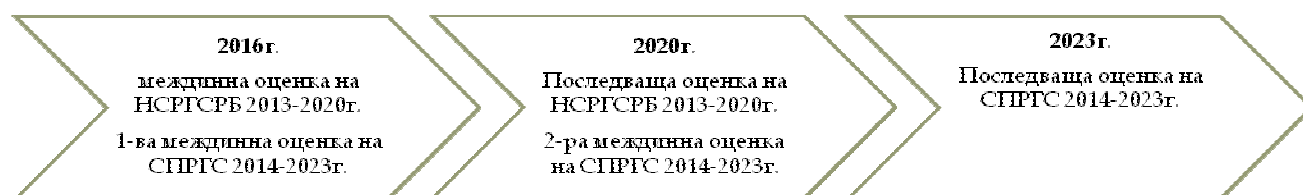
Междинните оценки за изпълнението на СПРГС 2014-2023г. се осъществяват синхронизирано с оценките на резултатите от прилагането на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България 2013-2020г.

Първата междинна оценка на СПРГС 2014-2023г. се извършва едновременно с междинната оценка на резултатите от прилагането на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020г. и въздействието им върху състоянието на горския сектор, която се предвижда да бъде направена през 2016г.

Втората междинна оценка на СПРГС 2014-2023г. се извършва едновременно с последващата оценка на резултатите от прилагането на Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020г., която би трябвало да стартира през 2020г.

На база на резултатите от оценката на изпълнението на стратегическите документи ще бъде оценена нуждата от актуализация за заложените цели и дейности за развитието на горския сектор в периода след 2020г.

Окончателната оценка на резултатите от изпълнението на Стратегическия план за развитието на горския сектор следва да бъде осъществена след приключване на срока за реализация на плана през 2023г.

Резултатите от междинните и последващата оценка на изпълнението на СПРГС 2014-2023г. се публикуват на интернет страниците на Министерство на земеделието и храните и на Изпълнителна агенция по горите и се подлагат на широко обществено обсъждане.

Прилагането на посочените инструменти за мониторинг и оценка на политиките за развитие на горския сектор гарантират приложимост и ефективност на процеса на вземане на решения, свързани с изпълнението на СПРГС 2014-2023г., основан на периодична и систематична оценка на ресурсите, дейностите и резултатите.

XI. Рискове и ограничения

Реализацията на Стратегическия план за развитие на горския сектор 2014-2023г. е възможна в условията на предвидима външна и вътрешна среда в рамките на планирания 10 годишен период.

Основните рискове и ограничения, които могат да доведат до неизпълнението на СПРГС 2014-2023г. и заложените стратегически и оперативни цели са свързани с:

- Динамичност на структурата, управлението и организацията на държавната горска система;
- Влошаване на социално икономическите условия в страната, което ще окаже пряко влияние върху стопанисването и незаконните дейности в горите;
- Несъвършенство на нормативната уредба, регламентираща дейностите в горския сектор (закони и подзаконова нормативна рамка);
- Влошаване на нивото на междуинституционално и междусекторно сътрудничество, в т.ч на европейско и международно ниво;
- Засилване на негативните обществени нагласи по отношение на горския сектор и липса на обществена подкрепа за реализацията на стратегическите цели;
- Липса на достатъчно средства от държавния бюджет и др. за изпълнение на предвидените дейности;
- Налагане на корекции или спиране на средствата по оперативни програми с европейско финансиране от страна на ЕС.
- Запазване/увеличаване на административната тежест, в т.ч. по отношение на разработването, одобрението и изпълнението на проекти с външно финансиране;
- Недостатъчна информация, капацитет и мотивация на субектите в горския сектор за разработването и изпълнението на проекти с външно финансиране;
- Невъзможност за ангажиране на субектите в горския сектор (ДГП, общини и други недържавни собственици на гори и горскостопански субекти) за осъществяване на планираните дейности, финансирани от други източници, в т.ч. собствени средства;
- Наличие на значителни форсмажорни обстоятелства – природни и предизвикани от човека бедствия, в т.ч. рязка промяна на климатичните условия
- Намаляване на капацитета за устойчиво управление и опазване на горските територии, в т.ч. чрез отлив на кадри от системата на горите и влошаване на качеството на професионалното образование и квалификация;
- Влошаване на научно-изследователския капацитет и обвързаността му с нуждите на горския бизнес;
- Недостатъчна оценка на екосистемните ползи от горите;
- Неизпълнение на предвидения механизъм за мониторинг, оценка и актуализация на СПРГС.

Идентифицираните рискове и предизвикателства следва да бъдат своевременно анализирани и оценени, за да могат да бъдат управлявани чрез предприемане на подходящи действия.

Неизпълнението на заложените в СПРГС 2014-2023г. стратегически и оперативни цели от своя страна са свързани със значителни рискове и ограничения за развитието на горския сектор и за социално-икономическото и екологично състояние на страната.

Основните рискове и ограничение при изпълнение на СПРГС 2014-2023г. са свързани с:

- Намаляване на залесената площ на горите и запаса от дървесина поради неустойчиво стопанисване на горите, влошаване на състоянието на горските територии и неефективен добив на дървесина.
- Увеличаване на процента на унищожени горски територии от пожари и др. природни бедствия поради неефективна превенция и неизползване на системата за контрол и опазване на горите.
- Влошаване на състоянието на горите поради неадаптиране към чувствително изменение в климата.
- Невъзможност за изпълнение на ангажиментите на страната за намаляване на вредните емисии и намаляване на негативните въздействия от измененията в климата;
- Загубата на биологичното и ландшафтното разнообразие в горските територии, в т.ч. поради неефективен и/или липсата на съхранен генетичен фонд от ценни дървесни видове.
- Засилване на ветровата и водната ерозия и нарушаване на водобразуващите функции на горите и свързаните с това рискове за селското стопанство;
- Запазване и увеличаване на размера на незаконни дейности в горите, поради неспазване на нормативната уредба, липса на капацитет, техническо оборудване, модерна система за проследяване на дървесината и др;
- Намаляване популацията на дивеча в резултат на неефективен контрол и стопанисване на дивеча;
- Влошаване на туристическия потенциал на горите поради неефективно планиране и развитие на рекреационните дейности;
- Непълноценно усвояване на средства от европейските фондове поради неефективно изпълнение на проектите;
- Влошаване на социално-икономическите условия и трудовата заетост в регионите, особено в селските райони;
- Запазване или намаляване на приноса на горския сектор за формиране на брутна принадена стойност на страната и загуба на външни и вътрешни пазари;

Посочените рискове и ограничения следва да се имат предвид в процеса на планиране, управление и мониторинг на СПРГС 2014-2023г.

ХІІ. Приложения

Приложение 1

Приложими стратегически документи на международно ниво и ниво Европейски съюз

I. Конференция на Обединените нации за околна среда и развитие в Рио де Жанейро 1992г.

1. Декларация за околна среда и развитие:

<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>

2. AGENDA 21:

<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=52>

3. Правно необвързваща декларация за принципите за глобален консенсус по управление, запазване и устойчиво развитие на всички видове гори (т. нар. Горски принципи) – предоставяща няколко правно необвързващи препоръки за опазване и устойчиво развитие на горското стопанство.

<http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-3annex3.htm>

4. Конвенция за биологично разнообразие (CBD)

<http://www.cbd.int/default.shtml>

През 2000 е приет Протокола от Картаген (фокус върху генно модифицираните продукти/организми)

<http://bch.cbd.int/protocol/>

2010 Приет е Протокола от Нагоя (фокус върху генетичните ресурси и биоразнообразието)

<http://www.cbd.int/abs/>

5. Рамкова конвенция на обединените нации за климатични промени (UNFCCC) :

<http://unfccc.int/2860.php>

През 1997 е подписан правно обвързващия Протокол от Киото

http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php

През 2007 е приет Планът за действие от Бали

http://unfccc.int/key_steps/bali_road_map/items/6072.php

През 2009 в Копенхаген е прието ново споразумение. В Канкун през 2010 се потвърждават взетите решения от 2009

http://unfccc.int/key_steps/cancun_agreements/items/6132.php

6. Конвенция на обединените нации за борба с опустиняването (UNCCD)

<http://www.unccd.int/en/Pages/default.aspx>

7. Land Use, Land-Use Change and Forestry (LULUCF)

<https://unfccc.int/methods/lulucf/items/1084.php>

II. Форум на ООН за горите (UNFF)

<http://www.un.org/esa/forests/>

III. MCPFE/FOREST EUROPE

<http://www.foresteurope.org/>

IV. Европейски съюз

1. Стратегия за биоразнообразието, обхващаща периода до 2020г.
<http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/comm2006/2020.htm>
2. План за действие от 2006г. на ЕС за опазване на биоразнообразието и оценка от 2010г.
http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/2010_bap.pdf
3. Натура 2000
<http://www.natura.org/>
<http://natura2000.eea.europa.eu/>
4. LIFE+
http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28021_bg.htm
5. Тематична стратегия за почвите
http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/environment/l28181_en.htm
6. Проект за Рамкова директива за почвите
http://ec.europa.eu/environment/soil/process_en.htm
<http://eusoils.jrc.ec.europa.eu/>
7. Рамкова директива за водите
http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html
8. БЯЛА КНИГА - Адаптиране спрямо изменението на климата — към европейска рамка за действие
[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2009\)0147/_com_com\(2009\)0147_bg.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2009)0147/_com_com(2009)0147_bg.pdf)
9. Пътна карта 2050
<http://www.roadmap2050.eu/>
10. Директива 2009/28/ЕС за подпомагане ползването на енергия от възобновяеми енергийни източници
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1402553403700&uri=CELEX:02009L0028-20130701>
11. Решение на Комисията от 30.06.2009 за приемане на форма на Национални планове за действие по възобновяема енергия
http://ec.europa.eu/energy/renewables/doc/nreap_adoptedversion_30_june_en.pdf
12. Регламент CITES за търговия със застрашени видове
<http://www.cites.org/>
13. Регламент (ЕС) № 995/2010 за определяне на задълженията на операторите, които пускат на пазара дървен материал и изделия от дървен материал
http://ec.europa.eu/environment/forests/timber_regulation.htm
14. FLEGT
<http://www.euflegt.efi.int/home/>
15. Стратегия на Европейския съюз за региона на река Дунав
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag37/mag37_bg.pdf
16. Нова Стратегия на ЕС за горите
http://ec.europa.eu/agriculture/forest/strategy/index_en.htm
17. План за действие на ЕС за горите (2006)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0302:FIN:EN:PDF>
18. Резолюция на Европейския съюз за Стратегия за горското стопанство (1998)
http://ec.europa.eu/agriculture/fore/forestry_strategy_en.htm

Приложение 2

Приложими стратегически документи на национално ниво

1. България 2020
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=765>
2. Национална концепция за пространствено развитие 2013 - 2025г.
<http://www.bgregio.eu/media/files/Programirane%20&%20ocenska/Programirane%202014-2020/NKPR%20proekt.pdf>
3. Националната стратегия за развитие на горския сектор в Република България за периода 2013 - 2020г.
http://www.mzh.government.bg/MZH/Libraries/Горски_сектор_2013-2020/13_11_29_National_Strategy_for_Forestry_Sector_Development_2013-2020.sflb.ashx
4. Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 - 2022г.
<http://www.strategy.bg/publicconsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=598>
5. Споразумение за партньорство с ЕС за програмния период 2014 – 2020г.
<http://www.eufunds.bg/bg/page/993>
6. Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията „Европа 2020“. Актуализация 2014г.
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_bulgaria_bg.pdf
7. Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=386>
8. Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000
<http://www.moew.government.bg/files/file/Press/Konsultacii/2013/Oktober/NPRD.pdf>
9. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=878>
<http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=569>
10. Трети Национален план за действие по изменение на климата за периода 2013-2020г.
http://www3.moew.government.bg/files/file/Climate/Climate_Change_Policy_Directorate/Treti_nacionalen_plan_za_deistvie_po_izmenenie_na_klimata.pdf
11. Стратегия за развитие на държавната администрация
<http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=780>
12. Стратегия за намаляване на риска от бедствия и Национален план за защита при бедствия
<http://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1144>
<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=664>
13. Енергийна стратегия на Република България до 2020г.; Национален план за действие за енергия от възобновяеми източници и Национална дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008-2020г.
<http://www.mi.government.bg/bg/themes/energiina-strategiya-na-republika-balgariya-do-2020-g-147-295.html>

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=704>
www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=664

14. Национална стратегия за учене през целия живот 2014-2020г.

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=880>

15. Шест Регионални плана за развитие на Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югозападен, Южен централен, Югоизточен райони

<http://www.mrrb.government.bg/?controller=articles&id=521>

16. Стратегия за развитие на доброволческите формирания за защита при бедствия, пожари и други извънредни ситуации в Република България за периода 2012 – 2020г.

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=770>

17. Национална стратегия за развитие на научните изследвания 2020

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=708>

18. Актуализирана Стратегия за децентрализация 2006 – 2015г.

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=616>

19. Стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2014-2030г.

http://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/strategy-bulgaria-2030_25022014.pdf

20. Проект на Стратегия за развитието на ловното стопанство в България 2012-2027г.

http://www.iag.bg/data/docs/Strategiya2_1.doc

21. Програма от мерки за адаптиране на горите в Република България и смекчаване на негативното влияние на климатичните промени върху тях

http://www.iag.bg/data/docs/Programa_ot_merki.pdf

Приложение 3

Други документи и източници на информация

1. Аграрни доклади МЗХ 2009-2012г.
2. Анализ на изпълнението на стратегическия план за развитие на горския сектор 2007-2011г.
3. Анализ на състоянието на горския сектор в Република България през периода 2006 - 2011г. към НСРГСРБ 2013-2020г., разработен по Проект „Стратегическото планиране в българските гори – гарант за ефективно управление и устойчиво развитие.
4. Годишни отчетни доклади на ИАГ за периода 2009г.-2013г.
5. Горите в България, 2013 - ИАГ, Световна банка
6. Данни на НСИ
7. Доклад за мониторинг върху изпълнението на НСУРГС и на СПРГС
8. Доклад „Бележки относно политиката за управление на горите в България” на Световна банка, 2009г.
9. Закон за горите
10. Закон за биологичното разнообразие
11. Закон за енергийната ефективност
12. Закон за енергията от възобновяеми източници
13. Закон за защитените територии
14. Закон за лова и опазване на дивеча
15. Закон за опазване на околната среда
16. Методология за стратегическо планиране в България, Съвет за Административна реформа към Министерския съвет на Република България
17. Стандарти за провеждане на обществени консултации, Съвет за Административна реформа към Министерския съвет на Република България
18. Правилник за прилагане на закона за лова и опазване на дивеча
19. Отчетни форми на горския фонд за периода 2010 - 2013г.: 1 ГФ- Площ на горите, 5 ГФ – Добив на дървесина
20. Christensen, J.K, Carter, T.R, Rummukainenq, M., Anastanidis. G, 2007. Evaluating the performance and utility of regional climate models: the PRUDENCE project. Climatic change
21. Nakicenovic, N., Swart, R. (eds). 2000. Special report on emission scenarios. Intergovernmental Panel on Climate Change.